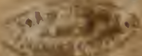
MARCI HIERONYMI VIDAE CREMONENSIS ... POEMATA OMNIA TAM QUAE AD CHRISTI VERITATEM...

MARCI HIER. VIDAE CREMONENSIS ALBAE EPISCOPI

Ex Libris R. P. F. Andreæ Biſcioni.

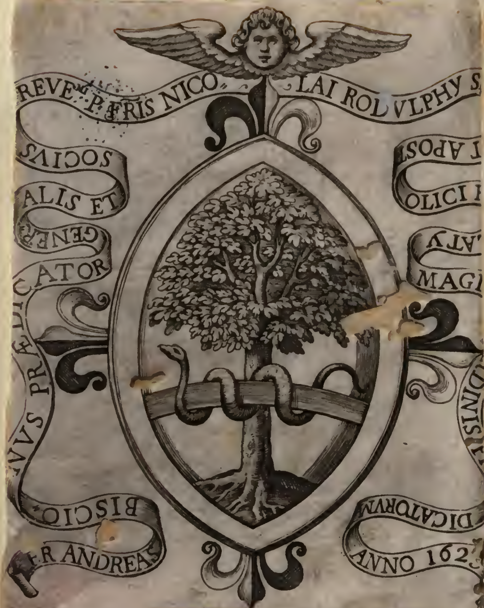
NI DE REBVS DIVINIS

NVNC PRIMVM EDITI

REVE P. FRIS NICO
LAI RODVLPHY S
SOCIVS
T APOST
ALIS ET
OLICI
GENER
LATV
VVS PRÆDICATOR
MAG
DINIS
BISCIO
FR ANDREAS
DICATORVM
ANNO 162

MARCI HIERONYMI VIDAE CREMONENSIS

HYMN.

DEO OPT. MAX.

Ccipe summe pater summi fabricator
olympi
Quæ tibi, quæ nato, quæ amborum
carmina amori
Sacra ferens cecini, cœliq; Quiriti-
bus olim,
D um uacat, atq; humiles iuuat alte linquere terras,
E t fortunatas superum percurrere sedes.
I pse ego, tentatum multis opus ante, camœnas
V ertice ab Aonio duxi Iordanis ad undas,
P erque Palæstinos saltus, super ardua sisto
Montis Idumæi, sæpe unde fauentibus auris
T ollere se, & liquidas mecum iuuat ire per oras,
E t cœlum peragrare, adytisq; insistere diuum,
A tque tuos etiam non exhorrescere uultus.
N ulla erat ante uia. prærupta, atque aspera saxa,
E t densi late obducebant omnia uepres.
I pse manu ualidam quatiens utraque bipennem
L atum limitem ago fruticum cedentibus umbris.
I amq; aditus datur, atque uia licet ire patenti.

S at ludo, scenæq; datum. Ludicra priorum,
F ictaq; sat uacuas tenuerunt carmina mentes.
N am quis non teneros molli pede lusit amores,
E t nemora, & fontis, atq; inter pocula lusus?
A ut quis non diuosq;, uirosq; in prælia miscet,
D um ualidos iuuat arma, tubasq; æquare canendo?
V ana superstitio mentitos numina diuos
I am sileat. pudeat scelerum, quæ plurima cœlo
A ffingunt. pudeat sedes scelerare beatas
V ersibus, & superos probris inuoluere nostris.
I am pia relligio cœlo caput extulit aurea
L uce fugans tenebras, haud falsi numinis index.
C armina nunc mutanda. nouo nunc ore canendum.
I amq; alias siluas, alios accedere fontis
E dico. iam nunc polluto calle relicto
H ac iter esto. huc Musarum reuocantor alumni.
H ac casti uates in relligione manento.
I am teritur uia facta recens, ueniuntq; uocati
C ertatim uates. noua cursu semita feruet.
Quam iuuat interdum uestigia nostra legentes
C ernere nos iuxta iuuenes per amœna uireta
E ductos studio nostro decerpere flores,
Quos capiti imponant plexa sibi quisque corona?
S pero etiam fore, cum, quæ nos extundimus ipsi
I nfabricata, acieq; retusa, utcunque dolata,
D um me deficiunt alijs rupta ocia curis,
D um populos mihi commissos pascoq;, regoq;
O lim aliquis diuis, & Musis carior ipsis
I n melius feret, atque impensius arte polibit.

Et quæ ui nostra primo patefacta labore est,
Mollius ille uiam solidabit marmore secto
Auro addens etiam decus, & Gangetide gemma,
Vt teneant oculos discrimina mille colorum.
Mi sat erit specimen clari monstrasse laboris,
Vt superet mox ille, ut pulchræ præmia laudis
Prima ferat, primos felix potiatur honores,
Inde alij, atque alij semper melioribus auris.
Hæc quæcunque, tamen tibi, qualiacunque, sacramus
Summe pater. cui nam hæc potius de more dicemus
Mortali, in terris qui gratus digna rependat?
Præmia nulla hominum moror. haud me purpura regum
Vlla mouet. nullos nos supra inhiamus honores.
Si terrena forent quicquam, aut mortalia cordi,
Sat mihi Tuscorum Medycum persoluit honorum,
Et sat opum, rebus cum maximus alter, & alter
Præesset, præstantesq; uiros ad digna uocando
Munera ad egregias pretijs accenderet artes.
Nil ultra in terris quæro par regibus ipsis
Contemptu rerum, contemptu diues honorum.
Tu mihi solus ades. mihi tu persoluere solus
Præmia magna, meisq; potes subscribere uotis,
Nulla licet meritis abs te sint debita nostris
Præmia, tu nisi quæ nobis uictoribus offers
Sponte tua bonus, at nil tale merentibus ipsis,
Dum fontes, & adhuc dubia certamus arena.
Nam licet humanæ non spernas munera uocis,
Nil nostri tamen oris eges, laudumq; tuarum
Omnia plena, sonant cœlo, terraq; mariq;

Si qua mei tamen est ratio tibi habenda laboris,
Quae tua magna quidem in genus indulgentia nostrũ est,
Da pater, extremae cum uitae aduenerit hora,
Te praesente mori, nil me terrentibus umbris,
Inq; tuos animam amplexus effundere ouantem.
Hoc tantum mihi, plura alijs optantibus adde.

D E O

Ecce quid est? ubi sum? quæ mentem insueta libido
b *Sollicitat? solito longe mihi pectora maior*
Arripuit calor, & labefactis oßibus hæsit,
Insolitoque meas nouus est uapor igne medullas.
Quo rapior? quo uota trahunt? quæ tanta cupido
Seuocat abductam mortali à corpore mentem,
Ignotasque uias late iubet ire patentis
Aetheris, & liquido mihi sedem figere cœlo.
Terra uale, curæque humiles, hominesque ualete.
Nulli audita cano. ueterum omnibus obuia uatum
Carmina iandudum, & mortalia cuncta perosus
Tollor humo, totusque leuem prope uertor in auram,
Aereasque plagas superare, & linquere nubes
Sub pedibus, rapidoque uiam coniungere Soli
Dulce mihi, summoque in uertice sistere mundi.
Non iter occurrens nostrum tot motibus aer
Detineat studio spectandi, & quæque legendi.
Nil morer aut uentos, aut sæui fulminis alas,
Nubesq;, pluuiasq;, niuesq;, albasq; pruinas,
Eque coloratis cœlestem nubibus arquum
Fœderis antiqui monimentum insigne per æuum.
Omnia iam uulgata. meas neque clara morentur
Astra uias, non sideribus uoluentibus orbes
Instabiles. gelidæ quis nescit cornua Lunæ,
Aut quibus indicta est radiantis regia Solis?

Ipse licet Sol alta petat, toties'q; profundi
Impositus cœli dorso liquidum æthera tranet,
Ille meis longe inferior tamen euolet alis.
Altius ipse uiam ingredior. quodcunque creatum,
Infra me iacet. alituum gens incola cœli
Ipsæ etiam subsunt acies post terga relictæ.
Supra axes mundi, supra mirantur euntem
Sidera, uestigantem ecquid sit originis expers,
Quodque, ut morte caret, pariter quoque nesciat ortus,
Quod semper fuerit, quod nunquam cœperit esse,
Auctoremq; sui se tantum nouerit ipsum,
Cætera cum penitus fuerint ipso omnia ab uno.
Hoc molimur opus. uoti hæc summa ardua nostri.
Ignotum, piceaq; procul caligine septum
Nubibus in medijs acie deprendere tendo,
Quicquid id est, magnum certe, & mirabile nosco
Numen habere, licet lateat, fugiatq; uideri,
Quid ue sit ignorem, cuncti tamen esse uidemus,
Clarius atque suo longe se lumine prodit,
Ac ueluti, obiectu nebulæ cum delitet olim,
Tum nemo potis est obductum cernere Solem.
Non tamen ignorem qua cœli parte prematur
Obsessum iubar, immenso quod lumina mundo
Sic etiam positum, lucemq;, diemq; ministrat,
Ethereiq;, utcunque, ignis tralucet imago.
Haud secus id nostros sub sensus ire recusat,
Nec se oculis plane mortalibus explicat unquàm.
Esse tamen scimus, mentisque indagine porrò
Deprensum largo sentimus pectoris haustu
Vndique diffusum, nobisque in uiscera lapsum,

Corda mouet [illegible] intus non missæ murmure uocis,
Sed tacito impulsu, atque potenti numinis aura,
Qua nos usque mouet. Quo uero id nomine dicam?
Aut nullum, aut prorsus non enarrabile nomen.
Illi nomine enim quid opus discriminis ergo,
Cum nullis penitus regnet consortibus unum?
Non animal, non res, non pars, non fœmina, non mas,
Quicquid es, ò seu uis, seu mens, seu spiritus ille,
Qui mare, qui terras, qui cœlum numine comples,
Cuncta mouens, mota amplectens, amplexa gubernans,
Primo te esse quidem cuncti sentimus, & unum,
Inde bonum simul experti, uerumq; uocamus.
Nec tamen es tantum, uerusque, unusque, bonusque,
Cætera ceu possunt dici quoque pleraque. sed tu
Ipsum esse, ipsum unum, uerumq;, bonumq; uocaris,
Quæ tamen inter se haud distant diuersa, sed usque
Sunt connexa adeo, ut penitus sint quattuor unum.
Nec confusa uno tamen inuoluuntur aceruo,
Singula sed propria ratione, & nomine distant,
Inque uicem secreta suo se munere produnt.
Mira quidem hæc. tibi sed nil est mirabile porrò.
Quod fieri nequit, ipse potes, potes omnia quando.
Nec tibi uis ulla obstat. agis simul omnia. nec te
Est opus ante animo, quod agis, uersare sagaci.
Quod uis, id potes, idq; simul molimine nullo
Perficis usque. tuum sane est opus ipsa uoluntas.
Quod loqueris, facis idem. opus, & uox editur unà.
Vt dixti, ut subito ad uerbum emersere creata
Omnia, & ex nihilo cœpit splendescere mundus.
Tu rerum tu principium, tu terminus idem.

Principium sine principio, sine fonte scatens fons.
Tu tibi principium, tibi met tu terminus ipse.
Incipis abs te, si incipis, in te desinis ipsum.
Incipis iccirco nunquam, non desinis unquam.
Ceu, se qui sequitur longis anfractibus usque
Per sua decurrens uestigia labitur annus.
Nec se sponte sua discedens deseret unquam,
Donec tempus erit, donec qui tempora cœpit,
Finiet idem, instantis origo, & terminus æui,
Cum uolet, haud idem sibi finis, & exitus ipsi.
Non tibi heri, non cras, non quod fuit, aut erit olim,
Obijcitur, sed nunc, hodieque haud labitur unquam.
Quod factum, infectum facis, indictumq; uideri,
Quod dictum est, penitusq; hominum de mente reuellis,
Quod nunc est, tibi semper erit. nec præterit ætas,
Nec te tempus habet. quæ nobis cunque futura,
Sunt tibi facta, oculisque tuis subiecta priusquam
Terra patens foret, aut cœli pulcherrimus ordo.
Tunc neque tempus erat, neque post, neque dicier ante.
Omnia solus eras, in te omnia, tunc quoque te nos
Aut cœlo dignos, aut certe sontibus umbris
Transcripsisse ferunt, & iam sua præmia cuique
Pro meritis soluisse, uelut tua certa uoluntas.
Quanuis hinc longo fuimus post tempore creti.
Proinde preces cum stat nobis tibi fundere, laudesue,
Ante audis, quam sint conceptæ in pectore nostro,
Et benefacta hominum, & commissa piacula nosti,
Ante homines dias ueniant quam lucis in oras.
Omnia scis, & cuncta uides. tibi lumina mille,
Mille acies, at parua loquor. tu lumina totus,

T otus & ipse acies, nec quicquam te latet horum,
Quæ sunt, quæ fuerunt, quæ sero deinde futura.
N ec tibi opus luce ad uisum, neque lumine. tu lux
I pse tibi, tu cuncta illustrans lumina lumen.
E t latebras quærant mortales turpibus orsis,
N ec metuant oculos incurrere cuncta uidentis?
N on usquam locus ullus, ubi non ipse quiescas,
O mnibus inque locis ades omni tempore præsens
D iditus in partis omnes. tamen omnis ubique
I nteger usque manes. nec te regio ulla prehensum,
C onclusumue usquam cohibent loca. liber ubique
F underis, atque extra nullus te terminus arcet.
E t si quid, mundus quod non circum ambiat usquam est,
I d nihil est, nisi tu, tuaque haud finita potestas.
N on oneri tamen es rebus, quibus insitus hæres.
I pse sed es tibi met sedes gratissima ubique.
I n te uno requies tua. tu te nixus in ipso es
C uncta tua replens ui. es totus in omnibus usque
T actum omnem supra, sine ui, motu ue, situ ue,
Quod si adeo non sit, subito passim omnia casu
C ernere erit ruere, in nihilumq; redacta referri.
O mnia sustentas. procuras omnia, aliisque,
D um præsens ades. ipsa tua est præsentia uita,
O mnibus ipsa salus. agis omnia in omnibus, uno
E xcepto tamen, ipse mali neque enim auctor in ullo es,
N ec potis es sanctam noxæ ulli flectere mentem,
Quod cadit in nostros, simul ac te amisimus, ausus,
C ætera semper agis. non te tamen omnia agentem
E xercet labor. at requies tibi summa. tibi alta
O cia, tranquillaque solutus mente quiescis.

Omnia fers. oneri tamen haud obnoxius ulli es.
Ceu quoque si forte admißis irascere nostris,
Pace tamen tecum frueris, placidaque serenus
Mente sedes. uarium sane, & mutabile quicquam
In te non cadit, aut nostræ inconstantia mentis,
Utque nouus nunquam, nunquam ueter incipis esse,
Semper idem es, plenusque tui. procul extera quæque,
Atque aliena tibi absistunt. quicquid potis esse,
Aut non esse, tibi non congruit. omnia firma
In te sunt nullos hominum metuentia casus,
Quicquid habes, unus ditißimus, illud es ipsum,
Et nihil est in te penitus te præter eundem,
Tuque tui pars ipse, tui pariter quoque totum es.
Accessus tibi sunt nulli, nulliq; recessus.
Quicquid habes, tibi fixum adeo, atque tenaciter hæret,
Ut nequeat traduci alio, neque uertier unquam.
Dum luces, lux ipsa quidem es, dum uiuis, id ipsum es
Viuere, dum sapis, ipsa adeo sapientia tecum est,
Ut nusquam queat ab se se diuellier ipsa.
Quandoquidem nihil es concreti, aptiue secari
In partis, sed mens purißima corporis exors,
Ipse tuis pollens opibus, nihil indigus extra.
Iccirco usque tibi constas, & sedibus ijsdem es,
Nec te operum piget auctorem, non pœnitet unquam.
Et siquando opus inceptum non perficis, & te
Subdacis, non consilium immutabile uertis,
In melius sed flectis opus. neq; enim illa uoluntas
Tum primum subit. à prima sed origine rerum
Sic fixum stabat menti, immotumque sedebat.
Nam ueluti uarios in serta recentia flores

Iungere

Iungere nos iuuat, & longo contexere tractu,
Atque ita consertos diuum suspendere templis.
Aeternas sic te in seriem connectere causas
Aeternam perhibent, ut firma lege sequatur
Vsque alia ex alia, stabilis neque desinat ordo.
Has præter nihil in terris, cœloue, mariue,
Euenit, eueniunt præeuntibus omnia causis,
Vt non è nostro cadat ullus uertice crinis
Te sine, non ullæ in siluis ex arbore frondes,
Vnus cuncta moues causarum maxima causa.
Et nihil est fortuna, nihil quoque denique casus,
Incertum quodcunque cadat, nisi nomina uana,
Quæ sumus infirmis commenti sensibus ipsi.
Quippe obscura licet sint pleraque, & abdita nobis,
Fit tamen haud quicquam, quod non prouideris ante,
Quàm uasti æthereos mundi procuderis orbes,
Seclorumque nouus procedere cœperit ordo.
Atque ideo nobis interdum siqua uidentur
Facta quidem temere, & penitus ratione uacare,
Non tamen euersæ te protinus accusamus
Iustitiæ, at potius nebulis ascribimus atris,
Et tenebris, quibus indociles inuoluimur ipsi.
Quis mentem abstrusam, quis numinis alta profundi
Consilia exploret? latet inscrutabilis ordo,
Et series longa tegitur conserta catena.
Ante oculis alti mortalibus abdita ponti
Antra legam, penetremque imi sola operta profundi,
Obseruata uaga tua quàm uestigia mente,
Occultasque uias penitus deprendere possim.
Vsque lates, gaudesque nigris obnubilus umbris,

Nec toto appares usquam mortalibus ore.
Quas ego non latebras, quas non mundi impiger oras
Nequicquam ſcrutatus, inacceſſosque receſſus
Sæpe adij, dum te per plana, per ardua quæro
Actus amore tui, flagransque cupidine uultus,
Nubila quo cœli, tempeſtatesque ſerenas?
Nam quoniam in terra uiſum te ſæpe recenti
Audieram, priſcisque parentibus ore locutum,
Primum terram adij, multum ſcitatus ab illa,
Ecquid forte ſuis latitantem uiderit antris
Teque, tuosque aditus, & inobſeruabile porro
Norit iter. nihil illa meo ſermone mouetur,
Sed circunfuſo ſe oſtendit in aere tantum
Pendentem, atque ſuis libratam nixibus offert.
Tum pictos uarijs prætendit floribus agros,
Tot ſiluas, tot de nullo quoq; ſemine plantas,
Pomaque, & haud uno nitidas è germine fruges,
Tempore quæque ſuo uice prouenientia certa.
Tum uarias late diuerſo in corpore uitas,
Alituum, pecudumque genus, genus omne ferarum,
Quæque ſuam certo ſeruantia fœdere formam,
Naturæ & ſtabili ſe propagantia lege.
Hoc opus omne tuum, hæc manuum monimenta tuarum.
Tu ſator, atque opifex rerum, atque ipſius origo
Naturæ, ſi quicquam illa eſt, niſi nomen inane.
Te tamen haud ullis terrarum partibus usquam
Aſpicio, tua nec coram fas ora tueri,
Nec niſi ſeſe oculis præbent mortalia noſtris.
Inde abeo. & quoniam cum nondum luminis ortu
Clara foret tellus, ſed adhuc in nocte lateret

F umida suffundens cæcæ caliginis umbras,
I am tuus æquoreis innabat spiritus undis
L uce recens orti perfundens cœrula ponti.
P rotinus immensi conuertor ad æquora ponti
V estigans, liquidis ecquis deus erret in undis.
A pparet uastus tumidarum gurges aquarum.
N il nisi pontus adest, uariæq; sub æquore formæ,
Monstraque, deformes phocæ, atque immania cete,
T otque alij uitreo nitidi sub gurgite pisces,
Qui sese usque etiam generatim in secla propagant,
Quadrupedum ut genus omne, ut uitæ pennipotentum,
N ec minus undisoni maris admirabile uisum est
I ngenium, accessus tot certa lege, recessusq;,
E t modo crescentis salsas superare lacunas.
L ittora, detecto modo se subducere fundo,
B isque die id, dum Sol semel undique circuit orbem.
I sta quidem auctorem longe super omnia magnum,
A rtificem præseque ferunt, ultroq; fatentur.
A t nihil hic simplex nostris non sensibus haustum,
S ubiectumue oculis uideo, nil funeris expers.
N ecdum oculos lux illa explet lux maxima nostros
L ucis inaccessis habitans pulcherrima in oris.
P ost hinc digrediens uolucres quoque tollor in auras,
A ereasque plagas, si fors tu spiritus auris
Misceris, gaudesque leues percurrere tractus.
O ccurrunt mihi uentorum spirantia flabra,
N imbique, & pluuiæ, atque niues, canæque pruinæ,
E t ros, concretique instar salis horrida grando,
F ulguraque, elisisque corusci è nubibus ignes,
Quæque mouent humiles audita tonitrua mentes.

Magna quidem hæc uiſu artificem teſtantia magnum.
Nam quis non deus, humana ſed ſtirpe creatus,
Alituumue etiam ſuperum de gente uolucri
Tam uarium excudat tanta arte coloribus arquum,
Mortaliue manu opus haud imitabile fulmen?
Parua ſed iſta tuæ mihi ſunt ueſtigia lucis.
Necdum ſe mihi uis aurai ſimplicis illa,
Spiritus ille offert replens nullo omnia tactu.
Nondum te teneo. qua te regione requiram?
Quo ſequar? ut perhibent, tibi ſedes arduus æther.
Aethera conſcendam. quis quæſo accommodet alas
Præpetis enanti mihi nunc ſuper aſtra columbæ?
Aſtra ſequar pennis, puraq; in luce quieſcam.
Iamq; adeo immenſi ſuprema uolumina mundi
Intueor propius rapida uertigine uolui,
Cætera in obliquum aduerſo nitentia motu
Sidera per ſtabiles orbis, qui uoluitur, axes,
Vnde dies nocti ſemper ſuccedit, & usque
Menſibus exactis in ſe ſe uoluitur annus,
Verque ſuo rediens ſemper ſe tempore profert
Poſt hyemem, ſequiturq; æſtatem Autũnus inhærens.
Vix oculis propiora fero mortalibus aſtra.
Admiror lucem, admiror rutilantia longe
Lumina, & inuenti mihi ſpes accenditur ignis,
Quem cupio, quem dudum inhians toto æthere quæro.
Vt uero æthereæ lucis fontemque, domumque
Longius aſpexi medium inter ſidera Solem
Auricomum, & totum radijs uibrantibus aureum,
Lætitia exilui, neque tantum lucis in ullo,
Qui non longe eſſet ſupra omnia, credere quibam.

Lux tamen illa expers uitæ, & sine sensibus ignis,
Lux alia de luce, alijs deque ignibus ignis,
Artificemque suum ceu cætera sidera nouit.
Necdum oculis se se præbet nitor aureus ille,
Qui cum cuncta mouet, non est obnoxius ulli,
Exterius qui se moueat. se conciet ipsum
Sponte sua exoriens nũquam, ut neq; desinet unquam.
Restabant unæ aligeræ toto æthere mentes,
Aethereæ cœlestum animæ, uitæque uolucres,
Primorem stipant quæ mentem examine denso
Vsque ministerio intentæ, iussæque rotatu
Sidera perpetuo torquent uoluentia mundi.
Accessi, mediumque dedi me lætus in agmen.
Hic choreæ, hic cantus hilares, thiasiq;, chorique,
Gaudiaq;, & læti lusus, hic omnia læta.
Illum adeo, mihi qui uisus præstantior omni
Illorum è numero, sanctum ceu numen adoro.
Inclamant omnes. in primis uerba precantis
Ipse arcet, refugitque, humilis cui thura parabam,
Seque deum negat, atq; dei uix cernimus ipsi
Instar, ait, simul ad laudes, & carmina lætus
Interrupta redit, cantusque instaurat, & illud
Sanctius, ac claris longe sublimius astris
Cum socijs lumen canit indefessus, & usque,
Læta cohors regem læto clamore salutans
Sanctus, Sanctus, ait, Sanctus, ter maxime, terque
Optime, quo melius nihil, at nihil omnia præ te.
Tu pater es, tu te fœcunda mente uolutans
Ipsum met te totum obiens, in te que reflexus
Concipis ipse tui exemplum, tuæ imaginis instar.

H aud ulli uisum, sed inobseruabile prorsum.
C eu cum secum aliquid mortales farier orsi
C oncipiunt tacito ante latens in pectore uerbum,
Quàm uox aereas audita edatur in auras.
S ed quod tu tecum mente ingens concipis alta,
V erborum haud simile est hominũ, dũ corde premuntur,
S ed sine principio dictu mirabile uerbum,
Quod semper fuit, est, & erit sine fine, sine ullo
I nteritu æternum, nulloque obnoxius æuo
F œtus, ab æterno genitus, sine matre parente
F ilius, æterno proles æquæua parenti.
S emper es, & nunquam tecum unicus ipse fuisti,
Quin fuerit tecum pariter quoq;, & unica proles.
A' uobis nunquam alter abest. regnatis uterque
O mnipotens, & uterq; ingens, immensus uterq;,
E t pariter deus, æqualisq́; potentia utriq;.
Quin & concordes, uosq́; inter mutua amantes
C ommuni (nullis opus extricabile uerbis)
A fflatu æternum semper spiratis amorem.
Quodq; ab utroq; fluit, consorti spiritus aura
N umen habet, pariterq́; deus quoq; regnat ubiq;
O mnipotens, ceu tu, omnipotens, ceu filius ipse.
T ris tamen esse deos si quis putat, auius errat,
V num numen idem tribus est, tribus una uoluntas,
V na eademq́; tribus natura, atq; una potestas,
Maiestasq́; eadem, atq; deum ter dicimus unum.
Quandoquidem quod tu, sit quanuis alter, & alter,
H aud tamen est qui tu, ast alius numeratur uteruis,
N ec natus pater est, nec natus spiritus, aut tu
A lteruter, uestrum sua sunt discrimine certo.

Munera cuiq;.nihil confusum est,inque uolutum.
Tergeminoq; deus polles cumulatus honore,
Te nullus fuit ante deus,neq; post erit ullus.
Vnus es.æterno qui numine cuncta gubernas
Abditus,ingens,omnipotens,ter ubiq; tremendus,
Cuncta supercilio quatiens,cuncta igne corusco
Terrificans,cœli superas dum concutis arces.
Hæc memini,atq; alia alterni miranda canebant,
Et mihi sublimem lucem eminus ostendebant,
Lucem admirandam,quam cernunt clarius ipsi,
Cum sint æthereæ,& nullo prope corpore mentes,
Dura quibus tristis præclusa est ianua leti.
At mihi mortali in medio caliginis atræ
Visa est clausa,nigraq; procul circundata nocte.
Incertum possim nebulosam an dicere lucem,
Lucentemne magis nebulam.iubar intus inesse
Dignosco tamen aurifluis fulgoribus ingens,
Quodq; omnem exuperat magno discrimine lucem,
Si quicquam fas supremæ componere luci,
Vnde omnis ceu fonte fluit lux cætera largo.
Terrenam ut superant cœlestia lumina lucem,
Cætera ut ingenti concedunt sidera Soli
Lumine, Solq; animos cœlestes aureus infra est,
Sic tibi non tantum assurgit lux omnis ubique
Aetheris immensi, tibi sed collata repente
Fit nox, & nigra pallens obducitur umbra.
Inde mihi siquis quandoque eruperit ardens
Per cœlum radius, mentiq; affulserit ignis,
Præterit, & rutila cœli fugit ocior aura,
Quæ cecidit, seu uisa polo cecidisse sereno,

Nec blando mihi fas oculos saturare nitore:
Si mihi nunc siquis uelamina nubis opacæ
Demat, & exertum penitus det cernere lumen,
Quod colimus, cui thura damus, cui ponimus aras,
Ignotumq; animis cupidis ardemus, & usque
Flagrantes acri frustra tabescimus igni.
Quo'ue magis sensu comprendere tendimus, ægrosq;
Altius in cœlum uisus attollimus, hoc tu
Effugis, aspectuq; magis tua subtrahis ora
Nube tegens, piceæq; inuoluis nubis amictu,
Exiguamq; tuæ miramur imaginis umbram.
Ac ueluti siquis Solis, Lunæue labores
Deficiente uelit paulatim cernere luce,
Non ille arrectos extollat ad æthera uultus,
Verum aut subiectis cœlum speculetur in undis,
Aut uitro lucente, ubi plurima ludit imago.
Sic nobis altum spectantibus ora tueri
Fas nunquam tua, nec ueram prope cernere formam.
Infirmi nequeunt humani luminis orbes.
Maximus es. nemo quantum tamen expedit unquam.
Optimus es. nulli qualem tamen edere fas est.
Credo equidem faciem propius, tuaq; ora tueri,
Atq; utres omnino potis est haud noscere quisquam,
Terrena quàm mole diu, membrisq; prematur.
Auersum te terga oculis uix cernimus ægris.
Et potius, quid non sis quiuis promere possit,
Quam uera ualeat penitus te reddere forma,
Quippe tuæ aspicimus tantum uestigia dextræ.
Quicquid habet tellus, mare, cœlum, quicquid & ether
Latipatens, opus omne tuum. quodcunq; uidemus,

S entimusue, tuum est. nobis hæc reddit imago
P lurima te in speculo, liquidisq; tuemur in undis.
T erga tuæ sunt hæc, & posteriora figuræ.
P roinde quis amota te poßit comminus umbra
F erre oculis, qualis, quantusue amplecteris omnia
V ndique diffusus, nullo de lumine lumen,
L ux nulla de luce, omnis sed lucis origo?
N emo equidem credo uim tantam luminis absq;
I nteritu ferat, aut torrentis flumina lucis.
I ccirco te mortales, metuuntq;, tremuntq;,
S eque tuæ cupidos solantur imagine formæ,
A tque aciem ad ueros non audent tollere uultus.
O mnibus es timor, unde deum dixisse priores
T e credunt aliqui ueræ rationis egentes.
T e uulgus tremat, & mortalis cætera turba,
S isq; alijs metus, ut libet, ac formidinis horror.
A t mihi blandus amor, mihi sis placidißimus ardor.
N octes, atq; dies toto te pectore uersem.
T e sine sit mihi dulce nihil. te pro omnibus optem,
V num deperеam. totis hunc sensibus æstum
I mplicitem. hunc imis exardens oßibus hauriam,
H oc mihi soluantur flagrantes igne medullæ.
H os mihi mens unos semper suspiret amores
N unquam operum, nunquam meritorum oblita tuorum.
Quod sim, quod uiuam, quod sensu, animoq; capaci
P ræditus utar, uti sanctæ tuæ imaginis instar,
Muneris omne tui est, tibi gratia debita soli,
C ui nunquam dignas potis ullus soluere grates
P ro meritis, licet ille sacræ se destinet aræ
S ponte sua, & sæuos torrendum iactet in ignes.

Sancte ueni, neq; te iam aspectu subtrahe nostro.
Lux nulla de luce, ullo haud de lumine lumen,
O nitor exoriens nostræ pulcherrime nocti.
Quo fugis? appare mihi tandem, & nube remota
Exerere, atque tuo flagrantem reffice uultu,
Voxque meas age nunc primum tua personet aures.
Te semel inspecto uitam haud finire recusem,
Si nequeam insolitam uim lucis ferre profusæ.
Sed potero, atque operum patiens amor omnia uincet,
Qui me iandudum male habet, totisq; medullis
Vrit, tabentique animo te suggerit unum,
Vnum te noctu, te luce usque aucupor unum
Vsque tui desiderio perfixus amoris.
Ac ueluti, ab nemorum quem dudum algentibus umbris
Exciuere canes, medioque egere sub æstu
Aequora per longo camporum libera cursu,
Ceruus hians liquidæ fontem memor optat aquai,
Sudus ubi gelida sese perfundere lympha,
Haud aliter fontem mea te sitis arida uiuum
Suspirat, cœloq; cadentem demoror imbrem.
Rumpe moras, age, fons uiuus, cœli aureus imber
Labere, & aurifluo labris sitientibus amne
Affer opem, arentemque sitim ros imbrifer exple.
Iandudum desiderio, genibusque solutis
Deficio exanimis, tua dum frustra atria lustro,
Ostiaque insisto immensam claudentia lucem.
Pande fores. te pande mihi. per te datur unum
Ad te aditus, tuque ipse tui met ianua clausa es.
Suscipe me, & ualidas intranti suffice uires,
Et mihi quicquid opum, quicquidue daturus honorum,

Tolle precor, mihi te solum, nudumque repende.
Es mihi pro rebus cupido satis omnibus unus.
Egredere, optatos fulgur uelut exere uultus,
Et ferrugineum caliginis aufer amictum,
Lumine Sol oriens rigat ut cœli arua recenti.
Si uero, cum sis paßim ingens, totus ubique,
Respuis externos sine corpore spiritus haustus,
Atque ipsi uere penitus tibi cerneris uni,
Quod nihil omnino præ te sit corporis exors,
Quodue loco certis non insit partibus orbis,
Saltem parua tuæ lucis scintilla corusco
Emicet igne, meamque serenus discute noctem.
Cernere si nequeo, temet sis quantus in ipso,
Quod dabitur, simul orbem acri lustraueris igni.
At saltem, qui sis in rebus, quantus abundes
In nobis, quantusque animis cœlestibus insis,
Aspiciam, dulcique tuo fruar eminus ore.
Tantum si mihi non pigeat te ostendere, qualem
Affulsisse ferunt uacuis in saltibus olim
Pastori Isacidæ, soceri dum pasceret agnas
Collucente rubo, flammisque ardente coruscis,
Cum tamen illæso frondes cum stirpe uirerent,
Aut quale effusum per cornu rasile transit
Lumen, & inclusus transpectu cernitur ignis,
Quanquam ò, sed mea me grauiora piacula tardant,
Ne te ferre queam, qualem te legifer idem
Palmiferi uidit nimboso in uertice Sinæ
Fulminibus crebris fumanti monte tonantem.
Da mihi te, eque rubo tua uox utcunque feratur,
Meque uoca, mea nec quicquam commissa morentur,

S i potuit quondam qui teque, tuosque petebat
I nsidijs, sanctum de cœlo cernere lumen,
T eque audire, fuit postquam ad meliora uocatus,
E xutus ueterem Paulus cum nomine mentem.
Me quoque uerte. tuum est misereri, & parcere semper
S ubiectis, coramque admissa fatentibus ultro,
Quos tuus ipse sui gnatus lauit amne cruoris,
Quando operis tibi cura tui, nec deseris unquam,
Quos semel in dias eduxti luminis oras,
S ponte sua sibi ni desint, perdantq; uolentes.
Mentibus in nostris semper seris aurea recti
S emina. si quicquam ingredimur te iudice dignum,
T u nobis das uelle prius, dein sufficis aptam,
Qua fieri id possit, uim, nec te subtrahis unquam,
T ramite ni recti male suasi sponte relicto
L abimur in scelus, & uotis agitamur iniquis.
A tque tuam oppositis animis auertimur auram.
T unc fugis, & fœdis abes irreuocabilis orsis.
N am quamuis hominem admoneas, foueasque, tegasque,
Quodlibet audendi est tamen omnibus æqua potestas,
E t nobis laxas nostri usque relinquis habenas.
I ustitiæ tantum memores rectiq;, pijq;
E sse iubes, atque ipse coli te præcipis unum.
E t quamuis mortale genus nil promere possit
L aude tua dignum, nec quicquam mente capaci
C oncipere egregium. neque enim te pingere ueris
F as cuiquam dictis, sed inenarrabile numen
Maiestasq; tua est, nostras tamen optime laudes
N on refugis, gaudesq; hominum pietate benignus.
Quippe tener simul emersit per inania mundus,

Cuncta tuas ora in laudes soluere repente,
Artificemq; agnouit opus, te lucidus æther,
Te sancti uolucres noua gens radiantis olympi,
Et numen sensere tuum polus alter, & alter,
Lunaq;, Solq; recens, & sidera matutina.
Omnia plaudebant, supera omnia læta sonabant,
Et cecinere nouum tibi carmen uesper, & ortus.
Interea aereis sua erat quoque plurima campis
Lætitia, & toto strepuere tonitrua cœlo,
Continuoq; ignes fulsere in nube corusci,
Atque humiles rutila lustrarunt lampade terras.
Nec uos immensi mora distulit æquora ponti.
Exultastis aquæ plausu, exultastis arenæ,
Et caudis nitidi planxistis marmora pisces.
Cernere erat, qua cœruleas supereminet undas,
Omniferam dorso tellurem murmure læto
Intremere, & celeri uelut assultare chorea.
Necdum quadrupedes gustarant pabula in aruis,
Nec uariæ uolucres rostro se pascere acuto
Assuerant. prius omne pecus, prius omne uolantum,
Reptantumq; genus mira te laude ferebant,
Et rerum auctorem, seruatoremq; canebant.
Ipse latens, medijsq; in nubibus igne coruscus
Gaudebas, operiq; tuo faber indulgebas,
Qualis, cui crescit natorum plurima pubes,
Omnes cum uidet insignes pietate, sibiq;
Subiectos, pater ille animum labefactus amore
Lætatur secum, & tacito sub pectore gestit.
Tandem natus homo est, cœpitq; animata moueri
Gleba recens, cœloq; arrectos tollere uultus.

I lli præ cunctis animantibus ipse dedisti
D iuinos altæ mentis diuinitus haustus,
V t nullum in terris propius te accedat, & undis
I ngenium haud ueræ omnino rationis egenum.
Muneris iccirco tanti memor ore canebat,
E t meritas toto soluebat pectore grates
C um consorte tori incedens per amœna uireta,
H alantesq; tibi flores, & serta legebat,
F elix ò nimium, tecum si fœdere pacto
Mansisset dictis, nec turpi iura resoluens
A rsisset uoto, uetitiq; cupidine pomi
S e que, suumq; genus ueniens mersisset in æuum
O mnia suffundens mortis nigrore repente.
T u tamen ò nostras nimium miserate ruinas
(S uasit amor) demum nos ultro in pristina reddis,
N ec finis in tenebris, altaq; uoragine uolui.
N am tandem auxilium cœlo demittis ab alto,
Q ui reduces noctis nos tantæ euolueret umbris,
N on tot ueridicis olim de uatibus unum
(Quod poteras) non alitibus de ciuibus unum,
Q ui cœli supera alta colunt, sed munere tali
(Quæ pietas? qui tantus amor?) tuus unica proles
F ungitur ille, tui uera, atq; simillima imago
F ilius, æternum qui tecum uiuit, & unum
E st, & idem tecum, tibi nec diuellitur unquam.
N ascitur humana sub imagine nascitur ille,
Q ui semper fuit, est, & erit, cui sidera parent,
Mortaliq; deus tegitur sub mole, nec artus
Respuit humanos, nec uitæ incommoda nostræ
F actus homo, mortiq; etiam se subijcit ultro,

Vt nos æternæ mortis de faucibus haustos
Eriperet, claroq; humiles inferret olympo.
Ille etiam, mundo cum uenerit ultimus æui
Terminus, ante noua quàm flagrent omnia flamma,
Arce tuo missu ad terram descendet ab alta
Aetheris, ut uitas hominumq;, & crimina discat
Quæsitor, quem non bene uel malefacta latebunt,
Pro meritis statuet pœnas, & præmia cuique.
Cum uero ingenti flamma arserit orbis ubique,
Continuo tellure noua, cœloq; recenti
Cernere erit lustrata hominum uolitare per auras
Corpora clara magis cœli radiantibus astris,
Omniaq; ætherei complere sedilia cœli.
Tu pater in medijs tot millibus æthere summo
Totus collucens, radijsq; micantibus ardens
Longe omnes supra pro maiestate sedebis
Cum nato æquipotente, tuumq; afflabis amorem
Omnibus, atque tuo lætos dignabere uultu,
Vnde animis uenit alma quies, sine fine uoluptas.
Tunc te sicut es, & sine nube uidebimus atra,
Et nil iam leuibus speculi debebimus umbris,
Felices omnes, & conditione beati,
Quisque sua, haud animis tendent optantibus ultra,
Alter & alterius non suspirabit honores.
Omnibus unus erit iunctis amor, atque fouebunt
Mutua se, dulciq; animis ardore liquescent.
Nec se ulli poterunt posthac summittere culpæ,
Vt cœli uolucres post prima pericula ciues.
Ter felix sine fine quies, sine fine uoluptas.
Tunc neque erit finis, neque tempus, desinet æuum,

Quodq; est, quodq; olim fuit, & quod deinde sequetur,
Vnum erit. immensi requiescent sidera mundi,
Mobilis & circum torqueri desinet orbis,
Ipse etiam cursusq; sui, assiduiq; laboris
Oblitus Sol stabit. iners nihil edet in auras
Terra parens. nil iam gigni, nil crescere, aliue
Cernere erit, nil mutari, nil denique obire.
Omnia semper erunt eadem. terra, æquora, cœlum,
Sideraq; ultrici mundi lustrata fauilla
Haud infra ætherei fulgebunt lumina Solis
Lumina, quæ solita mundo nunc luce ministrat.
Tunc m.ge erit longo Sol lucidus interuallo.
Nullus erit nimbus, nullæ toto æthere nubes,
Quæ sese obijciant, & opacum lumen obumbrent.
Ocia mundus aget. tu solus gignere prolem
Vnigenam perges fœcundo in secula uerbo.
Gignendi nec finis erit, & uterque beatam
Concordi afflatu semper spirabitis auram,
Sol uti inexhaustum nihil unquam mittere lumen
Desinit usq; noua perfundens omnia luce,
Omnia perpetuo conseruans fota calore.
Vnus cuncta reges. eris omnia in omnibus unus.
In te unum conuersi animis flagrantibus omnes,
Mirari, amplectiq; omnes, pasciq;, fruiq;,
Aeternumq; tuas resonabunt omnia laudes.
Salue summa boni, fons ueri, lucis origo.
Si quid iustitiæ est nobis, rectiq;, pijq;,
Si quicquam uirtutis, id omne, id fluminis instar
A' te fonte uenit recti omnis, cum tibi iuncti
Hæsimus, hanc trahimus tua per commercia partem.

Tu pietas,

T u pietas, tu iustitia es, tu cætera uirtus
O mnis, & in nostras emanas undique mentis.
T u uigor es rerum, tu uis, tu lucidus ille
S plendor, quo cœli regitur pulcherrimus ordo.
T u Soli radios, tu præbes augmina Lunæ,
C ætera que accendis, pascisque micantia cœli
S idera luce tua, & totum iubare æthera uestis.
S ecula tu reparas semper fugientia mundo
T empora dispensans, annos, mensesque, diesque,
E t lucis, noctisque pares tu diuidis horas.
A tque orbis uelut es sator unicus, omnium origo,
S ic etiam tu cunctarum concordia rerum,
T u mundi tu concentus, tu consona Musa
P erpetua in seriem nectens elementa catena,
S uspendisque grauem telluris in aere molem,
E t suspendis aquas, tot uasti stagna profundi,
A tque pares orbis lati moderaris habenas.
O mnia solus agis, solus pater omnia curas.
N ec te centimanum dicam tamen. es tibi totus
I pse manus, totusque oculi, digitique, pedesque,
Brachiaque, & mundo noua semina sufficis unus.
V sque nouas animas in membra recentia fundis
H umani generis sator indefessus, & orbem,
F inibus in cunctis uarijs animantibus imples.
N ec sine te it quicquam aereas in luminis oras.
P er te concipiunt fœcundis imbribus agri.
S eminaque educit dias calor almus in auras.
G ramine conuestis sola. uersicoloribus arua
F loribus appingis, pictisque tapetibus ornas
S emper uere nouo, nec certus rumpitur ordo.

S picea serta gerens, maturaque semina curua
F alce legens alimenta animantibus ingruit æstas.
R ore leui arentes reficis, nocte humidus herbas.
H inc uaria arboribus pendentia poma coloras,
E t nitidas lentis suspendis uitibus uuas.
V enit hyems. niue, & albenti tegis arua pruina,
T elluremque gelu premis, & uaga flumina sistis.
T u quoties libuit, ueluti deprompta reclusis
T hesauris profers uentorum immitia flabra
I mbripotens, nimbos, tempestatesque coerces.
F ulguribus terras, & sæuo fulmine terres.
O mnia mox cœli detecta luce serenas,
A ereas equitans nubes, lateque sonoris
V entorum inuectus pennis caua nubila differs.
D as leges, & iura polo. tibi curia sancti
A etheris obsequitur, nutusq; obseruat heriles
S anctorum chorus alituum. tibi in omnia summum
I mperium. tu rex regum. tibi sceptra, tibi ipsa
R egna accepta ferunt reges, & numen adorant
A ccurui, uotisque uocant, metuuntque, tremuntque,
A tque humiles uni tibi corda ferocia ponunt.
I nsani, tibi qui se frustra opponere signis
I nfestis audent, atque irrita bella lacessunt.
Quandoquidem ceu das, adimis quoque regna superbis.
Quanta tuæ sit uis, quam sæua potentia dextræ,
C œlestuin uolucrum scit quondam maximus ales,
O lim qui roseo ceu Lucifer ore nitebat,
E t matutino præbebat lumina cœlo.
C um socijs nunc in tenebris, & nocte profunda
S ontibus infelix æterno carpitur igni

Noſtipotens umbris terror crudelibus, & fax,
L ucifugiſque animas miſeras exercet in oris.
S cit Babylon ſuperas educta turre ſub auras
T errigenas quali diſieceris enſe gigantes.
S cit Segoris, ſcitque infelix Aſphaltidos unda
A ccola quas urbes ſubito telluris hiatu
H auſeris, & pluuio gentem deleueris igni
A uſam immane nefas, uim cœli inferre miniſtris
A ligeris teneræ iuuenum ſub imagine formæ.
T antus agit furor inſanos, tam cæca cupido.
T u pedibus ſalſas das ire impune per undas
S uſpenſis genti, dum uim fugit hoſtis, amicæ,
E t mare ueliuolum concreta diuidis unda.
N ec mora uorticibus pelagi in ſe deinde reuerſis
A rma inimica, uiros, curruſque ſub æquore mergis,
E t duram Aegyptum luctu proſternis amaro,
Quam non ulla prius potuerunt edita cœlo
F lectere ſigna iræ cœleſtis nuntia monſtra.
T u potes hoſtiles nullo ariete uertere muros
A d ſolum clamorem hominum, ſonitumque tubarum.
T u quoties opus, inſolitis terroribus hoſti
A duerſo immitis tenebraſq;, metumq;, fugamq;,
E t conuerſa adigis dare terga ſequacibus umbris.
V ox tua terribile eſt tonitru, tua dextera fulmen.
T u populum innumerum deſerta per inuia uectum
C oncreto cœli paniſti rore tot annos.
T u largum duris è rupibus elicis amnem.
T u dulces in aquas fontes conuertis amaros.
T u rerum quandoque uices, & fœdera rumpis,
E t quas fixiſti leges, idem ipſe refigis.

Hinc precibus ualidi herois, dum prælia tendit,
Sol cœlo ſtetit immotus. mirantibus aſtris,
Cæteraque aßiduos requierunt ſidera curſus.
Hinc conuerſa retro quoque flumina ſubſedere,
Aut ſubito obſcœno manarunt rubra cruore,
Et ſegnis quadrupes humana uoce locuta eſt.
Olim etiam pluuiam multos innubilus annos
Haud aer dedit, & latices latuere repoſti.
Ante hauſtum largis deleras imbribus orbem.
Tu cererem exiguam nati conuertere in artus
Diuinos, corpusque potes ſacrantis ab ore.
Quid mirum, ſi ferrum etiam natet amne liquenti
Suſpenſum, nec mole graui ſubſidat in ima?
Si uim ſponte ſuam dediſcat mitior ignis,
Nec pueros cremet in media fornace canentes?
Arida ſi nitido reuireſcens germine uirga
Non expectatos det obuſto cortice flores?
Per te etiam ſurdis penitus ſæpe auribus orti
Sunt uiſi claras audire, & reddere uoces.
Nec non capti oculis, & blanda luce carentes
Iucundum cœli potuerunt cernere lumen,
Vt ſileam, quos in media iam morte iacentes
Incolumes ſeruas, nutuque in priſtina reddis.
Quin etiam extinctos, ima & tellure repoſtos,
Cum libet, amiſſæ reuocas ad munera uitæ,
Idque alijs das poſſe, tuas qui pectore caſto
Implorant uires, & ſanctum numen adorant.
Nil adeo noſtris tam uiribus inconceſſum,
Quod non eualeat quisquis te pectore toto,
Toto corde colit, totis te ſenſibus haurit.

Ille etiam auulsos in salsas æquoris undas
Transferet, ac coget per inania currere montis.
Ille etiam uelut ante oculos uentura uidebit
Vaticinans, populisque canet longe ante futura.
Largius ipse homini te sæpe infundis amico,
Cætera de nihilo quem propter cuncta creasti.
Illum etiam demum cœli dignaris honore.
Respice nos bonus, & nodo tibi necte tenaci.
Nos facere id potis est unum, ac seruare beatos.
Nam quicunque tibi se iunxit, & altius hæret,
Teque habet, omnia habet, nulliusque indigus ultra est.
Omnia sunt in te, per te omnia, te omnia ab uno.
Si quid opus, nulli dees, omniaque omnibus unus
Sufficis, & te, qui fis omnibus omnia, præbes.
Tu uigor es feßis. iactatis æquore uasto
Tu portus, tu fons liquidæ sitientibus undæ.
Tu requies, tu pax animis placidißima nostris.
Tu modus es rerum, mensusque, & dædala forma,
Metaque. tu pondus, numerusque, ordoque, decorque.
Tu cunctis communis honos, tu uita, salusque,
Tu cunctis communis amor, tu plena uoluptas
Omnibus, & uirtus. abs te sapientia, si qua est
Mortali, tu lex, tu spes certißima, tu lux,
Tu uia, tu ratio. desunt mihi carmina. desunt
Verba, tibi quo plura cano, tibi plura canenda
Restant mortali non euoluenda labore.
Non te orbes capiunt, non ampli semita cœli
Ardua, non ratio, non mens, non denique sensus.
Atque adeo maris immensi tot stagna, tot undas
Ebibere enitor, totumque haurire profundum.

Hic mihi si æternum sonet immortalis aheno
Gutture vox, centumque obeant hæc munera linguæ,
Seminaque excudam laudum usque abstrusa tuarum,
Haud equidem exiguam sperem comprendere partem.
Sint ideo potius tibi nostra silentia laudi.
O' decus, ò iubar æternum, inuiolabile lumen.
Summum unumq; bonum, summarum maxima summa.
Si quid honos, si quid laus, si quid gloria, id omne
Vnus habes, tibi honos, tibi laus, tibi gloria soli.

DEI FILIO
DEO OPT. MAX.

PRincipio ante æui primordia, & ante creata
Omnia uerbum erat æternum, immemorabile uerbum,
Vſque Deum propter reſidens, haud numinis expers,
D iuiniq; hauſtus. ſed erat quoque numen idipſum,
E' que Deo Deus, & uerum de numine numen,
Quod Deus æterna produxit origine nullo
T emporis obſequio ſe in ſe met mente reflectens,
C oncipiensq; ſuæ proprium hinc ſibi imaginis inſtar,
Quo ſine nil horum conſtat, quæcunque creata.
F ons uitæ, fons lucis erat mortalibus ægris.
L ux ea ſed tenebris primo radiabat in altis,
N ec claram cæcæ lucem agnouere tenebræ.
H uc miſſus uates, lucem qui proderet almam
G entibus, & largo luſtraret lumine mundum,
V eridicoque rudes prænuntius ore moneret,
N on lux ipſe quidem, ſed tanti luminis index.
L ux erat ille autem, qui primo lumine ſemper
A ffulget primas mundi ingredientibus oras.
N on aberat mundo mundi fabricator, at ipſum
A uctorem haud agnouit opus. ſed ei obſtitit orbis,
I nque ſua aduenientem alij excluſere, neque illum
A dmiſere ſui. ſed quotquot luce recepta
A ccepere, pijs tum primum oblata facultas

Et monstrata uia est, qua cœli surgere ad auras
Possent, seq; Deo ceu pignora iungere cara
Lustrati uelut, atq; iterum diuinitus orti.
Nam uerbum omnipotens (agite hic assurgite dictis
Mortales uenerati animis) mirabile uerbum
Dilapsum cœlo moribundos induit artus
Factus homo deus, & nostris habitauit in oris,
Vnde salus omnis nobis est orta sepultis.
Tanta ne te pietas miserantem incommoda nostra,
Tantus adegit amor, cœli ut de lumine claro
Te nostris uelles ultro immiscere tenebris,
Cum sis æterni proles æterna parentis
Luciferum ante satus roseum? tu Lucifer ipse,
Cæteraq; astra tuo tu lumine cuncta serenas,
Qui gigni neq; cœpisti, neq; desinis unquam,
Principio semper genitus, gignendus & usq;,
Principium de principio, de fonte oriens fons.
Tu Sol, atq; idem splendor de Sole refulgens,
Splendor, qui Solem illustras splendoribus ipsum,
Lux de luce micans, clarum de lumine lumen.
Sol omnis fons iustitiæ, pietatis origo.
Splendor, qui totum illustras splendoribus orbem.
Tu mortale hominum genus ipsa ab origine rerum
Vidisti curas humiles, & uana fouere
Consilia accuruum terris, cœlestium inane.
Huc ideo accesti moribundo corpore septus
Te medium dans inter nos, interq; parentem.
Vt nos erudiens nunquam ante audita moueres,
Arcanis inscripta notis in codice clauso,
Quem septem custodibant adamantina signa.

Hic ueterum coram euoluens oracula uatum
Lustrasti nos luce noua, ut concreta uidentes,
Atque oculis subiecta, etiam possemus adire,
Quæ fugiunt hominum uisus, uix peruia menti,
Atq; ita nos ueheres tua per uestigia ad astra,
Qualis auis, non iam implumes cum sedula natos
Inuitat, tenditq; uolatu educere in auras,
Ipsa superuolitat nidum alludentibus alis,
Paulatimq; leui se tollit in aera lapsu.
Non alia humanum genus arte obtusa tot annos
Corda gerens poterat sublimi pectore digna
Concipere, & uolucri cœlum tramittere mente.
Nam tibi cuncta pater, quæ sunt, quæue ante fuere,
Quæue dehinc uentura, uni detexit, & æque
Omnia scis, & cuncta uides, uidet omnia ut ille.
Te quamuis genuit pater auctor, non tamen unquam
Te fuit ante pater. nunquam non ipse fuisti
Filius æterno soboles æquæua parenti.
Ceu, quamuis longe æternis pereuntia distant,
Splendor ab igne oritur, splendorem non tamen ignis
Ante ijt, at simul atque ignis tum cœpit oriri,
Ortus item pariter splendor diffulsit ab igni,
Aeternusq; foret pariter, si æternus & ignis.
Non pater est te maior. habes patris omnia, & in te
Est pater, ut genitore itidem tu semper in ipso es.
Quæq; potest pater, æque eadem potes omnia ab illo,
Tantum te genuit pater amplius, ipse neq; illum
Gignis, nec pater es, sicut neq; filius ille.
Tu patris æterni æterna, atque simillima imago,
Tu patris inuicti robur, tu dextera, & ingens

Brachium, inexhaustusq; uigor, uirtusq; perennis.
Tu patris æterna es sapientia cuncta uidentis,
Qua maria, & terras, cœlum, æthera, cuncta creauit.
Nam Deus æthereos cum mundi excuderet orbes,
Aereasq; plagas conflaret, cumq; liquores,
Et circunfusas laticum suspenderet undas,
Libraretq; suo tellurem pondere nixam,
Inque uicem ualidis connecteret omnia uinclis,
Ipse aderas operi indulgens, nutu omnia firmans,
Omnia componens. sine te nihil. omnis ubiq;
Est per te decor, & rerum pulcherrimus ordo.
Nanq; sinu patris ipse aderas noua cuncta creantis
Ante mare, & terras, cœli ante patentia regna,
Ante humiles colles, ante alta cacumina montes,
Fluminaq;, & fontes genitus. prærupta priusquam
Fundamenta graui telluris mole locaret,
Filius extabas ante omnia secula natus,
Amplexuq; patrem æterno deuinctus amore
Gaudebas tecum, torrens unde illa uoluptas
Illa immensa fluit, gaudent qua cuncta creata,
Quæ sensus hominum supra est, super omnia abundans,
Auribus ut nemo hanc, nemo unquam mente capaci
Hauserit in terris. animas ea sola beatas
Efficit æthereis exemptas corpore in oris,
Vt nihil ulterius quærant, nihil amplius optent.
Tu tamen ò nostros adijsti sponte labores,
Mortalesq; auras haufisti has noctis in umbras
Editus, humanosq; puer collectus in artus,
Verus homo, uerus pariter Deus, unus utrunq;
Nasceris, & cœli nostri non respuis oras,

E quē sinu patris in terras te deijcis imas
S olis lucis egens, cum sis fons lucis, & ipsum
D e nihilo extuderis, nullaq; è lampade Solem,
C æteraq; illustrans cœli succenderis astra.
N asceris, & subito aspectu cœlum omne serenas
E ditus in lucem pura de uirginis aluo,
Quæ penitus thalami, tactusq; ignara uirilis
N uminis afflantis sancta concepit ab aura.
N asceris. in terris pax nascitur aurea tecum,
P ax omnem sensum exuperans, insueta uoluptas.
N asceris, ut uerni species patefacta diei
O mnia lætitia perfundis, gaudia ubiq;
P lena seris. mira rorant dulcedine montes
V ndique, melliflu æque redundant nectare ualles
V ndique. felici distillant omnia rore.
N am cœlum omne liquens, cœliq; uolubilis orbes
D esuper insolitis tunc imbribus irrorarunt,
E t pluuiam nubes felici rore dedere,
Quo tellus imbri, Zephyrisq; tepentibus alma
C oncepit grauis, & gremio flos ortus aperto
E xeris os, campisq; comas diffundis apricis
C ircum suaue rubens, & circunfusa coloras
G ramina. diuinos longe rus halat odores.
T u ros. tu pluuia, èque polo fluis aureus imber,
E xpectatus ades tot secula ab omnibus imber.
C andida te excipiunt intactæ uellera lanæ.
N ec tamen excepto maduit lana humida ab imbri.
P orta æterna manet cœli alto in limine clausa,
P er quam aditus nulli penitus fuit orbis ab ortu,
I pse sed ingrediens soli tibi sponte patentes

Isq́;, redisq́; fores, nec claustra immota resignas,
Quale uitrum radijs penitus Sol transit adactis,
Illæsoque domus subit interiora metallo,
Intimaq́; illustrans penetralia lumine uestit.
Plurima forte olim serpens tabo, atque uenenis
Fontesque, fluuiosque, lacusque infecerat omnis,
Omnes errabat mors paßim infusa per undas.
Circum uicta siti longas effusa iacebant
Per ripas armenta, genus simul omne ferarum,
Nullaq́; suspectas labris arentibus undas
Libabat quadrupes, uicinaq́; flumina tantum
Spectabant ueritæ cæcum sub gurgite uirus.
Ecce ferus ceruo aßimilis, capreæ ue fugaci
Montis ab aerei decurrens uertice summo
Tramite decliui saltus præteruolat altos.
Iamq́; fugam per plana tenens ingentia campi
Transmittit spatia, & uolucri uolat ocior aura.
Conuertere oculos commota armenta repente
Ad sonitum, atque uiam uenienti abducta dedere.
Ille lacum ingrediens longo ferit æquora cornu,
Fronte quod in media solum gerit. ilicet omnis
Ad tactum subitis feruoribus æstuat unda,
Exultantq́; uada, spumisq́; incanuit amnis.
Nec mora, prosiluere feræ simul undiq́; in undas,
Securæq́; mali medicatum hausere liquorem.
Currite montanæ uos, huc accurrite nymphæ
Ferte rosas. legite alipedi candentia uestro
Lilia, narcissosq́;, & purpureos hyacinthos.
Texite odoratas uario de flore coronas,
Atque salutiferum sertis innectite cornu.

Tu noster quadrupes cœli ò lux clara sereni.
Vertice ab æthereo, tu nostræ causa salutis
Certa uenis, tuaq; omne abigit præsentia uirus.
Grex lectarum ouium cæstis custodibus ibat
Omnis Idumæis paßim dispersus in aruis.
In pecus omne feræ crassari impune, fremebant
Hic illic miseris balatibus omnia circum.
Pastor ab aduerso Carmeli uertice missus
Venisti tu cogere oues, ouiumq; mederi
Vulneribus pius, ingluuiemq; inhibere luporum,
Vnius ut tandem pastor foret unus ouilis.
Currite Idumeæ uos, huc properate puellæ.
Visite pastorem nunquam ante hæc secula uisum
Cernite ut incessu grauis, ut spectabilis ore
Egregio, formaq; uiros supereminet omnis,
Cuncta Deo similis, uultum, uocemq;, coloremq;,
Haud spirans mortale. Dei quantum instar in illo!
Sternite humum uenienti, & olentia spargite ubiq;
Graminaq;, & flores, calathisq; occurrite plenis,
Et patrio de more nouum date gutture carmen.
Ecquis Idumæo uenit ecce è tramite pastor
Transiliens colles, montana cacumina tranans
Diuini specie iuuenis pulcherrimus oris
Vndiq; diuinum iactans de corpore amorem?
Ecquis odorato ut thalamo nouus ecce maritus
Egrediens multo incedit sublimis honore,
Fragranti latos humeros adopertus amictu,
Atq; ipsos blando montis exurit amore?
Omnia amant iuxta, mitescunt omnia circum.
Currite pastores, pastorem uisite amantem.

C urrite longinquis reges à finibus orbis.
D ona parate opibus, regumq; inuisite regem.
S ed quid ego aspicio textum illi informe rubore,
S qualentem guttis tunicam? chlamys atra colorem
I nsolitum ueluti calcata duxit ab uua,
C ompreßiq; pedum macularunt uincla racemi.
A h tibi quis niueos tam fœde infecit amictus?
A h tibi quo species euanuit illa repente,
Qua sanctorum animæ in cœlo lætantur amorum
A lituum cœlestum acies, gens æthere nata?
T une ille æternæ splendor nitidißime lucis,
P ulcher luce magis, roseo formosior astro,
O' cœli iubar, ò oriens, ò Lucifer alme
L umine cuncta rigans, illustrans omnia luce?
L ucis ubi nunc ille nitor? tun Phosphorus ille,
P ræbebas mundo qui lumina matutinus?
Quem quondam uario rerum ipsa in origine cantu
L audabant celeres mundi septemplicis orbes,
L audabant elementa tuum admirata decorem,
L audabant alternantes & uesper, & ortus,
L unaq;, Solq;, Poloq; orientia sidera utroq;.
H ei mihi Lucifero quantum mutatus ab illo es?
H ei mihi mutato quàm factus decolor ore?
Quam niger aspectu, quàm deformatus amictu?
Quis te percoxit tantus calor? haud tibi uultus
S ol æstu infuscat. non purpura tinxit amictus.
L onge alius rubor, atq; alij infecere calores.
S olus amor nostri fuit horum causa malorum,
S olus amor fusci fuit idem causa ruboris.
V nus tu nobis collectas comprimis uuas

S uppositus trabe, mole graui, sub pondere iniquo,
D eq; tuo expreßi tortu fluxere liquores,
E t totum quæ uina hilarant dulcedine mundum.
A st etiam quæ nam iuuenili in corpore cerno
V ulnera? quam lata patefactum molle fenestra
P ectus hiat? plantæ quàm dira cuspide fixæ?
E cce manus ambæ ferro quoq; arantur acuto,
V ulnificisq; caput redimitus sentibus horres,
A ffixusq; trabi uitam heu quoque denique fundis.
C ui hominum hoc de te licuit scelus? an deus istis
V ulneribus, mortiq; etiam succumbit acerbæ?
I psi tunc etiam flerunt tua funera montes,
A spraq; saxa tuo doluerunt fissa dolore.
I psa parens frugum se se mœstißima tellus
P lanxit, & insolito tremuit succussa fragore,
N ec potuit lachrymas Sol dißimulare, serenam
C um ferrugineo faciem uelauit amictu.
A h dolor, admißi nullius conscius, insonsq;
O ccidis, & pœnas aliena ob crimina pendis,
Qui neque contraxti proauitam ab origine culpam,
N ec tenui ipse tuum maculasti crimine nomen.
N os inconcessa decerpsimus arbore poma,
V nde omnis spes nostra absumpta, salusq; sepulta,
I pse tuo cunctam soluisti sanguine noxam
A rboris affixus plantas, & brachia trunco.
N ostra tua de peste salus, de funere uita
N ostra oritur, letiq; tuo languore ualemus.
N anq; licet mortale tibi, & uiolabile corpus
E sset, mortali ut matris de sanguine cretum,
N ulla tamen furti obstabant contagia auiti,

Antiquæue notæ suberant uestigia nusquam,
Quam generi princeps hominum generator inurens
Heu genus infelix transmisit in omne nepotum.
Quandoquidem intemerata parens genitricis in aluo
Ipsa suæ afflanti circundata numine, labem
Vel non admisit, uel protinus eluit omnem.
Tu uolucris fœta illa, tuo quæ sanguine natos
Pascis, & admoto terebras tibi pectora rostro.
Agnus eras sacer ille, patri mactandus ad aram
Victima morte obita qui nostra admissa piares,
Abluereſque tuo nos hostia sancta cruore.
Tantæ molis erat nos cœli in regna reponi,
Unde procul pulsi malesuadi fraude colubri
Sedibus ignotis tot longe errauimus annos,
Pellacis colubri, hamatæ qui agmine caudæ
Magnam etiam superum detraxit ab æthere partem.
Vincis io, atq; hydro tandem obluctatus acerbo
Infernas penetras sedes, & morte subacta
Viuis adhuc uita meliore, animasq; piorum
Carcere perfracto erebi uastator ab umbris
Eripis, & tecum cœli alto in culmine sistis.
Tu leo promissus magni de sanguine Iudæ
Nasceris ille, malisque uenis occurrere nostris.
Vincis io, & magna ui uincula nostra refringis,
Vincula quis sibi nos addictos hostis habebat,
Atque triumphatum compescis uiribus orcum.
Quique modo informi leto sine honore iacebas,
Iam pulcher uisu, iam formosissimus ore
Pristina diuini præ te fers signa decoris,
Atque agis insignem repetens supera alta triumphum,

Qualis

Qualis ubi exutus senium, nitidusq; iuuenta
Puniceis surgit Phœnix à funere plumis,
Iamq; suos adit Aethiopes, Indosq; reuisit.
Circa illum uolucres uariæ comitantur euntem,
Et uario indulgent cantu, plausuq; sequuntur.
Tu lapis, informi primo quem mole iacentem
Proiecere uiri, neque eum inter leuia saxa
Miscuerunt operi, mox ipsa in fronte locatus
Aedibus in summis, qua prominet angulus extra,
Parieti utriq; datus ualidis compagibus omne
Nectis opus, totaq; nites spectabilis arce.
Nec tamen hic indefensos nos deseris unquam.
Usque foues præsens, & amico numine firmas,
Nosq; mari in uasto tot tempestatibus arces,
Nec sinis abruptis uicta rate obire procellis.
Tu pelagi uelut in medio firmißima cautes,
Quam neq; conuellunt uenti, neq; fluctibus undæ.
Hac super alta nouæ posuisti mœnia genti,
Quæ totum daret aucta tuis sub legibus orbem.
Hic adeo feßis statio tutißima nautis,
Huc, quæ sæpe mari in medio nostra ardua puppis
Aestuat insanis uentorum exercita flabris,
Se recipit, temnitq; minas, & murmura ponti.
Usq; inuicta silex te sæuis obijcis undis.
Impetus huc omnis, illisaq; frangitur unda.
Obijce quo defensa, licet ui crebra fatiscat,
Tuta tamen ponto nunquam caua mergitur alnus.
Tu nos, olim ut pollicitus, non deseris unquam
Tu nos de cœlo præsens pascisq;, tegisq;,
Sufficis æternæ tu nobis pabula uitæ.

T u noster uictus, tu nobis pabulum, & esca,
T u cœlo ros concretus demitteris alto
S uauis, & optatos referens cuique ore sapores.
T u nobis liquidæ emanas fons uiuus aquai.
F lumine ab æthereo semper sitientia labra
N ostra rigas, largumq; in nobis efficis amnem,
C uius rursus aquæ salit usq; ad sidera cursu
I mpetus; & superum lætantem temperat urbem.
A bs te omnis uis nostra oritur, uigor omnis abundat.
N ostraq; siqua, tuo firma est in robore uirtus.
T u uelut in campis latis uberrima uitis
B rachia protendens, nos ceu qui plurimus inde
P almes agit sese, laxisq; effundit habenis,
E t grauidas circum nitidis exuberat uuis.
T u fortunati abstrusus thesaurus olympi,
A urum ubi cœlicolum, & gemmæ seruantur, et omnes
C œlicolaudis opes ditißimus, atque recludis.
I n nos usque etiam mortales largus inundas.
H uc omnis pleno dimanas copia cornu.
A bs te omnis auri uis, atq; opulentia abundat.
Quod semel æterno longe ante exordia rerum
Munere conceßit genitor tibi, conditor orbis,
S emper habes, nec cum hic terrenos induis artus,
A mittis quicquam decoris cœlestis in æthra
N on te adeo intactæ claudebant uiscera matris
I n terris, ut non quoq; in æthere luce micares
I dem eadem, æterno genitus sine matre parenti.
N ec minus, ac prius æthereo Deus altus olympo
R egnabas cum patre, licet terraq;, mariq;,
E rrares homines inter mortalia curans,

Verus ibi,hic uerus,nec nos ludebat imago,
Et plagis cum te obijceres morti obuius ultro.
In te solus homo sensu tulit aspera morte,
Nec Deus est quicquam lacero tum corpore passus.
Nam diuina quidem,quæ simplex,quæue tuentum
Reijcit aspectum complecti nescia sensu,
Cum natura sibi applicuit mortalia membra,
Naturamq; hominum,haud maculas contraxit ab illis,
Nullaq; per talem admisit contagia nexum,
Sed penitus seorsum pura,atq; intacta remansit,
Cui nihil omnino terrenæ labis inhæsit.
Dißimiles species naturæ utriusq; repugnant.
Sicut ubi immundas Sol lambit lumine fossas,
Tetra ubi proluuies graue olet cœnoq;,fimoq;,
Non tamen effusi radij,dum sordibus errant,
Infusas ducunt ea per commercia sordes.
Rursum igitur solito pariter sublimis honore,
Regnas.humani præ te fers corporis artus
Amplius,intacta quos traxti è uirgine nascens
Filius omnipotens patris omnipotentis,& hæres.
Sed quod erat mortale olim,& uiolabile corpus,
Nunc immune necis stellas super emicat omnes,
Præfulgensq; nouo premit ipsum lumine Solem,
Quæque tuos anima acceßit diuinitus artus,
Formari inciperes sanctæ cum matris in aluo,
Numinis insolito tecum dignatur honore,
Felicesq; animas longe supereminet omnis,
Tecum unà imperium cœli omnipotentis adepta.
Nanque tibi,quæcunque usquam potis esse,potestas
Omnis ubique data est cœlo,terraque,marique,

Omnia ut æterna ditione in secula frenes.
Insuper insigni es genitoris munere adeptus
Præclarum, & dictis non enarrabile nomen,
Insolitum, euectum super omnia nomina nomen,
Quod cœlum tellusq; tremunt, atque infera regna,
Suppliciterq; uni genua accuruantur ubique.
Idem etiam effœto cum uenerit ultima mundo
Tempestas, rapidis qua flagrent omnia flammis,
Mortales iterum missu genitoris in oras
Aduenies, hominum ut uitas, & crimina quæras,
Pro meritisq; uoces ad pœnam, & præmia quenque.
Te genus humanum aspiciet fulgere per auras
Aereas fulua in nebula, quem mille sequentur
Sanctorum hinc, atq; hinc acies, cœtusq; uolucrum.
Quattuor ære cauo uentos de partibus orbis
Omnibus humanum genus huc excire iubebis.
Omnibus innumeræ gentes à finibus ibunt
Magnum ad concilium, non tantum corpora uiua,
Verum etiam quondam defuncta cadauera uita,
Ossaq; ab exesis surgent rediuiua sepulcris,
Atq; iterum blandæ data inbunt limina lucis.
Mille hominum hinc, illinc acies, nouaq; agmina ubique
Occurrent tibi per uolucres liquidi aeris auras.
Interea magni simulator iudicis hostis
Seditione potens multos sub imagine falsa
Ludet, & abductos recto sub signa uocabit,
Atque tibi infestas contrarius instruet alas.
Quem uerus mundi pro talibus arbiter ausis
Turbine corripiens terræ ima in uiscera condes.
Vt uero genus humanum tot millia campis
Institerint latis, uictor medio ipse theatro

Secernes, dextraq; pios in parte locabis,
Læta gregem ceu pastor agens in pascua mites
Matutinus oues semper seiungit ab hœdis.
Læua autem coges sontes miserabile uulgus.
Tum cœlum quoq; signa dabit. tum cardine rupto
Axis uterq; loco absiliet, stellæq; ferentur
Aethere præcipites. tum Sol ferrugine tectus
Protinus amissa ceu mœrens luce latebit,
Lunaq; obisse suum mirabitur obruta lumen.
Omnia noctescent tenebris caliginis atræ.
Tum flammæ ultrices, uibrataq; fulgura cœlo
Corripient subitis mortalia cuncta fauillis.
Ardebunt fontes. ardebunt flumina, & alta
Aequora, flammescetq; auris candentibus aer,
Et ueter extremos considet mundus in ignes.
Tum cœlo lignum uenerabile sideris instar
Fulgebit nostræ monimentum insigne salutis,
Aethere mixta comas ramis felicibus arbos.
A læua sontes, & quos scelera impia damnant,
Ibunt infernos erebi flammantis in ignes,
Omnes, ut sua quenque prement commissa, cremandi.
Dextra autem insontes, quorumue oblita piacla,
Digrediens terris tecum ad tua regna uocabis,
Felicem quenque in sedem, quam cuique parauit
Protinus à prima pater æquus origine rerum,
Insigniq; uehes uictor super astra triumpho.
Salue uera Dei Soboles, rex ætheris idem,
Bis genite, humani generis certissima ubique
Spes, atque indubitata salus, lux aurea mundi,
Nobiscum Deus, interpres superumq;, hominumq;.
Tu capitis nostri gemmis contexta corona,

Ipsum tu caput, & decus omne, & gloria nostra.
Tu rex, tu nostri dux agminis inclytus ille,
Quem metuunt infernæ acies gens æthere pulsa.
Tu custos, uigil, & magni tu pastor ouilis.
Tu medica arte potens, qui uulnera nostra mederis.
Tu uia, tu ueri uis, tu te uita secutis.
Tu nostri fundamentum templi, atque columna,
Templum ipsum, & cœlo contermina uertice turris,
Perque gradus ara assurgens, aræque sacerdos.
Ianua tu, ac referans cœli penetralia uectis.
Tu ratis, & portus, tu lex, tu legifer ipse.
Tu folia euoluis signato in codice clausa,
Abstrusasque notas septenaque claustra resignas.
Tu nobis nostra auersum ob commissa parentem,
Et mala pro meritis cuique, haud toleranda parantem
Concilias bonus, atque tua pro gente precando
Vsque assurgenti te comminus obijcis iræ,
Vulneraque obtendis, quæ quondam es corpore passus
Deditus, & laceros pro nobis detegis artus.
Tu patris admotus dextræ, subnixus eodem
In solio immensum consorti numine mundum,
Maiestate eadem, paribus frenatis habenis.
Omnia perpetuo afflantes recreatis amore.
Omnia concordi reparatis secula nutu.
A genitore fluit per te uis omnis amoris,
Mutua quo inter se se & amant, redamantque beati
Cœlicolæ, inque uicem mortales. spiritus ille,
Qui mare, qui terras, qui cœlum numine complet
Vobiscum Deus ipse etiam, tres ordine certo,
Numen idem, tres tergemino Deus unus honore,
Maximus, optimus, omnipotens in secula regnas.

SPIRITVI SANCTO

DEO OPT. MAX.

IN Deus in nobis? quid nos mortalibus oris
Seuocat ò, nostrasq; rapit super æthera mentes?
Non ea uis opis humanæ, non pectoris huius.
Desuper extimulat numen. Deus insidet ipse,
Intus agit Deus, & nostro se pectore uersat.
Hoc duce mortales fines transcendimus aptis,
Cognatisque animis cœlo supera alta tenentes.
Hoc sine prostratique solo, in tenebrisque uoluti
Iactamur, nec mens nobis ignobilis altum
Quicquam agitat. quicquid recti, sanctique mouemus,
Hoc manat de fonte. boni hinc fluit omnis origo.
Hoc de Sole oritur lux, hoc de lumine lumen,
Quo fruimur, quo nos supra nos tollimus acti
Hoc uno afflati præcordia ab igne calemus.
Si nunc ille meis se se implicet oßibus ignis
Plurimus, & sancto me cœli incendat amore.
Si lux illa meis oculis se lumine largo
Explicet, & nubem de pectore differat atram,
Quo me tollere humo ualeam, & sublimia cœli
Rimari, quo fas acie sit cernere coram,
Vnde ea uis ipsa, unde calor, quo fonte redundet
Indeprensus amor, qui tanti luminis ortus.
Si mihi nunc ipsum referet se denique numen,

S eq; , suumq; initum,primumq; ab origine fontem.
F allor ? an ille ruit calor ? ecce mihi artubus ardor,
I ngruit. ante oculos lux en mihi plurima oberrat.
V nde noua hæc species ? unde hæc tam clara repente
T empestas ? iam tollor humo,iam plurima nubes
R arescit, soluitq; aciem,tenebræq; dehiscunt.
I am uideor (liceat dictis res pandere opertas,
Quisquis es,ore tuum sit fas recludere numen)
I am uideor,qua siderei plaga lucida cœli,
V era ubi pax,ubi summa quies,ubi plena uoluptas,
C ernere sublustri non enarrabile lumen
I n nebula,immensum radijs quæ circuit orbem.
L uminis in medio regem ipsum ardentis olympi
I ngentem,immensum,miro splendore prementem
O mnia,& humanos stringentem lumine uisus.
O mnia maiestas replet.omnia gloria obumbrat.
P ropter eum sedet en gnatus patris unica proles
A eterni æternus,pariter sine stirpe , sine ullo
S emine,principioq; carens,& temporis exors,
Quem pater usq; alta se in semet mente reflectens
I pse suæ æternum concepit imaginis instar,
A rcanum ceu sub tacito nos pectore uerbum
C oncipimus,quod mox linguaq; sonoq; receptum
I n uocem formetur,& extra rumpat in auras.
A mbobus par maiestas,par gloria,& unum
N umen idemq;,quod est genitor,pariter quoq; natus,
V num ambo,æternus pariter,immensus uterque,
O mnipotens & uterq;,orbis fabricator uterque.
N il patris sine,nil nati sine numine cretum.
E cce autem ulterius.quis tanti luminis ardor ?

Mira oculis mihi se facies nutantibus offert.
Hic ego totum aciem cuperem me uertere in ipsam,
Inque oculos, tenuemque in mentis simplicis auram,
Res incomprensas sensu quo cernere possem.
Quis porro tantis radijs globus igneus ille
Circuitu longo amplexus coeli aurea templa?
Vt procul absiliunt flammæ hinc, atq; inde coruscæ,
Vt porrò absistunt scintillæ, ut & ignis anhelat;
Et facibus crebro emißis fluit aureus imber?
Quàm placida mihi demulcet præcordia flamma?
Quàm mira mihi pertentat dulcedine pectus?
Aut me animi fallit, mentemq; insomnia ludunt,
Aut domus hæc sancti fornaxq;, & fomes amoris.
Huc omnis conflatus amor, conflata uoluptas
Omnis, & ex omni conceßit gratia coelo.
Nam quis tertius ille, micat qui propter utrunque,
A' genitore fluens per natum numine iuncto?
In medijs uix apparet splendoribus aurea
Nube, mea prohibet quæ lumina, circunfusus.
Quàm similis, parque ambobus? quàm numine compar?
Hic Deus hic, ni fallor, adest, quem denique quæro,
Quem sequor, humana quem tendo expromere uoce
Implentem maria, & terras, coeliq; profunda
Numine, & ampliuaga recreantem protinus aura,
Non factum, genitumue, nec ullo auctore creatum
Proflujt ecce patris, gnatiq; è numine eodem
Numen idem, semetq; ideo procedit ab ipso
Numen idem, calor omnipotens, diffusilis aura
Perpetuo itque, reditque reciproca, mutuus ardor,
Amborum communis amor. hic aureus ille

Halitus. hic Deus ille, hic amor, quo cuncta creata
Omnia quo constant, quique omnia condita seruat,
Et maria, & terras, aurasque, & sidera cœli,
Atque homines, & quæ sub cœlo animantia uiuunt,
Quadrupedum genus, et uolucrum, uitasque natantum,
Graminaque, & stirpes, animaque carentia saxa,
Erutaque effossa tandem tellure metalla,
Omnia quæ in nihilum redeant collapsa repente,
Sustentata fuant nisi tanti numinis aura.
Hic amor est, quo mortales regnator olympi
Prosequitur bonus. hic idem, quo nos quoq; contra
Grati illum ardemus, quo se superique, homines que
Mutua amant inter se se pietate fouentes.
Hic amor est cœli, terrarum hæc mutua flamma
Cuncta fouens, nodusque tenax, & amabile uinclum,
Cœlestum uis magna, Dei immemorabile donum.
Hinc omnis pietas, hinc omnis denique uirtus
Aura potens, amor ignipotens, spirabile numen,
Spiritus ipse, tui apparent uestigia ubique
Numinis ampla, tuum est quodcunq;, ubicunq; uidemus.
Tu patris æterni uirtus, tu dextera, & ipsi
Tu digiti, quibus immensum fabricauit olympum
Rerum opifex, quibus ingentem per inania librat,
Et circunfuso suspendit in aere molem
Cuncta tuis elementa ligans contraria uinclis,
Muneribusque tuis passim plena omnia abundant.
Cum pater omnipotens cum nato immania mundi
Mœnia constituens cœli procuderet orbes,
Tertius ipse aderas (neque enim distractus ab illis)
Omnia componens, iam tum aurea luce coruscus,

Summa equitans leuibus mulcebas æquora flabris,
Iam tum purgatis liquentem fluctibus undam
Flamine lustrasti, quæ dehinc mortalibus ægris
Eluerét prima contractam ab origine labem,
Vnde salus animis proauita fraude sepultis.
Inde rudes illi prima illa à stirpe parentes
Terrarum obliti cœpere ad sidera mentes
Tollere, mortalemque hominem desuescere, puro
Pectore concepto per te iam desuper igni,
Et peragrare acie cœli sublimia templa
Admißi superæ depasci lumina lucis,
Vimque dei paulatim animis sentire latentis
Occultam, ingentem, tum ueri pectore pleno
Cernere uenturos casus, longeque remotos
Veridica populis porrò prædicere uoce.
Hinc sacri tripodes, hinc sancta oracula diuum,
Hinc Solymi uates numeris arcana locuti,
Carminaq; ediderunt diæ præsaga Sibyllæ.
Idem à stirpe feros, & duro pectore agrestes
Erudiens subito egregias diuinitus artis,
Instruis, atque loqui docto das ore repente,
Et causas orare, & sanctas condere leges.
Nam genus humanum terris extollere ab imis
Ad cœli iubar, & superis adiungere tendis,
Nubiferoq; uehis nos aere in æthera purum,
Nec quisquam sanctis excluditur ætheris oris
Aut fato aduerso, aut alicuius numinis ira
Debitus æternis mundi ante exordia pœnis,
Cum primum dias exorti luminis oras
Visimus antiqua suffusi labe parentis,

Qui se secq; suumq; genus corrupit in æuum,
I mmemor heu nimium promißi fœdere pacti,
I ndecores cœlo uix lumina tollimus ægre,
P rostratique solo sine spe, sine honore iacemus
T ranscripti infernis erebi post funera flammis.
V squeadeo ueteris serpunt contagia noxæ.
T u uero nostris ubi sensibus aspirare
I ncipis, auxilioq; uenis fera corda mouendo,
A dmoniti incipimus paulatim agnoscere rerum
A uctorem, regemq; hominum, superumque fatentes
O ramus nobis facilem, ueterumque malorum
N os piget, & uitæ execramur facta prioris.
I am magis atque magis (neque enim tu deficis usquam)
S pe ueniæ haud dubia audemus confidere rebus.
I amque iuuat, quæcunque iubent oracula, legesque
E xplorare animis, & iussa capeßimus ultro.
C ontinuo ne sint nobis facis abdita fraudi
N ostra admissa tegens, & crimina noxia deles
I mbre tuo, ueterumque malorum obliuia misces,
A tque nouam in nobis mentem, noua corda renatis
S ufficis, abstersaque nitent noua cuncta senecta,
E t simul optato mentes succendis amore,
Q uo cœlo placiti, quo digni euadimus astris.
H oc superum pater insigni nos munere donat
S ponte sua bonus, haud nostra pietate merentes.
N on opis id nostræ, non nobis tanta facultas.
N i pater omnipotens ad cari uulnera nati
R espiceret, qui morte obita mala nostra piauit,
H umanumque suo lauit genus omne cruore.
I nde salus, operum inde omnis fiducia nostrum.

N e qua tamen priscæ subsint uestigia labis,
S ponte caput sacris de more immergimus undis,
P ræsenti quas illustras tu numine præsens,
E t ueluti instillas uitam hoc sub gurgite mersis,
V nde renidescunt animæ, uelut æra corusca
D etersa prorsus prisca rubigine scabra.
H is opibus firmati animi, his radicibus actis
T ollunt se, in meliusq; suis quoque uiribus usi
C rescunt, & superas per se nituntur ad auras,
D um pietate sua meriti post funera cœlum
C oncilio superum, atque æterna pace fruantur.
H æc promissa pijs animis uberrima merces,
P ræmia tanta manent tam paruo parta labore.
T e sine nil tamen audemus, nil possumus ipsi,
E t benefacta parum ualeant sine numinis aura
N ostra tui. non tantum animos impellere nostros
I ncipis è tenebris reuocans in lumen apertum
S ponte tua haud meritis nostris (à te omnis opum uis
N ostra oritur. nostri tu fons, & causa uigoris)
V erum etiam mox ipse iuuas comes additus usque,
F ortunasque tua nostros uirtute labores.
A c ueluti arescant herbæ, siluæque comantes
I ntereant, nisi mater alens radicibus imis
Sufficiat uires, occultaque pabula tellus.
S ic noster sine te uigor, & uis desinat omnis
H austa cito, incassumque fluant sine fruge labores.
Mille animis se se obijciunt discrimina nostris.
Mille nocent pestes, occultusque imminet hostis
S emper, & egregijs hominum inuidet additus orsis.
Quot scelerum facies, tot nobis retia tendit,

T ot laqueos. quis enim queat hos euadere casses?
A st ubi noctipotens manus haud ignara nocendi
I ncautos petit inferno summissa barathro
Lucifugæ pestes, tetræ sine corpore uitæ,
I ntentantq́; dolos, nobisq́; illudere doctæ
N ituntur recto captas abducere mentis.
I licet ipse ades, & medio in certamine fessis
A ffulges, retegisq́; dolos, atq́; irrita frangis
T entamenta, tuoq́; magis nos numine firmas.
O mnibus auxilio es, satis omnibus unus ubiq́;
D iditus, & gentes passim diffusus in omnes.
N ec quenquam tu muneribus bonus eximis ultro
I pse tuis. omnes inuitas, allicis omnes
O mnibus incutiens blandum in præcordia amorem.
I nfelix, qui te non audit crebra uocantem,
P ulsantemq́; diu. duro sed corde reluctans,
S ed tua iussa negans clausas dimittere in aures
A h miser oblato sr se subducit amori
I pse suis obstansq́; bonis lucemq́; perosus.
Quo monitus te quisq́; libentius audit, eo illi
S emper ades, propiorq́;, & numine largius imples.
E t cui tu semel indulges, non deseris unquam,
S e se sponte sui nisi deserat immemor ipse
H eu nimium infelix, ab semet proditus ipso.
N am simul atq́; animus maculis se infecit aberrans
C urriculo huc illuc palanti corde, relictis
L imitibus, superum, ac recti contemptor, & illex,
C ontinuo fugis, ac polluta ab sede recedis.
P ersentit miser ille tuum euanescere numen,
O mniaq́; in peius ruere, & retro acta referri,

Et magis, ac magis usq; obtusa rigescere corda.
Qui modo sidereo tendebat lumina cœlo
Arrectus penetrans acie sublimia olympi,
Colloquioq; fruens superum, nunc obsitus umbris
Obscuris, atq; ora solo teterrima pressus
Serpit humi, in cœnoq; graui sine honore uolutat,
Cunctaq; se circum tenebris noctescere cernit.
Qualis, qui modo conspectis tendebat in armis
Actus equo prima signans intonsa iuuenta
Ora puer, forma ante alios pulcherrimus omnes,
Si, cum primum castra subit, forte acta sagitta
Hostis ab aggeribus candentia pectora fixit,
Voluitur. ora modis tabescunt pallida miris.
Labitur omnis honos, fugit omnis gloria formæ.
Et modo qui toto spirabat corpore amorem,
Nunc grauis aspectu est, aurasq; incestat odore,
Sic animus te præsenti nitidissimus olim,
Te fugiente, situ, ac tenebris inuoluitur atris
Decolor, atq; animi formæ spoliatus honore.
Sic olim, qui matutini sideris instar
Larga ministrabat radianti lumina cœlo
Lucifer ille chori caput alitis, & iubar, alto
Excussus cœlo, lucemq; exutus in ima
Coniecit sese, & nigris immiscuit umbris.
Fortunatus & ille, Dei quem filius olim
Vnicus in partem regni, sortemq; locarat,
Bissenos inter proceres lectissimus ibat.
Verum sponte sua deiectus culmine tanto
In præceps ruit abs te te sine luce relictus.
Tanta tui immemorem ceperunt tædia amoris,

Non tamen, ut primum te quisq; auertitur, illum
Deseris omnino longa irreuocabilis ira.
Sed longe obseruas, tendat quocunq; secutus,
Atq; iterum, atque iterum mulces, nec deficis unquam.
Ac ueluti genitrix puerum, qui plurima fugit
Conscius ob malefacta domi, seque abdidit altis
In siluis, nunc huc errans, nunc auius illuc,
Prosequitur pia, & incassum uestigia ponè
Obseruata legit. precibus nunc allicit illum,
Nunc commota minas addit, si forte latescens
Audiat, & uoces incertas irrita iactat,
Quàm metuit neue esca feræ, neu præda latroni
Incomitatus eat, torrentisue incidat undis?
Haud secus auersa siquis te mente reliquit
Ah miser, oblitusque sui, ingratusque salutis,
Prosequeris, rursusque uocas, rursusque remulces
Auersum, inuitumque trahis. si forte uocatus
Audijt, indoluitque admißis crimina fassus,
Lustratusque sacerdoti commissa piauit,
Protinus insinuas illi te, iterumque reuisis,
Sopitosque iuuat rursus succendere sensus,
Fœderaque ablutis maculis in prima reponis.
Nec semel id satis. at quoties te auertitur ille,
Te toties ultro auerso placabilis offers.
Est ueniæ locus usque, & habent peccata regressum,
Nec requies, donec uitæ labentibus annis
Vltima cuique dies moribundi aduenerit æui.
Tantus amor nostri, tantæ custodia curæ.
Fortunatam animam, macula cui contigit omni
Detersa afflari tam sancta desuper aura,

Cui

Cui datur incendi tam sancto desuper igni,
Semper & in dulci flagrando uiuere flamma.
Illa Deum, Deus illam ultro bonus ardet, amantique
Indulgens ultro dulcem respondet amorem.
Quicquid agit, fluit insolita dulcedine amoris.
Semper amat tecum, dulcique in amore quiescit.
Tota in amore, parum curans mortalia, fixa est.
Nec potis est ipsum tam sanctum numen amare,
Quin quoque mortales iuncto simul ardeat igni.
Ante alios tamen ô felices, terque beatos,
Atque quater, grauida qui te genitricis in aluo
Hauserunt, neque dehinc in dulces luminis oras
Exorti excussere tuum de pectore numen,
Sed culpæ exortes, & uita puriter acta
Seruauere tuum intacti sub funere munus
Id paucis concessum autem, quos æquus amasti,
Et quibus eximia indulsisti numinis aura.
Non tamen, excepto diuini corpore nati,
Te tam præsenti quisquam unquam numine passus,
Quàm quondam Iudæa genus, pulcherrima uirgo,
Quæ superum puro concepit ab æthere regem
Semine de nullo, nullis temerata hymenæis.
Munere tu solus functus thalamique, thorique
Virgineam implesti fœcundis flatibus aluum.
Huc omnis uis, huc æstus profluxit amoris,
Erupitque ingens totis fornacibus ignis.
Quo uero aggrediar post matrem carmine, quanto
Numine, quam largo torrente undaueris ipsos
In partus? mecum hic fandi uis uicta laborat,
Verbaque res superat, maioraque uiribus audeo,

A rdua, inaccessa, & nulli concessa priorum.
Quanto animus, qui numen erat, flagrasse putandus
I gne intus, toto cum dulcem corpore amorem
I actaret. quacunq; uiam spectabilis ibat
H uc, illuc circum ora ferens gratißima cœlo,
O mnia inundabant mira dulcedine, amabant
O mnia, non ipsi montes ardore uacabant.
Vsque adeo occultos afflabas sensibus ignes,
E t lætos membris haud ulli uisus honores.
O lim etiam apparens oculis mortalibus olli
L uce palam, cunctisq; uidentibus affulsisti
P ræpetis in faciem collectus, & alba columbæ
O ra gerens, mira de cœlo uoce secuta.
P ost iterum te mortales mortalibus ægri
C onspexere oculis manifesto numine ferri
C um sonitu cœlo illapsum sub imagine flammæ
Multifidæ, linguis ueluti uibrantibus aureis,
T errificisq; locum implesti splendoribus omnem.
F ilius omnipotens patris omnipotentis ut olim
P ollicitus fore sidereas rediturus ad arces,
V t pro se in terris sua deinceps munera obires,
N ec nos in tenebris uolui paterere relictos.
P rotinus ecce uiri calefacti numinis igni,
Qui modo morte ducis prostrati cuncta timebant
I n latebris, nunc intrepidi mira ore loquuntur,
Mira sonant. uarias linguis, longeq; remotas
I nter se gentes imitantur munere uocis,
V no, eodemq; sono diuerso more locuti.
A gnoscunt populi patriæ commercia linguæ,
V erbaq;, quisque suæ, atque eadem discrimina uocum.

Quique modo indociles uitam piscosa secundum
F lumina uenatu tenui sine more trahebant,
E docti nunc mira canunt præcepta per urbes
C ontinuo penetrant aulas, & limina regum
C ontra stare ausi soliorum edicta superba,
B isseniq; hominum genus id, te præside freti
E xtincti ducis, ac deuicta à morte reducti
N obile per gentes omnis uexere trophæum,
E t factum egregium totum sparsere per orbem.
I nde alij, atque alij tanto pro nomine uitas
E ffudere alacres in aperta pericula euntes.
A tque ita terrarum totius protinus orbis
T am uarias linguis gentes, quàm moribus omnes
I unxisti, ut populus ijsdem sub legibus unus
E xtemplo fieret, studijsq;, & amore coirent.
H ac homines tu pace ligas, ijs nexibus unum
E fficis, & uinclo nectis fera corda tenaci.
I nfelix domus illa, urbes cœlestibus illæ
I nuisæ, quas igne tuo non plurimus afflas.
T u placidam per corda seris mortalia pacem,
B landaq; mortali præbes solatia uitæ
L ætitia ingentem perfundens undique mundum,
P er te odia, & lites, per te fera bella quiescunt.
T u pacem regesq; inter, populumq;, patresq;
C oncilias, das te in medium, & sacra fœdera sancis.
T u thalamos socias, noua tu connubia iungis,
Quæque homines pacta inter se, conuentaq; firmant,
I pse ligas, propria ut maneant compagibus arctis.
Quodcunque incipimus recti, quodcunq; paramus,
A spicis, & cursu in medio nostra orsa secundas,

N ec quicquam ordimur, nisi nomine rite uocato
A nte tuo, stratiq; solo, genibusq; uoluti
A uxilium, atq; tui flammam imploramus amoris.
I pse uenis. tu pectoribus mala gaudia nostris
E xcutis, abstergisq; animos, purosq; reuisis,
E t nos largus opum dono septemplice lætos
I nsignis, nostrasq; uehis super æthera mentes.
T u matutinus, tu uespertinus & imber
A ureus ille uenis cœlo sitientia corda
N ostra rigans, lætisq; feracia frugibus exples.
C um se se obiecit nobis res dura repente,
H æremusq; diu ancipites, animisq; labantes
I n tenebris uersamur, ades lux protinus, & nos
I nstruis, ac mentem pulsa caligine lustras.
N ec cunctaris, ubi tristis præcordia mœror
N ostra premit. solator ades, dulcemq; profundis
Lætitiam mœstis, & gaudia mentibus affers,
T erroresq; animis arces, & numine amico
P ectora demulcens pulsa formidine firmas.
I nsuper & nobis quæcunq;, ubicunq; pericla
O bijciunt se se, nusquam nos deseris ipse,
N usquam abes, & duce te casus euadimus omnes.
S alue hominum pax, & requies, diuina uoluptas.
H uc ades, atque tuum populis innecte calorem.
S i quando ualidis, hominum fera pectora flammis
F lagrasti, & rapidis feruoribus indulsisti,
N unc opus igne tuo, nostras succende medullas
A crius, & totis nobis incumbe caminis.
A spice mortales quàm densa nube premantur,
A ut quibus in tenebris iaceant, quo frigore segnes

A lgescant animi priscæ pietatis inanes.
I ncipiant flammis desueta calescere corda,
E t cœlum aspicere, & iucundum cernere lumen,
E xutiq; dolos recti accendantur amore
R ursus, & ad priscas referant se moribus artis.
P ræcipue tamen obscura caligine mersa,
Q uæ sanctum euersis Germania numen ab aris
E xpulit, & cœlum sceleratis prouocat armis,
L uce tua uerum agnoscat lustrata, nec ultra
S æuiat, at ueteri pietate resuscitet aras
V naq; nobiscum sit ei sententia concors.
Q uod si sponte tuis stimulis parere recusat
E t lucem refugit, furijsq; insistit in ijsdem,
S it nostros saltem reges diuinitus inter
I am iam aliquis pariter pietate insignis, & armis,
C ui largo infundas diuinum numine robur,
A tque habilem pariter membrisq;, animisq; uigorem,
Q uo sese præstans animi, patiensq; laborum
A udeat indomitis urgenti opponere bello,
A tq; armis petere, atq; malo ad meliora uocare,
A c ferro late serpentem excindere pestem.
V t coeant animi. & studijs communibus acta
N obiscum tendat gens effera, sentiat unum,
S iqua tamen lapsis contagia moribus obstant,
E t uetus in nobis uirtus elanguit illa,
I lla, prior qua fama ætas super æthera adibat,
I rrepsitq; situs deiectis legibus ater,
R ursus nostra tua recalescant pectora flamma,
H uc iace sancte tuis tedam è fornacibus unam,
Q uæ totum accendat sanctis ardoribus orbem.

N os primum pete, qui in sedem conuenimus unam,
S axa ubi depressum condunt prærupta tridentum,
H inc, atq; hinc, uarijs acciti è sedibus orbis,
V t studijs iuncti, atque animis concordibus una
T endamus duce te freti succurrere lapsis
L egibus, & uersos reuocare in pristina mores,
T eque ideo cœtu celebramus, & ore ciemus,
S ancte ueni. penitus te mentibus insere nostris
A ura potens, amor omnipotens, cœli aurea flamma.

IESV CHRISTO

OPT. MAX.

e T solus læte locus est, & fletibus aptus,
Et rediit, qua non mœstior ulla, dies.
Ipsi etiam montes, densæ hac in rupe cupreßi
Ipsæ etiam querulo uertice flere iubent.
Tunc etiam silices durum sensere dolorem,
Et rupti ingenti dißiluere sono.
Tunc etiam. sed iam erumpit mihi pectore fletus,
Et lachrymas oculi fluminis instar agunt.
Flere iuuet saltem, lachrymisq; explere dolorem.
Quando aliud nil est, quod tibi persoluam,
Mutua nec satis est, uitamq; rependere uitæ,
O' qui nostra tuo funere damna leuas.
Nos patris æterni nostra irritauimus iras
Fraude. cruore tuo tu probra nostra lauas.
Nos dulces uetita decerpsimus arbore fœtus.
Distentus dira tu trabe furta luis.
O' nimium nostros nimium miserate labores,
O' nostri nimium, nil memor ipse tui.
Non genus humanum, non mundi machina tanti,
Non tanto merces digna labore fuit.
Scilicet æterni proles æterna parentis
Factus homo, sontes ne moriamur, obis?
Quem pater ipse sui, sine origine, concipit instar,
Dum sese æterno cogitat usque animo.

Me miserum, quæ te pietas pulcherrime rerum
Tam noua, qui quæso, tam nouus egit amor?
Ab sat erat te sidereis de sedibus actum
Tædia uirginei longa tulisse uteri,
Aut hinc mortales eductum in luminis auras,
Cum pecore, agresti delituisse casa,
Inde uagum huc illuc nostros adijsse labores,
Dum mundum ad leges, & noua iura uocas,
Neue ignominias memorem, aut quæ plurima inultus
Passus es, indigno corpore ludibria,
Hei mihi non auibusue, ferisue cubilia desunt.
At rerum auctori desit ubique locus.
Sola fuit, tibi quæ nodosis roboribus crux
Heu nimium durum præbuit hospitium.
Hæc fuerat seruis pœna olim, hæc furibus æqua,
Quos tecum cerno mortem obijsse parem.
Quæ tam dira manus? quæ nam tam barbara porrò
Gens tantum obtusis sensibus ausa nefas?
Quo ruitis miseri? qui tantus mentibus error
Insidet? in uestrum tenditis exitium.
Me potius, meme, qui feci, hoc perdite ligno.
Hic nihil admisit. fraus mea, furta mea.
Te ne ita cum diris pendere latronibus, omnis
Vitai cursus cui sine labe fuit?
Qui neq; contactu intemeratæ uirginis alui
Contraxti antiquæ signa luenda notæ.
Sed genitrix pura cœli concepit ab aura,
Nec potuit facies dissimulare genus.
Vt sileam benefacta, tot & miracula rerum,
Quæ non humana perficiuntur ope,

I nsigni poteras forma, & iuuenilibus annis
I mmissæ pectus reddere molle feræ.
P ulcher luce magis, uel sidere matutino,
O ceanus liquidis quod modo lauit aquis.
S ed quem hic te aspicio? hæc facies tua ne illa serena?
H i ne oculi? hic roseo gratus in ore color?
A urea ne hæc menti lanugo? hoc uerticis aurum
P ropexum? hic toto corpore priscus honos?
Qua modo cunque ibas, blandi noua semina amoris
I actabas dulci in ore sedebat amor.
H unc ne ego conspicio te formosissime rerum?
H eu color, heu species quam tua facta alia.
S qualidula ut facies, ut lassula lumina liuent,
L anguidula ut ceruix, mortua ut ora iacent.
N on ea cæsaries, concretaque sanguine barba,
N on est is plane qui modo uultus erat.
S erta tamen capiti, regisque insignia cerno,
S ed quæ uulnificis sentibus hirta rigent.
E t pictum uideo corpus iuuenile rubore,
S ed quem haustus flagris sparsit ubique cruor.
N e palmas morer, aut terebratas cuspide plantas,
H ei mihi, quam latum pectore uulnus hiat?
Quod tulit æs, quæ nam hasta tuo intepuisse cruore?
N ec tum æs delicuit? nec fuit hasta cinis?
C um Sol ipse caput nitidum abditus obscurarit,
E t uasto tellus sit tremefacta sinu?
D ebueras Sol æterna ferrugine cœlum
O cculere, & terris usq; negare diem.
D ebueras tellus æterno percita motu
C ollabi humano haud ultra adeunda pedi.

At uos monstriferi quid tunc ò barbara ponti
 Condita desertis æquora littoribus?
Quæ uos quæ tenuere moræ? quibus abdita claustris
 Hic nulla effusis signa dedistis aquis?
Vos tum diluuio mersas absumere terras
 Aequum erat, atque hominum fluctu abolere genus.
Nam quid enim cœlum, atque ultores ætheris ignes
 Flebilibus precer hic in mea uota modis,
Cum pater & cœli, rapidi moderator & ignis,
 Qui poterat flammis omnia diluere,
Ipse suum gnatum pro nobis iusserit ultro
 Supplicium infandæ morte subire trabis?
Agnus eras sacer ille, sacram mactandus ad aram
 Pro nobis æterno hostia sacra patri.
Fixum erat id cœlo, nulla pote mole moueri.
 Nil Sol, nil Tellus, nil maria alta iuuent.
Tu quoque te nostræ es largitus sponte saluti,
 Et tibi pro cunctis dulce obiisse fuit.
Atque ideo orabas moriens ueniam hostibus ipsis,
 Ne foret hoc ulli munus inane tuum.
Hoc quoque nos fruimur, grato sed amore dolemus.
 Et memores tumulo soluimus exequias.
Tu tamen exutus, quæ morti obnoxia, uiuo
 Sedibus æthereis corpore sceptra tenes.
Venturus nostras extremo tempore noxas
 Quæsitum, cum res funditus igne ruent.
Aspice nunc bonus, & dignos nos effice, quos tunc
 Exemptos pœnis in tua regna uehas.

Hura pij date thura. uolet uapor ater ad auras.
t Suppliciter genibus nixi aduoluamur ad aram.
Numen ineſt. magni præſentia numinis inſtat.
Chriſtus adeſt, uerócp animis ſe corpore noſtris
Terrenam in ſpeciem, ueſcis ſub frugibus offert,
Mortalesq; fugit cruſti ſub imagine uiſus.
At uero, quod non oculi, ſenſusq; capeſſunt
Obtuſi comprenſum, animi uis uiuida ſentit
Interius, pulſaq; fides caligine monſtrat
Indubitata, Dei ex ipſius uocibus orta.
Quod neq; percipiant animi, niſi luminis aura
Diuini euecti extulerint ſe nubila ſupra,
Oblitiq; hominem penitus, cœleſtibus apti.
Ergo age priſca fides noſtro ſuccurre labori.
Quod renuunt ſenſus, ratio quod noſtra refutat,
Ipſa doce, in tenebrisq; tua nos erige luce
Illuſtrans, certa dum relligione parentum.
Annua ſacra ferunt ciues, tantoq; paratu
Intenduntq; uias, & textis compita inumbrant,
Hoſtia qua feſtam ducenda eſt ſancta per urbem
Ordine flammarum longo, pompaq; frequenti,
Nos quoq; ſolennem læti comitemur honorem.
Flore nouo ſpargamus humum, fundamus odores
Veris opes uarias, interq; canamus eundum
Lætitiam ingentem, & ſacræ myſteria lucis,

V t cœli quondam rex omnipotentis homo idem,
A c Deus humanos indutus corporis artus
B is sex cum socijs epulatus nocte suprema
I nsolitasq; dapes, insuetaq; pocula mensis
I ntulerit, miranda nouo de more locutus,
V tq; laboratam cererem, immedicataq; liba
F regerit, & socijs dederit partitus in omnes,
D iluerit q; merum patera libantibus eadem,
V tq; omnes uerbis extremum affatus amicis
N on illas de more dapes, non pocula sueta
T estatus dare, sed formam sua uiscera in illam
V era, ac uiua nouis epulanda apponere mensis.
H oc est corpus, ait, meus hic de uulnere sanguis:
F undendus, commissa hominum qui diluat omnia,
H oc este, hoc omnes haurite ex pocula fonte.
S ic facite, & posthac seruate in secula morem,
E t sacris moniti iam nunc assuescite mensis.
N am quoties hæc uerba meo mea nomine docti
N ota super sanctis repetetis frugibus ore,
I pse adero, totoque epulis subito inserar almis
C orpore, uisceribusque meis, & sanguine opimo
E xcipiam lætos, ueteris solamen amoris,
E t nunquam nostri hinc abolescet gratia leti.
I nfelix uero, his dapibus quicunque carebit
A uersus, tanti meritique, & muneris exors.
N ulla illi post funus erunt commercia nostri.
V os tamen has lustrati animis accedite mensas,
E t manibus puras, puris contingite fruges.
E ste procul, quibus est fœdi mens conscia facti,
V ita pijs erit, atque eadem mors sontibus esca.

V no, eodemque salus fluet, atque è fonte uenenum.
S ic ait, atque suis manibus se se ipse gerebat,
I pse onus, ipse oneris pariter moderator, & auctor,
O mnes dum sacro libamine pauit ad unum.
F actorum ac decorum monimentum insigne suorum.
Quem ritum moniti mox seruauere minores,
L ibamusque sacrum sacro cum sanguine corpus.
N am simul ante aram uerba illa augusta sacerdos
P rotulit ore premens, cœlo dilapsus ab alto
C hristus adest, uiuoque epulis se corpore miscet.
I lla crediderim cœli ardua tecta sub hora
F eruere, stellatasque fores, atq; ostia pandi,
P lumipedesque acies læto descendere olympo,
E t terras petere, atq; aram se examina circum
F undere, cœlestique dapes sepire corona,
E t totum effundi tanta ad spectacula cœlum,
D um numen se se terrenis inserat escis.
N on tamen omnino manifesto corpore uulgo
D at se in conspectum, uisus, tactusque refugit
E xterna tectus forma, nec crede sapori,
D um gustu exploras cererem, laticesque Lyæos
D iuinum in corpus, uersosque in sanguinis undam.
N am penitus re mutata manet ipsa figura,
Quæ fuit ante, manet faciesque, colorque, saporque
P ristinus, & quamuis id sit, quod non fuit ante,
Quale tamen fuit ante, manet, quantumque uidetur,
N il uersum exterius, sed enim simile omnia priscæ
N aturæ, ut specie queat una fallere uisus
O btusos, dum sola oculis, & sensibus ipsa
O bijcitur species, frugumque occurrit imago,

Quæ gustum, uisumq; hominum, tactumq; laceßit.
I ntus Christus inest, & inobseruabile numen.
T um, quamuis animo, atq; oculis diuersa simul se
O bijciant, aliudq; oculis, aliudq; tuentes
M ente uolutemus, tantum tamen una subest res,
V naque uis, neque enim coeunt duo corpora in uno,
Quod ratio uetat, & prorsum natura refellit.
H aud secus exuuias indutus, & ora leonis
I ncedat si forte aliquis plaudente theatro,
N on duo tunc pariter considant pelle sub illa
V ir, feraq;. at potius dicam exteriora leonis,
I nteriora hominis. quid enim componere fando
D iuina humanis probibet, sublimibus ima?
C redite mortales, mentesq; abducite ab ægris
S ensibus, atque animo cœlum peragrate uolucri.
C redite. ne titubate. hic uera est corporis umbra,
H ic corpus uerum. hic est uera cruoris imago,
H ic uerus cruor, ipse suimet Christus imago,
C redite mortales. animos adhibete, fidemq;,
Mortales genus infirmum confidite dictis
I llius, qui nec fallit, neque fallitur unquam.
Quandoquidem nihil externæ clarißima dicta
L ucis egent, per seq; suo se lumine produnt.
A nte mare, & tellus, & cœli concidat axis,
I llius quàm cassa fide sint aurea dicta,
S anguine quæ moriens nobis testata reliquit.
N on tamen ad nostras acies uenit, hacq; nigranti
S tipat se ueluti nebula, atque obducitur umbris,
Quanta sit ut nostræ fidei indulgentia tectus
E xploret non uisa iubens nos credere, ceu quæ

Luce palam sunt usque oculis obnoxia nostris.
Cum tener orbis adhuc foret, ac pubentibus annis,
Iam tum relligio hæc atauos incessit agrestes.
Iam tum aliquis longe præsaga mente recludens
Sacra abstrusa rudem congesto cespite in aram
Triticeos orbes, & liquida uina ferebat,
Plurimaq; orabat cœli conuersus ad axem.
Quæ fieri humana nequeunt ope, cuncta Deo uni
Peruia sunt, & plana, potest Deus omnia quando.
Ille potis medijs pueros educere flammis
Illæsos, nutuq; ignem sopire furentem.
Ille potis summis ferrum suspendere in undis,
Vt natet, & non iam propria ui tendat ad ima.
Ille etiam quoties penuria adegit edendi,
Milia multa hominum solis saturauit in agris,
Et cerere è tenui ingentes conflauit aceruos.
Illius imperium pauet omnis uicta potestas.
Assurgit rerum natura, elementaq; parent
In quancunque iubet migrantia sæpe figuram.
Qui potuit liquidas in uinum uertere lymphas,
Aut uirgam in colubri sinuosos flectere tortus,
Rursus & in ueterem formam transferre colubrum,
Non poterat sanctum in sua uiscera uertere crustum
Funditus, atque etiam forma ipsa pascere sensus,
Atque nouam subito ecce oculis offerre figuram,
Nec se conijcere in miras tecto ore latebras?
Illi aliter uisum, ne uiscera forte cruenta
Humanum horreret genus, attactusq; paueret,
Dum premeret tremulam mandens sub dentibus escam.
Nam si cui ueram in speciem manifestius olim

O stendit sese nudoque apparuit ore,
A c tepido emicuit saliens cratere fugatis
S anguis imaginibus, stetit, immotusque sacerdos
A bstinuit tactu, atq; impasta altaria liquit,
I n solitam donec redierunt omnia formam.
H aud secus, admota qui morbis arte medentur,
N e gustu horrescat languens, medicamen amarum,
Melle linunt super, & dulci sub cortice condunt.
N e uero quo liba modo, quoue ordine quære
T ennia diuinos Christi conflentur in artus
V i sermonis, & omnipotenti numinis aura.
N ulli fas hominum mortali corpore septo
S cire ea, uix uolucres norunt sine corpore mentes
A ligerum genus, ætherei gens incola cœli.
T antum agite. properate. sacris discumbite mensis.
D iuinas libate dapes, libate beata
P ocula, uelatumq; dapis sub imagine numen
C oncipite. intus inest numen. Deus insidet intus,
C hristus adest, & nos inuitat corpore uesco.
N e dubitate. Deus simul hic, simul æthere in alto.
C unctus adest, simul hic, simul & quocunq; uocatur,
R ite tamen templis in cunctis, omnibus aris,
D iuinum dum farre pio libamus honorem.
Q uodque hic, est & ibi pariter discrimine nullo.
T otus ibi, hic totus, neq; eum tempusue, locusue
E sse uetant, quibus haud diuina obnoxia, ubique.
Q uin etiam uiolare manu ne parcite liba
Mystica, & in socios partiri protinus omnes.
N am fragilem quotcunq; in frusta incideris orbem
C œlestis libi, Christi inuiolabile corpus

R estat

Restat idem in cunctis, orasq; amplectitur omnis,
Nec findi in partis ullas diuina potest uis.
Nos tamen albentem frugemq́;, & fissile crustum,
Et liquidos latices ueneramur numinis instar,
Non quia sint ipsum numen color ille, saporq́;,
Sed quia diuini sint numinis argumenta,
Significentq; oculis, quod mens inde altius hauriat,
Quod nequeunt oculi, nequeunt deprendere sensus.
Atque ideo exiguo quouis in fragmine Christum
Accipimus, quauis sacrati in parte liquoris
Nanque subest sanctum, ut nunq̃ sine sanguine corpus,
Sic quoque non suberit sanctus sine corpore sanguis.
Nec toto hic maius, quàm quæ pars esse uidetur.
Quantus ibi, hic tantus. Deus haud includitur ullis
In spacijs, nec fas metiri corpora sancta.
Omnis ibi, hic omnis, hic integer, integer illic.
Sicut ubi, quãquam ratio diuersa, liquenti
Sæpe lacu in noctem Lunæ resplendet imago
Plurima, & hic illic se se speculantibus offert
Omnibus usque eadem, atq; sui ipsa simillima ubiq; est.
Sicut item speculi si in partes fregeris orbem,
Quicquid ab aduerso reddebat imaginis orbis
Integer, illud idem pars quælibet undique reddet,
Nec plura in toto quàm mox in parte uidebis.
At uero quãquam qui se sub frugibus offert,
Ille idem est, patris æthereа qui regnat in aula,
Hic aliter tamen, atq; illic, utcunq; se habet res.
Ille idem est, etiam trabe qui pendebat ab alta.
Hic tamen exemptus morti uim haud accipit ullam
Artubus immortale, atq; impenetrabile corpus,

Cui morbi nihil officiant, algorue, famesue.
Nec toties morti locus est in corpore Christi,
Qui semel admissis pro nostris obtulit ultro
Ipse suum caput æterno sacra uictima patri.
Multa licet sanctis toties eat hostia ab aris,
Et matutinis renouentur funera sacris.
Tum quãuis, dum languentum seruantur in usus
Sancta adytis occlusa, situ consumpta uetusto
Interdum aspicias, squalentiaq; exiguus mus
Carpserit, aut similes tulerint libamina pestes,
Vim nullam admittit tamen inuiolabile corpus.
Nam rerum species ubi cœptæ peste teneri
Pollutæ, numen subito euanescit in auram
Corporis exuuias laceras sine honore relinquens.
Relliquiæ restant ambesæ, ingloria signa.
Quæ pietas, qui tantus amor tibi maxime rerum,
Vt Deus æterni soboles æterna parentis
Tam fragili ingrediens ultro pro fruge uenires,
Atq; homini fieres repetitis pabula mensis,
Et matutinis toties sacra hostia in aris?
Hoc erat ille sacer, qui quondam apparuit agnus
Suppositus pueri insontis pro cæde parata.
Hoc erat ille, uetus quem gens epulata quotannis
Mandebat rite, ac solenni more sacrorum
Cum festinata cerere, atq; agrestibus herbis.
Festinata ceres tu nobis, tu mola adorea,
Farq; pium, tu liba sacros lectissima in usus
Liba, quibus nulli fas quondam assuesse profano.
Hoc erat illa atauis deserta per inuia nostris
Protinus è cœlo ueniens errantibus esca.

C opia nil aliud tostæ tanta illa uolucris
D esuper insolitum nidorem halantibus auris.
N il aliud ros concretus portenderat ille
D ulcis, & optatos referens cuique ore sapores.
V escimur hoc uere nunc cœli rore fugata
N ube palam. ueros nunc icta è caute liquores
H aurimus, laterisq; tui nos irrigat unda
Mixta mero. suaues misces nanq; inde liquores,
E t dulci ambrosia, dulci nos nectare pascis.
O' hominum miserate famem, miserate labores
V no cum satures tot cœli examina uerbo
A lituum cœlestum acies, tot milia milium.
Quæ tibi tanta fuit rerum pulcherrime cura?
Qui tibi tantus amor nostri, ut tua uiscera nobis
O bijceres epulanda, dares te in pocula, in escam,
Quos tamen ex humili finxisti puluere quondam
I nfirmos, decorisq; tui nihil instar habentes?
T u uolucris fœta illa, tuo quæ sanguine natos,
V isceribusq; tuis terebrato pectore pascis.
T u, quoties facimus, teq; ultro in uota uocamus
Verborum memores, cœli ecce allapsus ab aula
C andidus ille uenis agnus, uiua hostia ad aram,
Quam ueterum portendebant oracula uatum,
C ordaq; nostra simul replet ecce inopina uoluptas,
E licimus tenui liquidis te murmure ab astris,
V isceribus non nostra tuis quo uiscera alantur,
N ec tuus ut sanguis nostri pars sanguinis haustus
E uadat. neq; enim confuso corpore in unum
Miscentur quæ morte carent mortalibus addita.
A t potius ueluti gemmæq;, aurumq; medentur

Corporibus ſæpe affectis, morbisq; reſiſtunt,
Non quod ea ſtomachi rapido concocta calore
Paulatim ſe ſe languentum in uiſcera uertant.
Sed quia ui quadam inſpergant admota latenti
Lætitiam, dulciq; hilarent præcordia motu.
Sic quoque tu noſtris animis, & mentibus hærens
Robur ades, uires, occultaq; pabula præbes,
Nec quicquam in noſtros tua uiſcera digeris artus.
Sed potius nos admotus te uertis in ipſum.
Hinc primum ſpecimen deguſtant corpora noſtra
Vitæ immortalis, ſuperumq; aſſueſcimus æuo.
Quippe hominum ſic diffuſus per pectora ubique
Mutua mortales concordes fœdere iungis
Aeterno. quos paſcis amas, quos corpore ſancto
Refficis, uno eodemq; repente in amore caleſcunt,
Et dulci inter ſe nodo iuncti uſque tenentur,
Atque ita nobiſcum Deus hic mortalibus oris
Vſque manes, uerti dum cœli deſinat orbis,
Olim ut pollicitus. nec habent promiſſa regreſſum.
Te duce ſecuri gradimur per quæque uiarum
Aſpera, ſuſcepto te non deeſt copia uictus.
Tu dux, tu comes. æterni tu copia uictus.
Et quæ deficimus, tu nobis omnia ſupples.
Si qua forte labant in nobis ſpesq;, fidesq;,
Continuo tua nutantes præſentia firmat.
Teq; omnis præſente uiget fiducia noſtra,
Solis nota pijs, uulgo inconceſſa uoluptas.
Accedo has quoties epulas, ſubito æthera mente
Concipio, ſubito mihi ſenſus eripis omnes,
Inque tui aſpectu liquido ardens corde quieſco,

S anctum, augustum, almum, cœli admirabile munus.
Qua te uoce sonem? quo te nunc nomine dicam?
N ullum te dignum reperimus carmine nomen.
N ullum te dignum uerbis molimur honorem.
S alue uita hominum, non enarrabile donum,
D esuper illabens noua cœlo gratia aperto.
P er te melliflui rorant dulcedine montes.
P er te mellifluæ complentur nectare ualles,
O mnia inexhausto mellis torrente redundant.
O mnia amant. sancti tu nobis pabula amoris
S ufficis, æterni tu nobis pocula amoris
I pse amor, ipsa animis nostris innexa uoluptas.

I. CHRISTO OPT. MAX.

DE CAROLO V. IMP.

E coniuratis Germanis hæc dicat arma

d Christe tibi; has uictor Carolus exuuias.

Non hoc ille sibi tanto discrimine bellum est

Aggressus, curæ sed tua causa fuit,

Quo gentem euersas uictam reuocaret ad aras,

Ne caderet priscus relligionis honos,

Obiecit se se furijs Aquilonis iniquis,

Nec timuit sæuis obuius ire feris.

Vicit io, & fusos disiecit montibus hostes.

Gens fera procubuit Cæsaris ante pedes.

Iamque adeo ille, animo sibi qui promiserat alto

Imperia, atque Aquilas, cernitur ire minor.

Qui gentem in regem regni spe captus inani,

Inque suum armauit membra coacta caput.

Quo ruis ah demens? quæ te tam dira cupido

Impulit? ipse tuum tendis in exitium.

Sic adeo uirtus, sic magni Cæsaris arma

Nota tibi, & nusquam cedere docta manus?

Non Aquilæ imbellis forti contendit hirundo.

Non metuit cerui cornua longa leo.

Cum pugna abstinuit, tua demens arma timori

Esse ratus, subito tu tibi uictor eras,

Tollebasq; animos uento tumefactus inani,
Iam meditans ipsi demere sceptra Ioui.
Ille autem, parcens cum prælia detrectaret,
Horrebat gentis cæde madere suæ.
Contigit en nulla tandem uictoria cæde.
Victus es, & nusquam sanguine inundat humus.
Hac opus arte fuit, cognatæ ita parcere genti,
Hoc decuit ciues uincere marte pium.
Haud minor inuitos ciues seruasse putandus.
Quàm foret externos sternere cæde, labor.
Sed quoties renuit collatis cernere signis,
Te toties uicit. ter tua causa iacet.
Terq; piam Deus hac causam ratione probauit.
Pro uero steterunt numina. cede Deo.
Cede, animisq; tumentibus altos exue fastus,
Et patrum sanctis legibus obsequere.
Nec tantum in te possit amor sceleratus habendi.
Desine sacrilega carpere sacra manu.
Iam redeat uersa ad ritus Germania auitos
Armipotens. prisco uiuere more iuuet.
Sentiat unanimis nobiscum nube remota.
Sit nobis eadem relligio, & pietas.
Si qua tamen lapsis contagia moribus obsunt,
Mutua communi probra lauemus aqua.
Et quæ de spatio palantia deflexere,
Priscòrum ad rectum nos reuocemus iter.
Interea Cæsar claris assuete triumphis,
Qua iam cœpisti tendere, perge uia.
Hac iter ad cœlum. duri, clariq; labores
Exemptum morti te super astra uehent.

I amque tibi longe cedit superata uetustas.
I am tua Romulidum gloria obumbrat auos.
E t maiora manent, licet hæc sint maxima. de te
S idera uenturi nuntia mira parant.
G rata tua est cœlo pietas, mensq; optima. nil est
Quod metuat uirtus præside tuta Deo.
I præstans animi, maioraq; mente capesse.
I decus. i ueræ gloria militiæ.
I lle eris, immensum qui Christi legibus orbem
S ubijcias, ubi Sol cunque colorat humum.
I am iam unum duce te reget unus pastor ouile.
Diflectas cogi te duce oportet oues.
C hriste gregis pastor tanti, rex maxime regum
H uic tua pugnanti prælia dexter ades.
C umq; tua intrepidus subeat tot ubique pericla
Pro causa, obiectis da superare malis.
A tque diu incolumem serua mortalibus oris.
H oc tuta in terris uindice sit pietas.

A M · quod te memorem ? quo casum
e uertice lignum
D ulce optanti animo mihi robur, ama
bilis arbos ?
T e bona crux nimbi, tempestatesque
coruscæ,
I nfernæq; potestates fugiuntq;, tremuntq;,
I nque tuos aciem nequeunt intendere ramos.
I nfelix olim fueras, feraleque lignum
S upplicij genus, informis trabs hospita leti.
N unc prope numen habes. sancta, et uenerabilis arbor,
C œlo mixta comas caput inter sidera condis,
H ospitis ingentis pulcherrima reddita tactu.
T e tulit ante humeris, quem tu mox ipsa tulisti
R ex hominum, superumq;, Dei certissima proles.
D epositi ingentis, capitis tibi credita cura
T am cari. tanti tu pignoris unica custos.
F ortunata, tibi diuinos contigit artus
T angere, tam sanctiq; inspergi rore cruoris.
F ortunata, salus in te omnis nostra pependit.
I n te meta fuit nostrorum extrema malorum.
P er te iam pater omnipotens mortalibus ægris
D at ueniam, & ueteres bonus obliuiscitur iras.
P ro nobis stetit, atq; reis pro sontibus ipse
F ilius orauit causam, & nece diluit ultro
C rimina. tu sedes oranti grata fuisti,
V ictima pro nobis magno se se ille parenti
O btulit. oblato tu nobilis ara fuisti.

I llum afflictum atro sudantem sanguine praesens
V idisti, & uitam per cuncta exempla trahentem,
T andem animam longis singultibus expirantem.
F ortunata arbos, in te ille ille unicus ales
D eposuit senium, moribundosq; exuit artus,
V t nouus exurgens rursus, nitidusq; iuuenta
A ethereas pennis coeli remearet ad auras
O mnigenum uolucrum cantu, & plaudentibus alis.
F ortunata arbos, in te foeta illa uolucris
Molle sibi rostro pectus terebrauit acuto,
A tque suo implumes saturauit sanguine natos.
Quae pietas? qui tantus amor? nos crimine nostro
O ccidimus. moriens nos ille à morte reduxit,
D eleuitq; notas, quas non contraxerat ipse.
N os ideo nunquam è stratis consurgimus orta
L uce, uel ingressa iam nocte ad strata redimus,
N ostra tuo quin nos armemus pectora signo,
E t tua lustratae imprimimus uestigia fronti.
N il agimus, nil incipimus, nil pectore magnum
Molimur non ante tuo munimine tecti.
A uspicijs tu nostra tuis incepta secundas.
T u nostrum augurium, tu sors, tu praepetis omen.
Quin etiam ad quosuis motus, ad murmura quaeque,
E t strepitus improuisos noctuq;, dieq;
A d tua confugimus tremefacti protinus arma,
Quis freti uanum reuocamus corde timorem.
P roinde tibi magni curuato poplite reges
O scula dant proni, positisq; insignibus ultro
A ssurgunt, tectamq; auro, gemmisq; micantem
S uspendunt inter baccata monilia collo,

E t duce,te audentes in aperta pericula uadunt,
P ræmittuntq; tuum pugnanda in prælia signum.
I amq; Aquilis tua Romulidum mage nota figura est,
H oc signo dux in campis pugnauit opertis
I nclytus infernas acies,obscœnaq; contra
C astra , Erebiq; plagas uictor penetrauit ad imas,
E ximitq; pios uinclis,& carcere cæco,
Quos secum spolijs ueheret super æthera opimis.
N obile tu signum,tu pompæ insigne præibas
S emper,& egregij testis prænuntia facti.
T emplorum te culminibus,te turribus altis
E rigimus.tu summa tenes fastigia.ubique
T urres,tecta tua sunt omnia tuta sub umbra.
C umq; omnes nos extremo sub tempore uitæ
D eseruere,comes remanes tu sola,nec unquam
A mplexu,dum spiramus,diuellere nostro.
N ec tantum uiuos,sed & auræ munere cassos
T utaris,positosq; cauis impressa sepulcris.
Quid mirum summo si te ueneramur honore?
I psi etiam pueri læti,immixtæq; puellæ
S erta tibi,& flores nectunt,tibi carmina dicunt,
T e celebrant cœtu,te festa fronde coronant.
I amq; adeo late in terris tibi templa,tibi aras
Mortales statuunt,tibi cerea dona cremantur,
E t pia thura,diemq; tuo de nomine dicunt.
A c prope diuinos orbis largitur honores,
H aud quia sit numen,quia sit tibi sensus,at olli
I sta ferunt,cuius leto tibi gloria parta est.
Quin,suprema dies arsuro ubi uenerit orbi,
S ideris in morem fulgebis,& æthere toto

F lagrantem insolita lustrabis lampade mundum.
L uce pijs addes animos. at sontibus ingens
H orror eris. cupient retro transacta referri
L ustra, suis frustra orantes obliuia factis.
T u lignum porro illud eras, medicabile lignum,
T actu cuius aquam in dulcem fons uersus amarus.
T u lignum, genus in quo hominũ, genus omne animantũ
S eruatum quondam immensis euasit ab undis.
T unc etiam malus, tunc ille altißimus olim,
I n quo sublatus pendebat aheneus anguis?
I n te oculos conuersi omnes, conuersa tenebant
O ra. salus id erat serpentum morsibus ictis.
Quippe hominũ infernus genus oẽ momorderat anguis.
T u nobis tu complexo serpente mederis
O mnibus, & ualidos in pristina sospita reddis.
T u nos infernis pene haustos eripis undis.
T u dulces in aquas fontis conuertis amaros,
E t lachrymas tandem nostras in gaudia uertis.
S alue hominum indubitata salus, spes certa quietis
A eternæ. per te patet alti ianua cœli,
V tque orbi quondam ingressa est mors arbore ab illa,
P er te hominum generi sic tandem reddita uita est.
E ffice mortales curis mortalibus omnes
O blitis per te diuina luce fruamur,
A mplexiq; tuos tollamur in ardua ramos.
V itam autem quia non datur omnibus exhalare
T ali in sede, ipsumq; imitari funere regem,
V t pueri infirmo nequeunt medicamina ferre
C orpore, & altrices ipsæ acria pocula sumunt,
A d pueros uirtus tamen hausto in lacte redundat.

Sic fluat extincti diuino è corpore regis
In nos transfusus dolor, & præcordia tangat.
Saltem animo, saltem mœsto doleamus amore
Noctes atque dies, neque nos conturbet amaror,
Verum ea amarities nobis medeatur, & ægra
Quæ nunc nostra iacent recreentur corda, necisq́;
Illius emanet nostra in præcordia uirtus,
Sponte suo nostras qui soluit sanguine pœnas.

MAGNAE MATRI VIRGINI

T quo diua tuas mortali carmine laudes
I ngrediar, quas cœlestes cœlestibus oris
V ix audent tentare chori? nec mole grauantur
C orporea, atque tuos coram mirantur honores.
I pse, mihi quoties animum tua uiuida imago
I mpulit, atque aciem te contra tollere tendo,
O bruor, & nimia perfundor luce, nec absens
F erre tui ualeo radios, aut spicula uultus.
N am tu Sole uelut diuinum corpus amicta
I ncedis regina, caput redimita coronis
S idereis. tibi sub pedibus micat aurea luna,
I gneaq; astra premis subterlabentia mundi.
Mente olim pater omnipotens te legerat alta
(Nondum mundus erat) multis de millibus unam,
Quæ cœli regem pareres enixa sub auras.
A tque ideo postquam diuino fœdere rupto
P rimus in orbe parens hominum se perdidit ipse,
S eque, suumque genus ueniens corrupit in æuum,
S ola malo exorta es, ueterique imperuia noxæ,
S eu tua te genitrix intactam, & prorsus auitæ
S ecretam maculæ grauida concepit in aluo,
S eu simul atque utero concreta es, cœlicolum rex
C ommunem exemit labem, puramque reliquit,
N e tuus exoriens pura dilapsus ab æthra
P arte olim fœtus foret insyncerus ab ulla,

N ec priscam traheret materno à sanguine labem.
T eque dehinc crescens procul omni innoxia culpa
S anctam, incorruptam seruasti præside amico
T uta Deo, ac ueluti latis nitidißima campis
V irga oritur, primosq́; nouo dans uertice flores
I n regum fortunatos traducitur hortos,
C ontinuo sedes liquisti paruula auitas
T empli adytis oblata, parentum debita uotis,
S ancta ubi priscorum uatum monimenta reuoluens
S ensisti superum regem tot uocibus olim
P romissum terris mortali matre oriturum.
I am tum lætitia, dulcique cupidine pectus
C apta, Deum casta uersabas mente propinquum,
E t uenerans matri fœtæ pia dona parabas,
S i fors ò uestris ea sors contingeret oris,
S i uestro concessa forent ea munera seclo.
N escia uenturi nondum tua gaudia cernis.
N ondum Nympha tuos persentis pectore honores.
I am iam, nulla mora, adueniet demissus ab astris
N untius. ille tuas quàm lætis uocibus aures
M ulcebit? quanto implebit præcordia amore
P ennipotens? tu cœlicolum acceptißima regi,
P lena Deo, nuribus felix magis omnibus illa es.
P arce metu. humanum uirgo obliuiscere morem.
C oncipe diuinos haustus, te que insere Cœlo.
N on aliam porrò manet huius gloria partus.
T u rerum auctorem tactus ignara uirilis
C oncipies, grauis ætherea diuinitus aura,
S olaque uirgineum seruabis fœta pudorem,
V ellus uti lanæ impenetrabile restitit imbri,

Cætera cum madeant grauibus circum humida nimbis.
Tu porta clausa æternum, superum ipse per illam
Ingreditur rector, nec claustra immota resignat.
Tu rubus ille oculis flamma crepitante cremari
Visus, at illæsæ mansere in stipite frondes.
Hinc etiam pueris media in fornace pepercit
Ignis, & innocuæ lambebant corpora flammæ,
Hæc te monstra petunt unam, hæc miracula tangunt.
Promißis nec sera fides. simul ecce repente
Cum tonitru medium ueluti discedere cœlum
Vidisti, simul auricoma circundata nube
Sensisti præsens in te descendere numen
Desuper afflatam leuiter spirantibus auris.
Quis tibi tunc sensus? qui uirgo in pectore motus?
Credo equidem, tibi cor dulci flagrabat amore,
Et penitus totis ardebas suaue medullis,
Tum quoque lætitia, ac mira dulcedine pectus
Delicuisse reor, tibi cum montana petenti
Læta occurrit anus cognato à sanguine iuncta,
Atque utero exultante tuos præsensit honores,
Felicemque uteri te terque, quaterque uocauit.
Tu uero, teneri qualis rosa plena pudoris,
Ore rubens cœlo referebas carmine grates,
Teque adeo indignam, & meritam nil tale canebas.
Parua sed hæc. maiora manent. date lilia plenis,
Virginei date thura chori, date serta canistris.
Nascitur humana sub imagine nascitur infans,
Qui semper fuit, est, & erit, sine fine, sine ullis
Principijs Deus, immensi quem mœnia mundi
Non capiunt, uisusque hominum, tactusque refugit.

Sæpe

S æpe mihi uideor te poplite cernere uirgo
S ubnixam, infantemq; recens mirarier ortum
F lagrantem, & radijs late uibrantibus aureum,
T eque tuos prono uenerantem pectore fœtus,
A ttonitumq; ſenem tantis uix biſcere monſtris.
F elices nimium paſtores ò quibus olim
C ontigit in ſtabulis inſuetos cernere partus.
T antum ò ſi quoque me ſi ſecula ueſtra tuliſſent,
P auiſſemque meas ueſtris in ſaltibus agnas.
M e ſine monſtratum uos nunquam iſſetis ad antrum
C arminibus moniti cœleſtibus. ipſe ego primus
S peluncæ foribus uirides ſilueſtria myrtos
Munera ſuſpendiſſem, & florea ſerta tuliſſem,
I nſuper & canna ceciniſſem carmina agreſti,
C armina, quæ tibi nunc regina utcunque laboro.
N ec me felici quiſquam extruſiſſet ab antro
A mplius. uſque tibi famulari dulce fuiſſet,
I nfantique, ſenique tuo. tum me neque ueſtro
I ndignum uiles ſtipulas ſubſternere aſello.
H ic ego uidiſſem reges puero ampla ferentes
Munera ab Aethyopum terris duce ſidere uectos
A nte tuos, carique pedes procumbere nati.
V idiſſem uolucres te mira in ueſte miniſtros
S æpius affari, curasque auertere dictis,
S olarique inopem uario in diſcrimine rerum
D um puero metuis, capitique pericula caro
L onge arces animo ſemper ſuſpenſa labanti.
V ſque adeo ſenis in templo morientis inhærent
S enſibus extremæ uoces, cum iuſſa recenti
P ro partu geminas aris fers dona columbas,

Affore, cum tibi uirgo animum dolor occupet ingens,
Et quasi cor gelidum pertranseat ensis adactus.
Nec ueterum deerant responsa horrentia uatum,
Gnatum pro multis mactandum funere acerbo.
Iamque minis tum facta fides, iam nuntius ales
Nocte senem monet insomnis consurgere, tecumque
Accelerare fugam, patriæ neque fidere terræ,
Ne rex, dum sceptris cauet haud securus auitis,
Diuinam sobolem crudo necet efferus ense.
Impie, mentis ubi es? quo te rerum impulit error?
Quid pueros iugulas cunis, & ab ubere raptos?
Tene putas posse æternis occurrere olympi
Consilijs? morti nondum est obnoxius infans,
Nondum iussa patris supremi munera obiuit
In terris, nondum factis se ingentibus orbi
Supra hominem ostendit per tot miracula rerum,
Quæ non humanis opibus, non artibus edet,
Ante nouas condet leges, noua fœdera mundo.
Ante salis sicco pede cærula percurrenda.
Sedandi imperio fluctus, canæq; procellæ.
Ante graues linquent languentia corpora morbi
Illius ad nutum, rursusque ad munera uitæ
Consurgent, quorum tellus iam texerat ossa.
Ille etiam prius exigua, mirabile, fruge
Millia multa hominum desertis pascet in oris.
Ille etiam tacitas hominum intra pectora curas
Inspiciet. syluæ arebunt, terræque dehiscent,
Nec grauia ora ferent, uerbis dum fulminat, hostes,
Omnia quæ coram admirans lætabere uirgo.
In primis tibi cor mira dulcedine, tanget,

Cum puer in templis, adolent dum sacra, relictus,
Quæsitusque diu uelut ecce repente oriens Sol
Lucidus, ore oculisque nitentibus apparebit.
Illum de magnis mirabere rebus agentem,
Et ueterum dictis referantem oracula uatum
Primores inter proceres, iuuenumque magistros,
Quos omnis iam tum bis sex uix meßibus actis
Erudiet puer, atque rudes docto arguet ore
Aureus, immortale sonans (mirabile dictu)
Sensibus illapsus penitus præcordia tanget,
Et dulcem toto iaciet de corpore amorem
Luce recens orta, uel sidere pulchrior aureo.
Tunc illam circunfusæ longo ordine matres
Laudibus attollent, quæ tales optima partus
Ediderit, tenerisque immulserit ubera labris.
Illum amplexa sinu, toto illi pectore inhærens
Oscula fragranti capiti, dabis oscula fronti
Sidereæ, stellisque pares libabis ocellos
Ore alterna flagrans dulci præcordia amore.
Nec minus inde etiam tacita lætabere mente,
Fontis aquam latices cum Bacchi uertet in atros
Te mandante. tuo promet liquentia uina
Munere, & insolitos hospes mirabitur haustus.
Hæc tibi mater erunt. oberit nihil ante tyranni
Vesani furor. ipsa tamen cœlestibus ultro
Consilijs, pare, quæ fidus detulit ales.
Tolle moras. pete Niliacas interrita sedes.
Cuncta fauent. tibi nox nigrantis explicat alas,
Et te sublustri gradientem amplectitur umbra.
Cernis ut intonsi prærupta cacumina montes

Demittant, plaudantque comis nemora alta coruscis,
Et solitum præter uarios humus afflet odores?
Illa, credo, etiam noctu uolucresque, feræque
Aduentante Deo numen sensere propinquum,
Obuia que abrupto stupuerunt flumina cursu,
Donec lætanti uos Nilus condidit alueo,
Fama ubi iam totam non læta impleuerat oram
Bethlen largifluo puerorum undasse cruore,
Dum tuus ante omnes nequicquam quæritur infans.
Quid tibi tunc animi? toto hæsit pectore sanguis,
Et tua ceu gelidus subijt præcordia mucro.
At non hic uirgo uestrorum hæc meta laborum
Hæserat, ingentis neque erant ea debita luctus
Tempora. uerum olim longè maiora manebant.
O' dolor. horrendæ quis morti crederet illum
Deberi, pater est cui clari rector olympi,
Cui mare, cui tellus, cui cœlum paret, & æther?
Verum sponte neci caput obuius obtulit ipse,
Primi hominum ut lueret scelus exitiale cruore
Ipse suo, moriensq; genus mortale piaret.
Id placitum patri æternum, cœloq; sedebat.
Id quoque uenturi uirgo tu præscia noras
Cuncta oblita uelut tamen, atque ignara malorum
(Tantus amor matris) crudeli uicta dolore es.
Fama tuas simul ac sæuißima perculit aures
Heu gnatum scelere exceptum, insidijsq; suorum
Vnigenam summos fœdatum immaniter artus
Trudi ad supplicium, atque trabem iam stare nefandam,
Exilijsse ferunt subito extra mœnia, & omnes
Te plangore uias, querulo quę implesse ululatu.

Qualis auis pastu rediens, cui pastor ab alta
Arbore suspensum nidum deiecit, & aufert
Implumes foetus etiam nunc ore querentes,
Illa uolat circum. uix se raptoris ab ore
Temperat, & querulis late loca uocibus implet.
Tunc tua inhumanae miseratae incommoda rupes,
Atque tuo aereae syluae doluere dolore.
At ubi pendentem ferali robore porrò
Vidisti approperans, mediaq; in morte teneri
Iactantem huc, illuc oculos, si forte suorum
Si quem forte alas inimicas cerneret inter,
Deficis, & fessos aegre collaberis artus.
Quos gemitus? quas deinde trabem complexa querelas
Ore dabas? non haec olim tibi gaudia coelo,
Non promissa tibi haec diuino pignore dona.
Sic nuribus te felicem magis omnibus unam?
Sic uentura tuos florere in secula honores?
Felices illas, fortunatasque uocabas,
Pignora cara quibus flere ipso in limine uitae
Contigit, & longo paulatim assuescere luctu.
Parcite mortales iter illac forte tenentes,
Quos omnes in se se, atque in sua funera mater
Victa animi armatos lachrymosis uocibus excit,
Ipsa quoque ut simul in trunco moriatur eodem.
Parcite, & aerei nimbosa cacumina montes,
Ne cadite in matrem subita conuulsa ruina,
Exorata licet, licet ultro saepe uocata,
Dum iuuat immitem sic saltem explere dolorem.
At non sic etiam positus carae genitricis
Filius oblitus media te in morte supremum est

Affatus. quas ò uoces? quæ uerba uel ipsi
Pectore ab inualido rupit miserabilis hosti?
Tandem in te ab moriens morientia lumina liquit,
Et dulcem, ut potuit, uultu seruauit amorem.
Hic tu muta siles, lachrymisque absumpta profusis
Non iam ullos gemitus, non iam ullos amplius edis
Singultus. tacito dolor intus pectore sæuit.
Ipsa parens frugum pro te mœstißima tellus
Planxit, & ingenti tremuit succussa fragore,
Et silices erat hic nulla ui cernere apertos
Findere se, & mœsti, ut poterant, dare signa doloris.
Palluit aspectu, cœlum, atque illustre repente
Desuper insolitis umbris caput alta petens Sol
Occuluit, medioque die nox plurima oborta est,
Et populi æternas mundo timuere tenebras.
At non te longo uirgo intabescere luctu
Passus, ubi primos lux tertia protulit ortus,
Iam nigras erebi sedes populatus, & umbris
Educens sursum manes, animasque piorum
Euasit tumulo, saxumque reliquit inane,
Atque tibi primum diuino apparuit ore,
Post alijs, sibi quos lectos subiunxerat olim
Consortes tantorum operum, sociosque laborum.
Quas lachrymas tibi crediderim excußisse repentem
Lætitiam? quali tibi tum præcordia motu
Exultasse? fides tua quæ præsenserat usque,
Nunc oculis adaperta uides. nunc clara liquet res.
Aspice ut exutus moribundos filius artus
Diuinam induerit speciem, inuiolabile corpus
Insolitis radijs, insueta luce coruscum.

Parua mora. hinc terris illum supera alta relictis
Vidisti petere, atque caua se condere nube,
Ad cœlumque aperire uiam mortalibus ægris.
Nec tamen in terris desertam, inopemque reliquit,
Dum mortalis adhuc uitali uesceris aura.
Ipse sed omnipotens tibi plurimus insidet, & te
Noctes, atque dies præsenti numine seruat
Præside quo, quæcunque premant, secura malorum,
Cœlestum degis moribundo corpore uitam
Nunc ueterum relegens latebrosa oracula uatum,
Nunc animo cœlum peragrans, totaque uolutans
Mente Deum frueris nati omnipotentis amico
Numine, perpetuum tibi qui tuus afflat amorem.
Desuper ambrosia hac, dulci hoc te nectare pascit.
Iamque dies aderat lætißima, qua tibi terras
Linquere fas erat, & claro succedere cœlo.
Vix placido moriens clausisti lumina leto,
Turbine corriperis rapido, ueherisque per auras
Solis inardescens radijs. te lucida nubes
Purpurea longe fulgentem amplectitur aura.
Te circunuolitant dextra, læuaque frequentes
Alituum cœtus cœli stellantis alumni,
Subuectamque ministerio te præpetis alæ
In sublime ferunt. sanctæ de uertice Idumes
Pastores admirati uidere sub auras
Enantem, & claro signantem tramite cœlum.
Talis ab Eois aurora attollitur undis.
Talis Luna recens roseo caput exerit ortu,
Utraque sed longe obtuso tibi lumine cedit.
Sed neque te primo iubare æquet maximus ipse

Sol lucis fons exoriens comitantibus horis.
Sic cœlum expectata subis, thiasique, chorique
Te circum, & liquidi resonant per nubila cantus
Castrorum in morem, nitidis cum exercitus armis
Pulcher it, ære acies de monte aduersa refulget.
Antiqui proceres gentis decora alta uetustæ
Occurrunt, uatesque pij uentura locuti
Excipiunt lætam, & summa ad fastigia ducunt,
Lætitiaque fremunt superi. Mariam alta beati
Ingeminant per templa chori, Mariamq; frequentant,
Ingentique procul reboant supera ardua plausu,
Et totum exercent intus noua gaudia cœlum.
Filius hic etiam sancti regnator olympi,
Qui dextræ æterni patris aßidet æthera torquens,
Optatos dedit amplexus, tibique oscula fixit
Pronus, & æterno matrem deuinxit amore.
At pater insignem solio sublimis ab alto
Aeterna capiti implicuit de fronde coronam,
Affixitque tuæ gemmantia sidera fronti,
Et super altituum superum templum omne locauit
Sublimem, rerum dominam, cœlique potentem,
Vnde humiles mundi labentis despicis orbes,
Lunamque, Stellasque, uidentemque omnia Solem,
Angustæque procul telluris inertia rides
Pondera, & insanis exercita pectora curis.
Salue sancta parens. eadem salue innuba uirgo,
Regia progenies, genus alto à sanguine Iudæ,
Cui pater omnipotens pleno se numine fudit,
Gratiaque acceptam matres superextulit omnes,
Qua primum dias prodisti in luminis auras,

L uce eadem nostræ spes est exorta salutis.
F œmineos lapsus, ignominiamque pudendam
V lta tui generis genus ipsum ad sidera tollis.
P risca hominum genitrix, & matrum maxima mater
P rima tulit generi tristis contagia leti.
T u uirgo longo post tempore prima salutem
F elici peperisti utero mortalibus ægris.
I lla dedit merso lachrymas, tu gaudia mundo.
I lla homini inuexit pœnas, tu præmia. per te
I anua aperta pijs cœli, quam clauserat illa
C ircunuenta dolis male suadi & fraude colubri.
I psum tu ualido uictrix pede proteris anguem
F rustra insultantemque, & sibila colla mouentem.
M unere quo superas cœli regina per oras
I nueheris, cœliq; nurus te mille sequuntur,
Mille chori celebrant, seruatricemque frequentant.
C œlicolæ assurgunt omnes. tibi regia paret
A etheris immensi. quodcunq;, ubicunq; creatum,
I nfra te longe iacet, & tua iussa facessit.
N os quoq; diuinos, ut cuiq; est copia, honores
L argimur. tibi centum aræ, tibi maxima centum
T hure calent delubra. tuis pia munera templis
A fferimus castasque, & nardi halantis aristas.
I psæ te matres adeunt, peplumque ferentes
T extilibus donis augent, & templa coronant
P rimitijs florum, ac suspensis frondibus umbrant.
V t primum fari incipiunt, te nomine iussi
C ompellant, primaq; sonant te uoce minores.
O mnis ubique tuis indulget laudibus ætas,
O mnis ubique domus. totæ de turribus urbes

T e ueniente die, te decedente salutant,
P lurimaque auratis resonat tibi tibia templis.
T u laudes bona mortales, tu munera uocis
H umanæ non spernis, opis nihil indiga nostræ.
V ota hominumque, precesque audis, ubicunque uocata,
R ite tamen, nostrosque leuas miserata labores.
T u bellum, morbosque graues, pestemque, famemque
A uertis, cœlique minas, tot sospita mortes,
T ot clades, tot das miseris euadere casus,
V tque mari magno iactatos turbine nautas
S eruat stella, polo si tandem affulserit alto,
S ic tua lux, quæcunque instent, quæcunque premantur,
N os regit, inque omni tutos discrimine reddit.
N unc ô stella maris nostri nos aspice præsens.
E ripe tot pelagi pene haustos fluctibus atris.
N unc lucem, lucisque tuæ iubar exere, & orbi
E xorere, ac radijs nigrantem discute nubem.
N e, quæso ne nos inopes hic desere. siquid
D ulce tibi fuit in terris, & amabile quicquam,
P er te, per carum oramus tua pignora natum,
P erque sinus illos, quibus hærens uagijt infans,
B rachiaque implicuit collo, innexusque pependit
D ulce onus interdum, perque ubera, quæ tener hausit,
P er pueri dulces risus, perque oscula blanda
P er teneros lusus, per quicquid denique in illo
D ulce fuit tibi curarum, gratumque leuamen,
I psum illum patris ad solium complexa precando
D a genitrix facilem, & si forte piacula nostra
A uersum terris faciunt, tu sedula nobis
C oncilia, ut iustas patris in nos leniat iras,

Et quæcunque suis merito miscetue, paratue,
Diluat ille sui præsenti rore cruoris.
Mille procul cerno nobis instare pericla,
Mille neces, rebus prope uersis, mille ruinas.
In nos Turca ferox toto ruit agmine, & armis
Cuncta mouens nos extremis conatibus urget,
Iamque sibi ingentes orbis promittit habenas.
Interea nostri, quos huic se opponere monstro
Aequum erat, inter se reges fera bella mouentes
Confligunt, totoque (nefas) concurritur orbe.
Tu tantum terrorem animis labentibus aufer.
Tu nobis tu diua, pios miserata, quietem
Redde petens placida mitescant secula pace.

BEATO MICHAELI

Vem te esse dicam præpetum pulcherrime,
Quo te profectum ex agmine,
Cœli uolatu qui pererras atria
Armis coruscus aureis?
Tune ille cœlitum inclytus princeps ducum
Dux alitum ales mentium.
Quas ipse in orbis maximus primordio
Creauit omnium sator,
Aulæq; præposuit beatos incolas
Felicioris ætheris?
Vt te ferocem intueor ense, ut ænea
Hosti imminentem cuspide,
Simul iuuentæ flore, & impubi gena,
Et ore dulci amabilem.
Vt arma pectus masculum fulgentia
Plumæ ut leues humeros decent.
Salue uolucris alme ductor agminis,
Cui creditæ cœli fores.
Tu contudisti insanientis Phosphori
Bellator insolentiam.
Contaminata cum manu ille corruit
Inhospitale sub chaos,
Vbi silentes territat remugiens
Vmbras tremendo murmure
Satis superque debitas pœnas luit
Inefficax superbia
Vltore te, referre militaria
Te signa fusis hostibus

Videre ouantem sidera admirantia.
Vterq; te uidit polus.
Et ipse summus ciuium in medio pater
Laudauit alitum choro,
Post quem tibi omnis aula cœli militat
Secreta cœtus in nouem.
Regi ipse semper aßides propinquior
Reconditorum particeps,
Quæ deinde subsequentibus tu detegis
Mox alter aperit alteri,
Ad infimum descenderit donec gradum
Semper minor scientia.
Nec alter alteri inuidet præstantiam
Sed sorte quisque amplus sua est.
O plurimum beata gens cœlestium
Felix genus uolatile.
Vos Solis usque illius intuemini
Os quo beantur omnia,
Metus nec ullus uellicat, ne forte sit
Perennis hæc felicitas,
Quæ fixa clauo firmius adamantino
Hæret moueri nescia.
Vos ætheris regis ministri sidera
Torquetis, & cœli uagos
Orbes rotatis, unde tempus & die,
Et noctis immotæ uices.
Vos temperatis aeris flatus truces
Imbres, pruinas, & niues,
Et fulminum sæuas coercetis faces,
Ne mundus ingens conflagret.

Vobis profundum in æquor eſt imperium aquas
Volubiles regentibus,
Globumq́; terræ ſuſtinetis pendulæ,
Et quicquid in terra uiget.
Vos alites hero ab ſupremo crebrius
Ad nos uenitis nuntij,
Deique noſtra afflatis almi pectora
Inuſitato numine,
Animisq́; noſtris inſidetis additi
Ducesq́; adeſtis in uia,
Nos donec exemptos humo nil inuidi, in
Veſtros adoptetis choros.
Adeſte nobis. nāque, quos uos prælio
Fregiſtis hoſtes nos premunt,
In noſque uicti uirus omne colligunt,
Et tuto inermes prouocant.
Adeſte. diris peſtibus reſiſtite
Non inſueti laureis.
Tuque ò ſupremo ductor agminis die
Princeps ades certantibus,
Cum falſa ueris addita exprobrant probra,
Abſolue nos calumniæ.
Vitaſque corpus exuentes ſuſcipe
Haſta procacem arcens manum.

EX CANTICO MOSIS

C Antemus inclyto ætheris regi Deo
Deo omnium fortißimo.
I ncomparabili extulit se gloria
Suam hic potentiam explicans.
E quos, & equites hostium sub æquore
Vorticibus inuoluit rubro.
D eus ille uirtus mea, Deus potentia,
Mei & triumphi gloria.
D eus salutis auctor effectus meæ
Seruat sua me dextera.
D eus hic meus, præ omnibus dijs mihi.
Eius canam usque gloriam.
D eus hic parentium meorum antiquitus.
Eius canam potentiam.
D eus uelut bellator arma Pharaonis,
Currus, & omnem exercitum
Nos insequentem fluctibus maris asperi
Inhospitalibus obruit.
H uic nomen omnipotens. potentes hostium
Demersit alto principes.
I llos profunda ponti inexplicabili
Hausit uorago gurgite.
I n ima desedere, ceu moles grauis
Excisa monte ab arduo.
D extera tua Deus omnium pulcherrimo
Se se trophæo insignijt.
D extera tua hostem contudit ualidißima.
Tuos es ultus æmulos.

E xcanduisti. absumpsit ira eos tua,
Flamma aridam ut stipulam uorat.
E xcanduisti iratus. in eos æquoris
Opes coegisti humidas.
N obis recessit unda, & alti gurgites
Lato relicto limite,
F undum ut per imum de manu insequentium
Elaberemur hostium.
V idens propinquus hostis, omnibus mare
Patere concauum ratus,
A lensque inanes spes ait secum. insequar.
Concludam eos. spolia auferam.
I n hostium pecunias crassabimur,
Auro potiti explebimur.
S tricto dehinc ferro irruemus acriter
Totum genus delebimus.
H æc colloquentes irriti salsas uias
Medio tenebant æquore.
T uus ecce spiritus repente insibilat
Concretaque unda soluitur.
N ec æreas fert humido tergo rotas.
Omnes in ima, plumbum uti,
P elagi profunda corruere protinus.
Nos iam recepti littore.
E iecta porrò uidimus cadauera
Virum, atque equorum fluctibus.
Quis tibi queat bellantium fortissimus
Virtute compararier?
T u sanctitate incomparabili inclytus.
Tu fortitudine unicus

Orbi

O rbi usque maxima exhibes miracula,
Quæ nullus alter audeat.
D extram tuam excitasti, & hausit terra hians
Repente uires hostium.
G enti tuæ uero dedisti te ducem
Iam seruitute liberæ
N ostri misertus, nos ut in pinguissimum
Traduceres manu solum.
H æc audientes undique populos pauor
Inuasit, ac simul dolor.
F ama hac Palæstina omnis attonita iacet,
Et ora Chananeitis tremit
C um regibus, populisq; barbaris. tu eos
Metu coactos illiga,
P ertranseat donec tuorum exercitus
Immobiles stent, ceu silex,
N obis nec obstent. sed tibi placitum genus
Super aquilarum alis uehes
Montem ad beatum, hæreditario in solo
Vt surculos lectissimos
Nos inseras, domumq; in altam transferas,
Quam fabricasti tu tibi
S acrarium Deus tuum, quod affabre
Tuæ expoliuerunt manus.
R egnans, io triumphe, uictor imperat
Aeternum, & amplius Deus.
I ngressus eques Aegyptius mare inuium
Tot curruum rex millibus.
R ex ætheris eum immersit æquoris rubri
Sub uorticosis fluctibus,

Ast Isaci nepotibus tendentibus
In medio iter strauit mari.

DIVO DAVIDAE REGI PROPHETAE

Acessite hinc uani poetarum greges,
f *Auferte uestra hinc somnia.*
Non est quod audiam, quod amplius legam
Diserta uestra carmina,
Seu Greca, seu Latina sint ea, ut lubet.
Me Musa detinet altior.
Inusitatæ dulcior citharæ sonor
Meis inerrat auribus,
Et intimis alte insidens præcordijs
Totum mihi me surripit.
Iordanis usque ab algida Cycni audio
Ripa canori carmina.
Vt ille luce, ut nocte de multa canit,
Quæ nullus antea audijt.
Cui te sacrorum conferam uatum parem?
Cui regum eundem cōparem?
Quid maius in te mirer? an peritiam
Belli, an canendi gloriam?
Artisue, quas callere reges addecet
Clauum tenentes urbium?
Pastoris ultimus Ephrathæi è liberis
Oues paternas pauculas
Pascens puer iam tum imperabas omnibus
Amabilis pastoribus.
Iam te supremus ætheris rex legerat,
Cui regni habenas crederet.

P ascente te nihil timebant pascua.
Feræ abstinebant saltibus.
F remens supremum grauiter ursus in tuis
Efflauit ulnis halitum,
T uoque pressu uastificus olim Leo
Discerptus ingens occidit.
T u mole uasta corporis teterrimum
Puer gigantem ab hostium
V allo superbis prouocantem uocibus
Vellet sibi qui congredi,
E t insolenter exprobrantem ciuibus
Turpem tuis ignauiam,
C um muta legio omnis tuorum absisteret,
Nec quisquam adire cõminus
A uderet, ipse aggressus ultro fortiter
Neci dedisti. protinus
I nsonuit ad cœlum grauiter immanibus
Perculsa tellus artubus.
T um facto in hostes impetu, innumerabiles
Inuictus ense demetis.
N ec sustinere uersa possunt agmina
In terga dextræ uim tuæ,
Quotiesque confecto redibas prælio
Multis peremptis millibus
Auro coruscus, omnium pulcherrimus,
Ipsos amore urens agros,
V ictori ab oppidis puellæ ubique obuiæ
Tibi canebant carmina,
S upraque regem ipsum efferebant laudibus
Ter inclytum, ter amabilem.

Quid mox? ubi ætas firma uenit, regijs
Elapsus insidijs quater
Vt regis inimici necem defleueris,
Cui sponte bis peperceras,
Manu in tua cum esset tot ense iniurias
Vlcisci, & hostem perdere.
Hinc regnum adeptus pace ut alta rexeris
Late subactis hostibus.
Deo ut tot ædem sumptibus paraueris,
Quam filius mox conderet.
Tu luce pugnabas manu, noctu fide
Arguta agebas gratias.
Deo usque grata concinebas carmina
Haud munerum tot immemor,
Quibus tuos euexit ad sidera atauos
Ab orbis usque exordio.
Tot hic triumphos, tot canis miracula
Antiqua gentis prælia.
Quin & futura præuidens longe refers
Coram uelut præsentia,
Et nasciturum prædicas mortalibus
Heroa de Deo Deum,
Qui nostra penitus demeret piacula
Cruore nos lauans suo,
Nobisq; nostra ostendis idem tempora,
Et nosmet ipsis indicas.
Salue procul uidentium uatum optime.
Regum idem aue lectißime.
Nobis ab alto dexter ades, & nos tua
Prece iunge summo numini.

N obis tuis innitier uestigijs
Detur. imitentur te duces
I n prælijs, reges sequantur formulam
Tuam in regendis urbibus.
S at mihi foret tua æmulari carmina,
Dum fila percurro citharæ.
Quod si neque id penitus datum est accedere,
Nec pluma tam alta uolat mea,
A bstrusa mitto uersibus mysteria,
Diuina mitto euoluere,
Quibus alta cœli transilis cacumina,
Quibus inferum penetras chaos.
V num erudiri aueo. doce saltem meis
Orare ueniam noxijs.
V nis mihi his te præbeas saltem rogo
In uersibus imitabilem,
Quibus iuuentæ errata deprecans studes
Placare regem cœlitum.
V t flebilibus, atque miserabilibus modis
Nostros in animos influis,
Miserere, miserere ò mei Deus, iterans,
Mecum tua age clementia.
E go enim piacula mea noui. quod male
Feci, mihi est usque præ oculis.
S oli tibi peccaui, inique egi pater
Tuis sub oculis impius.
C ontaminatis sum parentibus satus,
Conceptus ipso in crimine.
T u, quicquid admissum est, tua indulgentia
Ignosce noxiæ immemor.

Delicta dele. nequiter facta occule.
Meas remitte amentias,
Et, inquinatum quicquid in me est, dilue
Me rore respergens tuo,
Nouamque mentem in me, nouum cor suffice,
Virumq; uerte in alterum,
Affla tui aura numinis mirabili,
Hilara tuo me spiritu.
Demum ita priori restitutum gratiæ
Aspice benigno lumine.
Laudes aperies ita mihi labia ad tuas,
Flectantur ut tibi impij.
Meæ tibi hæ sint uictimæ. hos immolem
Super tuum altare uitulos.

DIVO IOANNI BAPTISTAE

Vaso quid id negotij? quamobrem boni
q Semper premuntur improbis obnoxij?
Quo nullus ortus maior unquam gentium
Dei loquentis uera testimonio,
Perit perit uates ter ille maximus
Insanientis mulieris libidine,
Quod abdicari is tenderet regem illico
Oportuisse inauspicatis nuptijs,
Fratriq; reddi clamitaret coniugem,
Ipsa ferente incesta animo id ægerrimo,
Vatiq; pestem interminante pessimam.
Tantum ne mulieri uspiam licentiæ?
Indignus ille qui satus sit masculus,

Cui serio imperat mulier, & arduis
In rebus aduocata semper consulit,
Cum procreandos coniuges ob liberos
Tantum uiris sint additæ imperantibus,
Nec fœminæ ingenio suopte peßimæ,
Sed sint equorum sicut optimum genus,
Eumque, quem uult sessor, incedant gradum.
Freno, uiri si uti sciant, quisque in suas,
Poßit carere mundus hac molestia,
Nec tot fuissent gentibus tragœdiæ.
Mandauit illa saltitanti filiæ
Incesta, regem posceret sibi aurei
Tradi amputatum uatis in disco caput.
Nero ille, ludo, amore captus annuit
Iratus. in patina sacrum affertur caput
S'ualore fuscum, tabo, & atro sanguine
Hrrentibus quotquot aderant conuiuio.
Couiuium incestum. efferum spectaculum.
Iane, cæce, brute rex tun' optimi
Vi muliebri offers caput libidini?
Tu inclytum, sanctum, Deoq; proximum
A'Sis almo aspellis almi lumine,
Que tu colebas, expetebas peßima
Tuaxprobrantem probra confidentius?
Luge ualles, antra, solitudines,
Et qcquid est ubique montium auij
Lamta, flebilesq; uoces rumpite
Tamestituta amabili solatio.
Non idietis amplius uocis sonum
Feliceui nuntiæ, uenisse iam,

Quem nesciebat nocte mundus obrutus,
Deum patri futurum, ut agnum uictimam,
Mortalibus qui tolleret piacula,
Cœlique clausas panderet nobis fores.
O' peßime factum. adeon innocentia
Ceßit subacta? uicit impotens furor?
Nec Sol repente lucidum abdidit caput?
Nec terra ruptis dißiliuit uinculis?
Nec ignibus coruscus orbis arbiter
Mortalia in cineres redegit omnia?
At at quieuit ira credo cœlitum,
Cœli quod omnis curia id prouiderat,
Vates ut esset ille, non modo uoce qui
Deum indicaret editum mortalibus,
Vita sed ipsum, moribusq; redderet,
Et morte dira præuius præcurreret,
Quod tu sciebas ipsemet præsagio
Pectus futuri plene Ioannes sacrum,
Lubensq; morti te obtulisti fortiter.
O' morte felix non minus natalibus,
Quibus tibi queat nemo compararier.
Tu regis index cœlitum prænuntius
Tu matre sterili, anu satus diuinitus
In matris aluo labe communi omnium
Ante expiatus, quàm fores luci editus,
Nec noxiæ ulli mox fuisti obnoxius.
Ne te inquinarent ciuium commercia,
Siluis latebas uictitans in abditis.
Siluestre mel stillans uetusta ab ilice,
Nucesq;, & unguibus reuulsa gramina

R egale erat semper tibi conuiuium.
P ræbebat ultro uiua flumen pocula.
P elles ferarum delicatam purpuram,
H ic nationes perluebas flumine
S uadens probrorum uoce pœnitentiam,
Monstransq; ad altas ætheris uiam domos.
F elix ter o, & amplius. qui uenerat
Maculas lauare, & omnium piacula,
D ei regentis cuncta ubique filium
T u proluisti uulgus inter cæterum.
S anctum lauacrum. balneum admirabile.
N ec te fefellit artubus mortalibus,
S ed nare ceu canis procul odora feram
N umen sagaci deprehensti pectore.
R epente gurgite aureo resplenduit,
I gni fluentum ceu flagrantibus uadis
T uis simul uox insonuit ampla auribus,
R uptis ut olim cœlum ubi tonat nubibus,
Quem proluebas, quis foret, denuntians.
S alue orientis alme Solis lucifer
I ubar propinquum gentibus prænuntians,
A des, & adhuc quicquid potes, nos erudi,
E t rectam ad astra errantibus uiam indica,
N ostrisq; abolitis nos piaculis laua.

DIVO PETRO APOST.

DE EIVS CATHEDRA

Apæ. poteſtate uſpiam mortalium
P Dijs proxima adeo quẽquam in altũ ſubuehit,
Vt ſummus unus cæteris mortalibus
Præſcribat, illi nemo prorſus omnium,
Muſſent ſed omnes, ſponteque uni pareant
Pietate ſola adducti in animis inſita
Suapte ui parentiumque ritibus?
Porrò ille mortales adhuc apud manens
Quæcunque de hominum cõſtituerit noxijs
Sunt rata apud ipſos cœlites arbitria,
Animæque corporum expeditæ nexibus
Siue illigarit idem eas, ſeu ſoluerit,
Hærent ligatæ, & inferis fornacibus
Cremantur igne, uel ſolutæ deuolant
Feliciores cœlitum inuectæ domos.
Recto modo arbitrio, nec errore id fuat.
Dei hæc poteſtas maximi, Dei optimi eſt
Communicata filio unigenæ optimo,
Et maximo, de uirginis utero edito,
Mortalibus cum ſe artubus mundo obtulit
Spectabilem, doloribusque obnoxium,
Mortique acerbæ pro ſalute publica.
Ille inde tibi mortalibus præ omnibus
Eam reliquit ætheris repetens domos,
Hæreditario uelut iure caperes,
Tibique conceßit ſuas prorſus uices

P etre, siue Cephas, seu Simon dici eligis.
Quid hoc negoti? quo tuo istuc facinore
Meritum esse dicam, quaue gratia rear?
T u pisculento natus in gurgustio,
P arentibus sanè satus pauperrimis,
N ullâ inclytus nisi arte piscatoria,
N ihil patrasti gloriosi facinoris.
N onnulla potius, si merita perpendimus,
Malefacta te plane arguunt, & pessima
Quidem, ferenda neque gregario in homine.
T un' ille, qui tutus, proculque periculo
Magnifica uerba prolocutus ampliter
S poponderas te mille subiturum neces,
S i opus fuisset, pro duce meritissimo?
A t mox ubi usus uenit, in discrimine
D eserere eum haud puditum est, ab hostium globo
O bsessum, inermem, dum metu perterritus
F uga saluti consulis turpissima,
F œdeque dissimulans tibi usquam cognitum
E um ter abiurasti amicus optimus.
C onuincimus se habere ita hæc, nec quispiam
P otest negare. pœnitentia hanc tamen
Mœrens luisti noxiam celerrima.
F actum putamus prouide diuinitus
D eo uolente, scilicet, quo sontibus
E xpertus hinc ignosse disceres reis
S tatim futurus arbiter mortalium.
Quod deinde factum est. nanque tibi concreditas
T ot ciuium uitas fouens humanitus
N ullo usus imperio, acerbitateue

Benignitate temperabas unica.
Demum quod olim perperam peccaueras
Morte expiasti gloriosa occubans
Pulchre pro eodem, quem antea fefelleras,
Atque is fuisti tam ardua in prouincia,
Nunquam ut pigitum eum sit, tibi hanc qui credidit,
Tibique succedere adeo innumerabiles
Alium, deinde alium instituit in secula,
Eadem ut potestate pariter praecellerent
Sella sedentes in tua, eodemq; solio,
Consultum ut hominum generi ita deinceps foret,
Omnes ut unum agnoscerent ultro caput.
Periculosum, forte siquis dixerit,
Tandem haec potestas ne in potentiam exeat,
Merumque regnum hominis soluti legibus
Latißime patenti adeo licentia.
Tua Petre cautio haec. tuum est succurrere
Gregi tuo olim, ne unquam id ei mali accidat.
Es ubi caueri id detur, es apud quem omnia
Orare poßis, facileque istuc assequi.
Quare, quod hominum legibus fieri est nefas,
Saltem impetrato, ita ipse, qui solus potest,
Tantae potestati modum statuat Deus,
Nobis ut usque praesit optimus pater,
Pietate sanctus re magis, quàm nomine,
Castis initijs qui ad honores repserit
Non imperandi cupidus, aut sitiens opum,
Qui non oues deserat, ubi lupum aspexerit,
Euiscerandas, dum timet rebus suis,
Ut cauit olim pastor omnium optimus,

N ihil sibi arroget, nisi id iure optimo,
S ed ipse sibi sit sponte lex, & terminus,
Quem præterire peste peius censeat
E t, quam rogarit ipse legi obtemperet
Mente ætheri semper quàm humo propinquior,
P riuata penitus missa faciat omnia
D omus suæ oblitus, suumque liberum.
P rimum procuret publica, æquus proximos
S ibi remotosque eodem habeat omnes loco,
D um Christiano censeantur nomine.
S itiat & omnium salutem æque, ac suam,
A c pastor ut, sibi traditas oues domum
R educere omnes satagit, una ne absuat,
S ic creditas animas sibi mortalium
D eo optimo resignet ultimo is die
P ro singulis paratus, haud tibi degener,
Mortem, si opus sit, oppetere pulcherrimam.
T alem usque nobis, si merebimus, patrem
D abit, nec unquam negliget suos Deus.

DIVO IOANNI APOSTOLO

Cqua leues adeo se cœli ardentis in auras
e *Tollit auis? uiden ut celeri super æthera penna*
Enarit, liquidique secet supera ardua mundi?
V t nostris ablata oculis, uix denique uisa
R adit iter facili lapsu, neque conciet alas?

Stare putes, nec gressum usquam proferre uolando
Aethereis cœli libratam corpus in auris.
Sed tacitam secum cœlesti in lumine pura
Luce frui, propiusque uago succedere Soli
Gaudentem, & liquidos oculis depascier ignes,
Obtutu hærentem, lucis dulcedine mira.
Quod genus hoc uolucrum? neque enim regina uolātum,
Queue altam præpes supra uolat ardea nubem.
Fortunate ales qua te de gente uolucrum,
Qua de stirpe rear? neque enim te præpete pluma
Credo equidem fretum, neque enim pernicibus alis,
Humano sed te potius de semine cretum,
Quisquis es, auguror, haud nostræ rationis inanem.
Nec tamen agnosco, corpusne, an corporis expers,
Quicquid id est, sese liquidas super efferat auras.
Quales sæpe hominum mentes, animique uolucres
Corporis in terris terrena mole relicta
Tollunt se, & superi peragrant confinia cœli
Summa leues, celsaque diu regione fruuntur.
Quis uero ille adeo felix, cui contigit uni
Longe alios supra sese alite tollere sensu,
Rimarique acie nostros fugientia uisus,
Sanctaque cœlestum penitus penetralia adire,
Et cœli insueto libare é fontibus haustu?
Quid fuerit uasti longe ante exordia mundi,
Omnia quo constent, quo cuncta auctore creata,
Quæ sunt, quæ fuerunt, & quæ uentura sequentur.
Mira quidem hæc. nam cuncta sibi iam redditus ales
Ore canit, nostrosque uehit super æthera sensus
Insolitas rumpens uoces, insueta locutus,

V t uerbum omnipotens dictu mirabile uerbum
I llapsum coelo moribundos corporis artus
I nduerit Deus, & nostris habitarit in oris
F actus homo, illius decus, & facta inclyta testes
V idimus, illius, inquit uti stellantis olympi
R ege sati. omnipotens, non enarrabile uerbum
V idimus, ac ueros geniti attrectauimus artus,
G ratia cui comes, & nudi uis plurima ueri.
Q uis canat hæc, nisi diuino qui numine plenus,
C uiue olim rege ipse satus radiantis olympi
E ximio præsens eadem instillarit amore?
Q uis canat hæc, nisi Ioannes, quem maximus heros
V nigena in terris socium sibi pectore toto
I unxit, præque alijs miro dilexit amore,
A tque unum erudijt, superumque arcana retexit?
A les, Ioannes, tu certe, ille inclytus ales
A lta petens sensu, cœlique abstrusa recludens.
F elix, é tali cui talia plurima fonte
H aurire, & largo perdiscere contigit haustu.
F elix, quem tanto sancti rex ætheris ipse est
C omplexus præsens mortali in corpore amore,
E t iuuenem iuuenis dilexit, amicus amicum.
N on genus ista tibi præclarum, aut ulla parentum
N obilitas dedit exigua Bessaide creto,
A rs ubi erat tibi per ripas muscosa secundum
F lumina deceptos in retia trudere pisces.
I s tamen unus eras generosis omnibus illi
P osthabitis, cui præcipuo indulgeret amore,
Q uique parem sibi responderes gratus amorem.
D ulcis amor. dulces animi super omnia curæ,

Praedulces nexus amborum, & amabilis ardor.
Quaenam mente rear tum gaudia uestra fuisse
Mutua, quasue uices flagrantis pectora amoris
Vtraque, quàm dulces subter praecordia flammas?
Te tamen ò certe felicem, terque beatum,
Euenit cui talis amor, cui qualis amicus
Nusquam alias inter mortalia corpora uisus,
Gratus luce magis, uel sidere pulchrior aureo.
Aspiceres quoties oculos, pulcherrimaq; ora,
Insolitumque decus, totoque in corpore honores
Diuinos, uisu dulcem iaculantis amorem,
An poteras totis non exarsisse medullis?
Audires quoties uoces, & uerba loquentis,
Diuinas iuuenis uoces, diuinaque uerba
Laetitiam aethereae instillantia mentibus aulae,
An poteras totis non delicuisse medullis?
O' certe te felicem quater, atque beatum
Cui se talis amans, soboles aeterna parentis
Aeterni interdum est solitus committere seorsum
Omnibus ab caris, tutoque affarier unum,
Inque omnis socium curarum admittere casus,
Et tibi diuinos animi concredere sensus.
Testis eras, cum coelestem clam saepe parentem
Affatus miras hauriret ab aethere uoces,
Interdumque suas diuino redderet ore
Illustris radijs, & clara luce coruscus,
Confessusque Deum se toto corpore uerso.
O' quoties illum supra radiantia coeli
Lumina fulgentem Solis septemplice luce
Miratus subitis fulgoribus expauisti?

O' quoties

O' quoties rupto uelut acta tonitrua cœlo
T erritus ad uoces diuinas contremuisti?
I pse tibi placidis firmabat pectora dictis,
A rcebatque metus iuuenili uinctus amore
C onsilia æterni referans æterna parentis.
C umque alios omnis sua per uestigia cœlum,
I ngressos perimi sit funere passus acerbo,
V num te ferro exemit, plagisque cruentis,
A nnis qui placida centum actis morte iaceres,
S i tamen absumpto defunctus corpore obisti.
N am perhibent uulgo comperto corpore nusquam
D egere adhuc uitam Syriæ felicibus hortis
N ec te posse mori, donec flammantibus auris
V ndique supremos mundus considat in ignes.
A tque ideo, immitis cum te uis effera regis
V reret impositum gremio exultantis aheni,
N il æstus nocuit flammis stridentis olivi,
Molliter unde unctus tantum, haud exustus abisti.
N ec tibi supplicio exilium fuit. æquore uasto
I nclusus siluas, & inhospita littora circum
I bas, ac ueteres repetebas carmine amores,
A tque Deo plenus folijs inscripta notabas,
Quæ uentura forent labenti secula mundo
C lara uidens, sed cuncta tegens obducta sub umbra.
S ublustri tamen e nebula undique tralucebant.
A t non passus amor, tibi erat qui plurimus oris
A ethereis, pelagi arceri te semper ab undis
Extorrem, merita sublato morte tyranno
Redditus in patriam uicinis gaudia terris
Quanta repente refers? tunc ad tua uota, precesque

Fama canit nuper defunctos munere uitæ
Aereas blandi rediisse ad luminis oras,
Et tibi plus heros deuinctus amore rependit,
Quàm pro te, ac pro fratre parens male cauta poposcit.
Ille etiam tibi supremo sub funere pendens,
Vt poterat, solitum ex oculis respondit amorem,
Et tibi dilectam genitricem credidit uni
Dulcibus extremum uerbis affatus utrunque,
Illa tibi ut genitrix, illi ut tu filius esses
Pro se se post hinc, dum in terris uita maneret.
Tantus amor, tanto cumulatum liquit honore.
Tantum in te potuit supremum munus amici,
Ne tibi quàm uelles teda sociare iugali
Ignarusque, expersque tori, dum uisus in orbe es.
Scilicet addecuit custodem uirginis esse,
Qui neque connubia, ueneris neque munera nosset.
Sanctior intus amor, fax gratior intus edebat
Noctes, atque dies ueniens illius ab ore,
Qui cœlum uultu, tempestatesque serenat
Sole oriente recens, uel Eoo pulchrior astro.
Ante ferunt hesterno etiam te uespere amico
Incubuisse sinu, somno, ac mœrore grauatum
Cui positus caput hærebas, sublimia cœli
Arcana hinc, sensusque Deum traxisse per omnes.
Hic tibi præcipue diuini pabula amoris
Largius hausta reor, quæ uerbis te inde iuuabat
Suauiloquis late mortales spargere in omnis.
Nil nisi prædulcem, quæcunque effatus, amorem
Ore loquebaris. tibi erat tibi dulcis in ore
Semper amor. blandum spirabas semper amorem

M utua concilians hominum fera pectora dictis
I nter se, placidæque serens bona semina pacis,
V nus paciferi sator, atque hortator amoris,
V nus amans, unum nil curans præter amorem.
O mnia amor tibi. uiuus adhuc in corde uigebat
P riscus enim calor ille Deo abscedente relictus.
V iuus adhuc residebat amans in sensibus heros,
E t ueterem innexus cordi integrabat amorem.
A c ueluti, ut saxis liquefactis plurima fornax
I ncensa est, longoque ardens incanduit æstu,
Materies subducta licet sit, pabulaque igni,
I gnis adhuc tamen intus inest, & flamma superne
L uxuriat, uiuaxque diu furit ardor ad auras.
F elices ò mortales, si mutua se se
C oniuncti pariter nullo discrimine amarent,
I nque uicem mites animis, sine fraude fouerent.
A urea conuersis irent noua secula rebus.
N il cuiquam desit, nec opum ulli desuat uber.
D iuitiæ fluerent uulgo. omnes omnia haberent.
Quandoquidem unum animis omnes concordibus essent.
A uri dira fames, & habendi sacra cupido,
F raudesque, insidiæque, & furta latentia abessent.
O mnibus una etenim lætandi causa, dolendique
E sset & una salus, unum, & commune periclum,
E t labor, & lætis accedat gloria rebus.
T ot curis hominum, careat genus. omnibus omnia
T uta forent. degant sine ui, sine cædibus æuum
Mortales securi, altaque in pace quiescant,
E t passim pleno fluat aurea copia cornu.
H ic fructus, placidi sunt hæc commercia amoris.

Aureus hic hominum generi omnia sufficit unus.
Hoc uno sumus.hoc orimur,hoc uiuimus uno.
Vnus amor nobis præsentem numinis auram
Conciliat.quin ipse fauor,quin gratia & ipsa,
Qua fruimur,qua nos sibi iungit numen amicum,
Lustratosque iterum qua nos in pristina reddit,
Nil nisi amor pius est.ipsum quoque denique numen
Est amor ille Deus,Deus ille affusus ubique
Regnat amor,cœlumque mouet,terrasque,fretumque
Omnipotens,requies hominum,superumque uoluptas.
Talia suauiloquo per gentes ore canebas,
Omnibus inque locis miscebas pocula amoris
Omnia demulcens.discebant omnia amare.
Omnia largiflua dulcedine distillabant.
Cum uero solus sola sub nocte relictus
Errares,ubi corda sopor mortalia soluit,
Nulla quies animo tibi erat.sub pectore semper
Versabas,quali fueris deiectus amico,
Et dulces nunquam in somni discedere curæ.
Illum absens oculis absentem cernere coram
Vsque uidebaris,blandosque agnoscere uultus,
Optatosque oculos,& gratæ frontis honores,
Cuius ab aspectu iucundo lumine cassi
Sæpe resurgebant repetitas lucis in auras.
Vsque uidebaris dulces haurire loquelas,
Cuius ab eloquio iam uitæ munere functi
Sæpe resurgebant in blandas luminis oras,
Atque iterum dulcis uisebant limina lucis.
Vsque animo tibi fixus erat.tibi dulcis imago
Ante oculos,blandum obuersari nomen ad aures,

Quo superi cœtus, atque omnis curia cœli
Audito lætantur, & infera regna tremiscunt.
Illum per nemora, & siluas, perque alta canebas
Littora, & in Solis per noctem montibus ibas.
Reddebant ualles tibi, IESON *undique* IESON.
Saxa resultabant. iterabant omnia, IESON.
Hæc placidam semper duxti per munera uitam
Dulce querens, dulci fallens ingrata querela
Tempora, confectus donec membra ægra senecta
Corpore paulatim absumpto lux sola remansti,
Et sonus, in nostras qui nunc quoque laberis aures.
Huc ades ò, seu te iam functum corpore cœli
Regia habet, seu uiuus adhuc, spiransque sub auris
Felices Arabum saltus, & amœna peragras
Rura canens, felix utcunque, utcunque beatus,
Huc ades, & præsens te sensibus insere nostris.
Te reserante acie nostros superantia captus
Cernamus, quæ tu Aegæis uallatus ab undis
Obscuris uera obducens uentura canebas,
Atque Deum colere, & nos assuescamus amare
Mutua te monstrante, piumque bibamus amorem.

DIVO ANDREAE APOSTOLO

Quam ueteres nulla arte tuo de nomine dictam
Cœlicolum regi quondam posuere parentes,
Labentem, uictamque situ renouauimus ædem
Andrea tibi, conspicuoque poliuimus ære,

Marmoreque è niueo candentem ereximus aram,
Huc quicquid nobis bellum exitiale reliquit,
Contulimus, tibi nec pro tempore rebus egenis
Defuimus. si fortunæ foret illa prioris
Copia nunc, nec opes nostras fera bella tulissent,
Forsitan hic lento templi quoque plurimus auro
Fulgeret tholus, & rigui plebs læta Ticengi
Diues te dignos arìs inferret honores.
Illa Deum te post unum ueneratur, & omnem
In te spem locat. iratum tu sæpe tonantem
Concilias nobis, & iustæ te obijcis iræ.
Quandoquidem nihil omnipotens non annuit ultro
Deuinctus tibi, nil ueteri non donat amori,
Quæque olim in terris fuerat tibi gratia uiuo,
Hæc eadem te consequitur cœli arce receptum,
Cœlestumque choros inter spectabilis omnes
Incedis bis sex procerum non ultimus unus,
Quos Deus humanos indutus corporis artus
Subiunxit sibi delectos ex omnibus unos,
Retiaque, & pisces, & flumina linquere iussit.
Fortunati omnes. uobis pro retibus, hamisque
Aethereus uigor est menti diuinitus altæ
Additus, unde animas hominum pro piscibus ipsas
Venari datur, & superum coniungere regi,
Ad superosque aperire uiam mortalibus ægris
Piscosis pro fluminibus. pro fluctibus alti
Aequoris, ætherei uobis data regia cœli,
Ventorum flabra unde absunt uiolenta, nec ulla
Tempestas metuenda, feri neque prælia ponti.
Sed placida, & sine fine quies, secura uoluptas,

Votaque plena, omnisque animis exempta cupido est.
Iam quid enim cupiant æterna luce fruentes,
Atque bonis saturati omnes, & sorte beati
Quisque sua dulci complexi mutua amore?
Sed uos præcipuo pater insigniuit honore
Omnipotens longe ante alios, quos scilicet omnis
Cum suprema dies perituro illuxerit orbi,
Atque iterum natum cœlo demiserit alto,
Arbiter ut uitas hominumque, & crimina quærat,
Addet ei arbitrij socios. bis sena sedentes
Vos solia accipient bis senos ardua. ibi omnis
Vos tremet, atque metu mussans uenerabitur orbis.
Fortunate, domus sub tecto pauperis ortus
Craticeo ad patrias pauper Bessaidos undas
Piscator, tu sublimi conspectus honore
Iudicis æterni lateri subiunctus amico
Hærebis, neque te sociorum ante iuerit alter
Post fratrem, quem præfecit mortalibus olim
Arbiter ipse heros terrasque, hominesque relinquens.
Tu prior accesti diuina uoce uocatus
Ad lucem, uerumque datum est tibi cernere lumen
Ante alios, Petrus ipse tua est post uoce secutus.
Fortunate, datum est tibi cœli cernere regem
Mortali, & sanctos manibus mortalibus artus
Tangere. tum ueras uoces, diuinaque uerba
Haurire, & socijs toties accumbere mensis.
O' ego tunc illas cur non sum natus ad undas
Piscator? quos non hamos, quæ non caua lætus
Retia liquissem, & lembum, & cum flumine pisces,
Nassasque, cratesque, & uimineos calathiscos,

Et tectum, & patriam, & caros? me deniq; & ipsum.
Omnibus adijciens hæsissem protinus uni,
Omnia qui superat, quique omnibus est satis unus,
Quē qui habet, omnia habet, nulliusq; indigus ultra est,
Quæ tu præsagi sensisti pectoris haustu.
Omnia despexti, præque uno nil ratus esse
Cætera flagrabas ardenti unius amore.
Illum animo suspirabas noctesq;, diesq;
Et dulcem cupido pascebas pectore curam.
Præcipue postquam moriens terrena reliquit
Sponte sua, & nostram deleuit sanguine labem.
Protinus ætherea afflatus diuinitus aura
Cum socijs, miroque animum inflammatus amore
Quos casus, quæ non discrimina sponte subisti
Intrepidus, totum quo ferres facta per orbem
Illius, & sanctas uulgares undique leges,
Mortalesq; nouo lustrares luminis ortu?
Cumque alias alius purgandas isset ad oras,
Cura tibi Scythiæ cecidit concredita sorti,
Quam postquam insolitæ recreasti lumine lucis,
Atque omnem factis implesti ingentibus oram,
Græcia restabat diuinæ imperuia luci,
Dum nimium freta humanis se se artibus effert,
Nec cedit nisi fallaci ratione subacta.
Diuineq; potestati nihil arrogat ultro,
Quæ sensus hominum longe præuertitur ægros,
Et refugit tardos animorum obnubila captus.
Protinus Argolicas perrexti gnauus ad urbes.
Nec te ullæ tenuere moræ, quod multa piorum
Corpora missa neci Danais acceperis oris

Præsidis Argiui inuidia, cæcoq; furore.
Vt faciles omnis tibi Achaia præbuit aures,
Audijt ut mira rerum nouitate loquentem.
Atque animis uerum, lucemq; uolentibus hausit.
Impie quid furis Aegea, luciq; repugnas?
Tene putas posse illustres abscondere cœli
Auricomi flammas, ipsumq; extinguere solem
Vndantem luce, ac toto res orbe rigantem?
Forsitan humentem nebulam proflare, breuemq;
Obsessis poteris radijs obtendere nubem
Erumpet lux, erumpet rutilantibus auris
Lampas, & auriflua face nubila differet omnia,
Nempe pium nihil obstantem, nulla arma mouentem
Pro se uim contra, sed mortis amore ruentem
Optatæ infando potuisti perdere leto
Efferus; at clarum uis nulla extinguere nomen
Eualeat, quod per populos magno ore sonabat,
Sed quo tu magis obstabas, hoc latius illud
Serpebat, penitusq; animis hærebat adactum
Id potuere, quibus præeras, ostendere Patræ
Felices Patræ, quibus almam cernere lucem
Hoc monstrante datum, & certam sperare salutem
Pignore tam certo. quis enim non se eximat ultro
Protinus abruptis, si detur copia, uinclis?
Sed tibi dulce senex (etenim ad te sancte reuertor)
Vilem per mortes omnis effundere uitam
Pro duce, qui se se nostra ob commissa necandum
Obtulit, infamiq; trabi suffixus obiuit.
Quod mortis genus efferres cum multus ad astra
Laudibus, & nostram hinc caneres prodisse salutem,

S upplicio obsequium simulans te affecit eodem
I mpius, ingentiq; parem dedit esse magistro.
T e poteras tam crudeli subducere morti,
C um subito tota urbe ruens manus omnis in arma
A rsisset, dirique faces in tecta tulissent
P ræsidis, insonti tibi m uincla arcta leuasset.
T u uitæ magno æternæ correptus amore
Mortalem optabas quam primum effundere uitam,
A tque ideo tendens exutas uincula palmas
O buius orabas populum pietate furentem
N e faceret, studio tibi ne male amicus obesset,
N e prope iam partum eriperet sub fine triumphum.
A tque adeo sæuis qui tempestatibus actus
P er maria Arcturi dubio sub sidere iniqui,
S i quibus impegit uentorum munere tandem
L ittoribus, cumuloq; ratem subiecit harenæ,
N on tam auido siccum arripiat telluris amore,
Quàm tu tunc procul aspiciens feralia ligni
B rachia flagrabas, miraque cupidine captus,
I mpatiensq;, moræ orabas dispendia tolli,
V tque obiturus olor moriens insueta canebas,
E t dulcem amplectens inhiabas pectore truncum.
V t te conspicio, ut te animo Crux alma uolenti
A ccipio, inscendoq; libens, & pectore glisco?
S uscipe me, dignare tuo mea uiscera fulcro,
Quæ prius ingentis diuinos hospitis artus
L æta onere insolito felici sede tulisti,
V nde decus tibi per gentes, & gloria parta est.
N unc ducis ingredior tanti uestigia longe.
N ec fuerit mihi rex tantum, dum uita manebat.

Me me etiam quanuis longe inferiora secuta
S uscipe, & optato sublatum redde magistro.
N am ueluti angustas duplicis per roboris oras
V ere nouo ingrediens renouat se lubrica serpens,
S ic tua dulce mihi est nunc inter robora molem
L inquere, & exuuias moribundi corporis huius,
L iberiusq; poli uolucri petere ardua lapsu.
H æc repetens robur tandem es sublatus in altum
H eu nimium duros perpessus morte dolores.
N unc frueris placida felix in secula pace.
S alue bissenos inter pater optime patres.
A spice nos bonus, atque tuo nos iunge magistro.

DIVO PAVLO APOSTOLO

T sunt qui tendant cœli explorare profunda
Consilia, ac penitus tectas deprendere causas,
N ec dubitent in ius prope sacra uoce uocare
R egem ipsum cœli, si forte quid euenit usquam,
L egibus à nostris quod longe, ac moribus absit
O bductum nube, ac picea caligine opertum?
N on equidem meritis præsentem numinis auram
A ssequimur freti nostris, nostriq; labores,
A ut benefacta parum prosint, ni desuper adsit
A uxilium prius, & fauor omnipotentis olympi.
E quibus egregie factis, quo munere Saulus,
Qua pietate Deum sibi conciliauit, ut ultro

Tam nigrà mentis de nocte repente uocatus
Tam claram in lucem, tantisque ereptus ab undis
Tam tuta, pelagi securus, in arce sederet?
Ille quidem primis ueri contemptor ab annis
Gaudebat Christo infestis se opponere signis,
Ne noua relligio surgens se ferret in auras,
Quam pater omnipotens tandem mortalibus ægris
Ostendit placitam sibi prisca nube remota
Legiferi aduentu nati, qui cuncta nouaret,
Quoque magis sancti cultores incumbebant
Hanc ueluti eductam struere, atque attollere cœlo,
Atque recens latas orbi diffundere leges,
Acrius hoc urgens animis hostilibus ille
Omnia deturbare, pijsque obsistere cœptis.
Tantus amor patrias inerat defendere leges.
Ille etiam cum pene puer pubescere primum
Inciperet, mollique genas uestire iuuenta,
Sacrilegis se se adiunxit socia arma secutus,
Dum Solymi insontem saxorum grandine dira
Obruerent iuuenem, qui primus sanguine fuso
Post cœli indigno mulctatum funere regem
Purpurea meruit caput insignire corona.
Nec dehinc ille etiam crescens iuuenilibus annis
Destitit incepto usque pijs minus æquus, ad unum
Omnibus intentans letum, genus omne perosus,
Donec præcipitem altitonans, & ad ima ruentem
Suscepit pater, eximioque euexit honore.
Pro cœli obscuras latebras, noctemque profundam.
Sensibus à nostris quantum summota recedunt.
Cœlicolum arbitria & sortes, abstrusaque iura

I uribus humanis quanto diſcrimine abhorrent?
O mnibus horror erat Saulus meliora ſecutis
C æde madens multa infandum, plenuſque minarum,
T errorumque potens Solymum ſæuibat in oris.
F orte olim miſſu primorum gentis ab urbe
A rduus ibat equo, galea, criſtiſque ſuperbus,
E nſe minax, haſtaque, & ahena luce coruſcus.
H aud impune olli quiſquam pius obuius iſſet.
Q uippe magiſtratus iuſſu diſcrimine nullo
C orreptos omnis atrox in uincla petebat,
Q uos pietas noua, religioque incepta tenebat.
I amque aduectus erat prope opimæ antiqua Damaſci
M œnia iam ſummas ſpectans de uertice turres,
E t iam ſe cædi ſpirans immane parabat
T erribiles acuens animos, iraſque, manusque,
Q ualis nocte lupus, quem dudum inſana libido
F aucibus errantem ſiccis exercet edendi,
C um caulas uidet, & balatus haud procul audit,
I ncaſſum fremit, ac rictus fruſtratur hiantes.
P rotinus æthereа ſuperum regnator ab arce
(Qui cœli tantus fauor?) hæc ſpeculatus, amico
L umine reſpexit iuuenem in ſua damna ruentem,
S uppoſuitque manum dexter, mentemque benignam
C oncipiens in eum præſenti numine fouit.
N anque improuiſo uibratus fulgor ab æthra
T endenti uenit ecce repens, & luminis aura
A fflatum ætherea lux plurima circunfulſit.
I licet actus equo ad terram ruit, atque relictis
C alce petens auras iacuit reſupinus habenis.
A udijt hinc uocem horrificam. quid Saule? quid ultra

Saule furis, mihique aduersis opponere castris?
Ne quicquam coelo arma moues, stimuloq; repugnas.
Saulus ad haec tenebris sustollens lumina obortis
Quaesiuit lucem frustra, extimuitq; negata.
Demum haec summisso uix hiscens pectore fatur.
Sancte edice. mones quaecunque, ego iussa capessam.
Vix ea, cum uolucres uox rursum audita per auras.
Surge age, solue metus, urbi succede propinquae.
Hinc responsa feres, quae porro obeunda tibi instent,
Qui te hac dehinc maneant pro relligione labores,
Quae pariter comitum iuxta manus audijt omnis.
Obstupuere uiri. nam uox ueniebat ad aures
Omnibus hausta quidem. sed uocis comminus auctor
Nusquam apparebat uocalibus abditus auris.
Vix aegre sese attollens surrexit, iterque
Ingrediens frustra tenebris tentauit in atris.
Lapsantem, & dubios nitenti cuspide gressus
Firmantem manibus socij intra moenia ducunt.
Iam tris in tenebris exegerat urbe receptus
Et frugum, & laticum penitus sine munere Soles,
Cum subito Ananias, quo non seruantior aequi
Tunc illa urbe fuit, nec coelo gratior alter,
Hospitis antiqui penetrali in sese iacenti
Improuisus adest, iussis coelestibus actus,
Compellatq; uirum, & diuino pignore firmat.
Saule ades huc animo. tibi amico ab numine ueni,
Luminis amissi iucunda ut luce recepta
Desuper afflteris coeli omnipotentibus auris.
Haud ignota audis. eadem scio nam modo qui me
Huc adigit, tibi detexit manifestius idem.

Ille tuos etiam mihi porrò ostendit honores,
Quanta tuæ faueat cœli indulgentia laudi,
Quam iunctus superum sis regi, præ omnibus unus
Delectus iam, qui totum noua sacra per orbem
Diuulges uerborum opifex, uberrimus oris.
Quæ furijs modo carpebas agitatus iniquis
Omnibus hæc propter caput obiectare periclis
Haud renues, ultroque insigni occumbere leto.
Hæc fatus liquida accuruum lustrauit in unda,
Vnde animis scelus eluitur, ueterumque parentum
Crimine contractæ excedunt contagia labis.
Inde manum super imposuit, templisque sacratis
Præposuit, populisq; ducem dedit esse docendis.
Interea afflato uisi caua lumina circum
Scintilare ignes, uelutiq; erumpere ahenæ
Squamæ oculis, lucemque hausit, uisusque recepit,
Atque suæ uictu rediere in pristina uires.
Continuo Saulo planè mutatus ab illo,
Qui modo ubique pios ferro, uinclisque petebat,
Longe alios uerso accepit cum nomine sensus,
Etiam Paulus erat. subito illi copia fandi
Verborum, rerumque potens prudentia uenit
Orta magis, studio quàm, aut ullo parta labore.
Iam claros hominum fandi fabricator adibat
Conuentus, medioque foro diuina loquutus
Pendentem populum insueto sermone tenebat.
Semine ab æthereo terris uenisse uirum, quem
Venturum toties uates cecinere per orbem,
Quo ueterum lueret scelus exitiale parentum
Proditus, & læsum placaret sanguine numen

Ipse suo morti pro cunctis deditus unus
Atque hæc crebra quidem, populosque ad sacra uocabat
Multa querens super extincto, super arbore multa
Infami, & pœnas fando integrabat acerbas.
Obstupuere omnes, nimiumque ea mira uideri.
Vnde noua hæc species, tam uersa repente cupido,
Et ueterem in Pauli quærebant pectore Saulum.
Haud aliter suadente fame implacabilis ingens
Exitium pecori modo qui, cædemque parabat,
Ille Lupus, pleno si forte receptus ouili
Mitescat, iamque inter oues innoxius erret,
Et pauidos lambat, linguaque remulceat agnos.
Nec mora iam Solymum magnæ quoque redditus urbi
Commouit totam monstris ingentibus oram.
Vix oculis credunt. nec primum fiditur illi,
Insidiasque pij metuunt. uix ducere amicum
Possunt, quem tot erant experti cædibus hostem.
Parte alia patrijs trepidi pro legibus omnes
Concurrunt urbis primi, durique resistunt,
Et se certatim contra exhortantur ad arma.
Bella cient, & saxa fremunt, rapit arma iuuentus.
Ille autem nullisue minis, nullisue periclis
Territus inceptis perstat. nec flectitur usquam.
Quoue magis pugnant acres, hoc amplius ore
Fulminat, atque aperit uetiti noua lumina ueri,
Præfatus sanctas nil se conuellere leges,
Sed legum arcanos penitus recludere sensus,
Amotisque palam nebulis ostendere Solem.
Dum loquitur, circum ora silent, & sensibus imis
Illapsus faciles animos, ac mollia fando

Fingit

Progrediendum iter institutum.
Tu sacra uero, tu pater, ut decet,
Tractabis aris præficiens bonos,
Proculque sacris inquinatum
Vulgus honcribus amouebis.

PACI

Pax alma, dulce ubique nomen gentibus
Inter Deos pulcherrima
Pulcherrimos, quam me tui expectatio
Torquet morantis ab nimis.
Tuum ne Diua uiuus aduentum amplius,
Tempus uidebo ne aureum?
Vnquam ne erit, mundum his tenebris obsitum
Tuo ut serenes lumine?
Quando expetentem me Dea spe id irrita
Tanto beabis munere?
Vereor, laboriosa ne longe prius
Vincat senectus languidum,
Quam rursus urbes diuites conuiuijs
Ludisque distinerier,
Quam rura uideam cantibus lætißimis
Omni sonare ab angulo,
Vnisque uentorum duellis æquora
Metuenda, non Martis dolis.
Vt omne telum pereat, ut chalybum genus
Haud nominetur amplius.
Vt regum auarities, & ambitio impotens
Sepulta sit sub æquore.
Absente te, uix uberes alunt agri

Nunquam colonum desidem,
Præsente uero, nuda saxa qui colit,
Vel dormiens bonis fluit.
Tu grata Musis, tu in foro uersantibus
Places, & urbi præsides.
Tu merce transmarina opes parantibus
Voto inuocaris publico.
Te diuites, te ubique pauperum greges
Laboriosi prædicant.
Tibi uiri, tibi pudicæ mulieres
Prægestientes supplicant.
Tui senes, tui pueri amantißimi
Tui omnis ætas appetens.
Tu, siquid est mortalibus boni uspiam,
Id una nobis comparas.
Tu sanitatem gentibus, sacraq́;, & opes,
Et uictum, & annonam, & merum,
Securitatem, literas, & otium,
Et nuptias, & liberos,
Vitamq́; tandem affers amica cantibus
Aduersa uero luctibus.
Tui simul Mars hauserit pedis sonum
Facesset hinc celerrimus.
Simul quiescent furta, cædes, uulnera,
Strages, ruinæ, incendia,
Tot orbitates, liberorum tot stupra,
Crebriq́; raptus uirginum.
Nec audietur amplius clangor tubæ
Viros cientis ad necem,
Iuuenemq́; uellentis tenella ab coniugis

G emio metu inſperſum genas.
Quæ, pluraque uiri ſi uiderent principes
C um bella initio cogitant,
V el abſtinerent, uel quibusuis ponerent
Mox cœpta conditionibus,
N eque eos libido, neque adeo ageret gloria,
V t perderent cæci omnia.
I ſtis ſi ego ab malis procul tandem abſlem
T ranquillitati redditus,
V ideamque pendentes aceruos arduis
S cutorum ubique poſtibus,
A raneorum fila quos obduxerint
N igros uetuſto in puluere,
E nſeſque rurſus, ferreaſque cuſpides
I n uomerem conflarier,
V itam haud recuſem pauperem traducere
F odiens agrum incuruus manu.
S altem animus ablatis mihi bis terroribus
Quieſceret liberrimus.
P oſſem laborem uerſibus ſolarier
C inctus olea canum caput.
E t nocte pauculos reuoluerem libros,
V el imbre detentus die.
O' Diua largitrix bonorum una omnium
Quo te uocabo nomine?
Quibus te honeſtis efferam præconijs?
Dignum unde te uerbum exprimam?
O pulenta ſalue. iam recurre huc aurea,
E t nos tuo uultu bea.

TELLVRI.

As tibi terra fabas Albæ contermina muris
b *Dat Vida. in facili tu bona conde sinu.*
Has serit esuriem populi miseratus egentis,
P allida dum capta sæuit in urbe fames.
H oc ieiuna famem solari turba paratu,
E t teneras poterit carpere dente fabas.
I lle sua aspectans campum sublimis ab aula
C oncipiet dulcem pectore lætitiam.
H os legere, hos lectis uesci, prædamque uirentem
V ectam humero aspiciet ferre domum saturos.
Quam iuuet his sua uastari populatibus arua,
E t messes condi in horrea uiua suas?
T u bona tu interea tellus ne desice iactis
S eminibus, nusquam sit prior ulla seges.

SCIPIONI VEGIO MEDICO

p *Hœbo alius uoti reus, herbarumque potenti*
Thura ferat nato, sacrasque exuscitet aras.
Ipse meis Vegi semper celebrabere donis,
S emper honore meo, te numinis instar habebo.
I pse suas artis ultro, sua munera Apollo
C oncessit tibi, nec primos habet alter honores.
T u reuocare animas in lucem corpore functas
F aucibus ex orci, atque hominum producere fata,
T u potes in media cymbam Styge sistere onustam,
E t uetitam nautæ seniori auertere prædam.
Quicquid ero posthac, quicquid mea cura laborum,
A tque operum tentabit, erit Vegi optime munus

Artis, opisq; tuæ. tua me solertia uitæ
Reddidit in medio iactatum uortice leti.
Stabam indeprenso consumptus languida morbo
Membra. lues penitus totos exederat artus.
Circum aderant omnes ægræ, mea lumina, Musæ,
Atque mihi inceptam miseri solatia leti
Tendebant frustra palmarum è fronde coronam,
Quam mihi Idumæo sub uertice festinarant,
Dum canerem unigenæ crudelia funera regis.
Hic mea inexcitus tu limina sponte subisti,
Ipsa salus tecum pariter mihi uisa subisse.
Vt uidi, ut penitus fugit de corpore languor,
Atque suum rediјt membris in pristina robur?
Quo tibi, quas potero, tanto pro munere grates
Semper agã. & tibi nunc, utcunq;, hæc carmina pango.
Tu uero exigui munus ne despice amici,
Et seruasse pium non dedignabere uatem
Tot titulos inter, procerum post nomina tanta,
Pæoniјs quos tu succis à morte reduxti.
Nec me post ipsos pigeat subnectere reges
Seruatos. non me tibi gloria sospite nulla est.
Si mihi opes, regumq; genus læua astra negarunt
Nascenti, at mihi casta domus, sine labe penates,
Est animus, qui uincat opes, regumq; coronas
Contemptu rerum, rectique insignis amore.
Forsitan ij merito tibi debita præmia soluent
Aurum ingens, gemmasq;, & latis prædia fundis,
Ipse ego nil horum. sed, dum mihi uita manebit,
Te, munusq; tuum memor imò in pectore condens,
Seruabo usque recens, nulloque abolebitur æuo.

Praeterea, siquid poteruit quoque carmina nostra,
Quicquid agam, quicquid Musis suadentibus edam,
Semper eris mecum tentati muneris auctor.
Auspice te iuuet incepto me carmine regem
Caelicolum canere, & Musas super astra uocare,
Atque inter diuum sit dulce senescere laudes.
Te sine nulla meis accedet gloria coeptis.

ROMA DISCEDENS

Roma uale, tibi debeo plurima, quod mihi per te
Partum est ingenuis artibus, unde habeam,
Nec iam egeam addictus nulli. mihi id est satis abs te.
Caetera, quae poteras mi dare, linquo alijs,
Plusque meis oculis absens te semper amabo,
Et procul, ut colimus numina sancta, colam.

IN QVENDAM

Carmine quid carpis, qui nunquam carmine ledit,
Cui numeri insontes, & sine felle placent?
Vnum id te cruciat, quod uulgi à moribus absim,
Hincq; meis tendis moribus insidias,
Meq; remordentem cuperes tua cernere contra:
Nunquam hoc efficies. candida Musa mea est.

IN COENACVLO VILLAE SVAE RONCIANAE.

Hospes si olus, dapesq; inemptas non piget
Coenare mecum, accumbe. personam exue.
Natura disces quantuli indigeat cibi,
Ne transmarinis sit opus apparatibus.

FINIS.

QVAE Vida agnouit, expolitaque habuit, sua huc omnia ipse de scrinio suo deprompta adhuc uiuens congessit. Siquid forte praeterea ullo unquam tempore adiectum fuerit, adulterinum censeto ab aliquo aut maligno, aut in re aliena nimis officioso, ac diligente adinuentum, quod de Poeticis tantum dictum uolo. Nam quae soluta oratione ad Christi rem spectantia idem auctor conscripsit, propediem se itidem superstitem sospitemque in lucem editurum sperat Deo Opt. Max. approbante, atque iuuante, cui uni se, suaque omnia addixit, ac consecrauit.

Chartarum series.

a b c d e f g h i k

Omnes quatern. preter K duern.

CREMONAE

IN AEDIBVS DIVAE MARGARITAE

ANNO A PARTV VIRGINIS

M D L.

MENSE NOVEMBRI.

IO. MVTIVS ET BERNARDINVS

LOCHETA IMPR.

ERRATA PRIORIS VOLVMINIS CORRIGEN.

Folio 2.a.linea 23.dele SENATVS VENETI. *fol. 7.b. lin.23.uelut, scribe uel ut.21.in titulo.* DEO.DEI FILIO. *32.a. 19. animi.omni.40.a.15. Milia.Millia.42.a.14.milia miliũ. millia milliũ.49.b.6.insomnis. in somnis. 59. a.24. præ oculis, in oculis.65.b. 19. in somni.insomni.71.b.2. Ne quicquam. Nequicquam. 72. a.15.Scintilare.Scintillare. 81.a. 6.aditis. adytis.86.a 27.minus addicatam urbibus Albam.aliter repitur scriptum.minus addicatam hanc Vrbibus oram.94.b.3.cætum.cœtum.97.b.9.erynnis.erinnys.118.a.17.& 153. b.7.bacis.baccis.156.a.3.Sicelechida.Sicelegida.159.a 25.Heoos.Eoos.182.a.6.replent es.replentes.*

ERRATA POSTERIORIS VOLVMINIS

Folio 29.a.3.pulcherimus, scribe pulcherrimus. 31.b. 10.Phebo.Phœbo.35.b.21.æquos.equos.47.a.12.reperantur. reparantur.52.b.11.cito sustulit.citus abstulit. 66.a.14.dederint.dederunt.

Cætera, siqua omissa sunt, lector per se ipse facile animaduertet, uti sunt cola comataq́;, & istiusmodi præposteræ distinctiones, literarumq́; inuersiones.

MARCI HIERONYMI VIDAE

CARMINA

DIVERSI GENERIS

IO. MATTHAEO GIBERTO

Eme rura iuuant mea,
Optatoque diu perfruor ocio,
Per te quod peperi mihi,
Giberte ò animi sola quies mei,
Pro quo mille adeam neces.
Nunc æstus uacuum glandifera iuuat
Euitare sub ilice,
Nunc audire Noti murmura garruli
Densas per nemorum comas
Haud longe scatebris fontis ab algidi.
Nec me desidiæ tamen,
Aut tu me argueris turpis inertiæ.
Canto nam modo carmina.
Ad præscripta modo me sapientium
Emendans animum colo.
Princeps te interea detinet urbium
Roma principibus uiris
Gratum, inter proceres nobilem honoribus.
Suspiras tamen, & doles,
Fortunam cupiens persimilem meæ,
Mecum ut sæpe negocia
Vrbana, ac uarias sollicitudines
Detestaris, & angeris,
Felicemque uocas me ter, & amplius.
Vt uerum fatear tibi,
Permutare negem. tu tamen hæc cape
Hæc solatia amiculi,
Sortem æqua ut leuius mente feras tuam.

S unt mortalibus omnia
D iuiſa ſtudia, & munera diſparis
V itæ, ut quiſque humeris ualet,
D iuis cuique ſuum diſtribuentibus
A equo iudicio omnibus.
N on foſſor ue, ouium ue arbiter horridus
C lauum temperet urbium.
N on, quem templa iuuant, curia ue, aut forum,
S ulcet diuite mercium
Mutator pelagus carpathium rate.
H is tu temporibus datus,
E ſſes ut patriæ præſidium, ac bonis.
H as natura tibi dedit
A rtis. hoc dederint dij ſtudium tibi.
T en' dices miſerum rogo?
N ec contentus eris ſorte tua dolens?
V rbs te magna Quiritium
Mirata eſt puerum, publica munera
T ractantem grauiter, diu.
Vix nunc quarta tibi condita olympias,
R egum conſilijs tamen
I andudum grauibus conſcius interes.
O mnes Italiæ angulos
Feciſti meritis iam memores tui.
O mnis iam tibi Gallia,
Germanusque ferox funera nil pauens
D ebet. debet atrox Geta,
Debent Sauromatæque, & Morini ultimi,
D ebent inſtabiles Scythæ,
E t tellus ubicunque eſt habitabilis.

Sed nil est quoque, si sapis,
Quod nostra hæc inhies usque adeo ocia.
Ipsi quærimus indies
Doctrina, studioque hanc sapientiam,
Quam nec forsitan assequi
Vnquam fata dabunt, aut labor irritus.
Huius tu nihil indiges.
Fers tecum puer hanc matris ab ubere
Raro munere cœlitum,
Externaque tibi nulla opus est ope.

LEONI X. PONT. MAX.

Cquis ò lætam Leo gratus urbem
e Erigit rumor fera te parare
Barbaræ iam iam Latio imminenti
Funera genti?
Macte qui tantos animos superbus
Concipis. magnis noua te triumphis
Gloria inuitat, noua laurus, ò ter
Maxime regum.
O' diem illam, qua rediens in urbem
Arduis figes spolia ampla templis,
Quem duces omnes sacra Vaticani ad
Limina ducent.
Ante deiecti capita alta reges
Efferi incedent. minor ibit ille,
Qui modo deuicto oriente Romæ
Dira minatur.
O' ubi hic captas numerabis urbes,

Et ducum uita exuuias carentum,
O' tuum quae tunc merito lacessent
Gaudia pectus?
Ergo age arrectam Ausoniam, & paratos
Publica Europae uoca ad arma reges,
Iamque spumosum uideam latere
Claßibus aequor.
Hoc auent omnes Itali, exterique.
Gestiunt cunctis animi. paratur
Martis ad praeclara opera, & labores
Pulchra iuuentus.
Ipse ego, quamuis alia nitere
Mens erat lauro, ardeo nunc amore
Martis, armorumque. tui relinquunt
Phoebe calores.
Nunc uocant artes aliae. iuuet me
Iam grauem ferri strepitum, tubasque
Horridas audire. iuuet ruentis
Cernere turmas.
Iam mihi densum uideor per agmen
Caßide inclusus caput insuetum
Funera horrendum fera fulminanti
Spargere dextra.
Non ego pro te, laribusque, & aris
Horream extremos penetrare ad Afros,
Non ego Xanthum galea caua potare, nec Indum.
Pulueris multum, patiensque Solis
Ibo quo Bellona uocabit, & Mars,
Hostium irrumpens cuneos ahena

Luce coruscus.
Et mihi pectus, mihi sanguis, & uis
Viuida, est præsens animus. trementi
Barbari tellure cadent mea sub
Cuspide reges.
Ante me haud alter uacuus timoris
Audeat muros superare capti
Oppidi, nemo prior obstinatas
Rumpere in arces.
Forsan & uestros aliquis triumphos
Dum canet uates. Asiam, Africamque
Cedere, & uictum iuga uestra ferre
Protinus orbem;
Me quoque heroas memorabit inter
Maximos. noscent animæ in periclis
Prodigum, expertemque metus futura
Secula Vidam.

IO. MATTHAEO GIBERTO

Hoc est olorum dulcius ut canant
Giberte semper, quos senium premit,
Illisque solis est senectus
Vsque adeo potior iuuenta.
Non id sacratis uatibus accidit,
Placere cantu Musa quibus dedit.
His obstat usque obliuiosa
Consilijs melior senectus.
Vbi ligatus sanguis hebet gelu,
Languentque uires, mentem aliæ ilico
Curæ fatigant, suntque semper

P ostera deteriora primis.
N atura rebus, cuique suum, dedit
T empus, quod ultra non bene progredi est.
N on semper idem floret annus,
A ut folijs siluæ uirescunt.
L ætis nitorem tristis hyems agris
A ufert procellis, atque gelu potens.
N ec se recognoscit sepulta, et
Sub niuibus stupet alma tellus.
Quid? qui ruenti non semel obstitit
H osti, ut trementem destituit uigor,
S edet sacramento solutus,
E t pueris sua facta narrat.
T u me tamen uis uersibus immori
A euo reclamante, & iuueni aptius
S ubire discrimen, meamque
S ollicitans hyemem fatigas.
N e coge, siqua forte nitescimus,
L uci priori inspergere nubila.
I am fas Camœnis abdicato
S it mihi ponere plectra, & artem.
V os ô, quibus uis, & uigor integer,
D um feruet intus laudis adhuc amor,
P erstate, certatimque læti
V ela date egregio labori.
Mollem senectam me deceat magis
T raducere intra Socraticam domum,
D um cogito quæ sit beatis
P ost cineres animis uoluptas.

IO. MATTHAEO GIBERTO.

Cilicet hæc etiam nostrorum summa malorum
Defuerat Giberte, mea ut tu sola uoluptas
Eriperere mihi longinquas missus in oras?
Saltem ego si tecum consors, sociusq; laborum
Venissem, non infelix mihi, dijsque uiderer
Inuisus penitus. tibi si non utilis essem
Consilijs, quando ante alios te maxima Pallas
Edocuit, mentemq; aspirat Iuppiter altam.
Attamen hæsissem lateri fidissimus unus
Vsque tuo quascunque oras tecum ire paratus.
Ipse ego prima uiæ tentare pericula possem,
Perque niues altas uestigia figere primus,
Quæ tuto mox tu quires seruare sequendo.
I tamen, & magnis de rebus comminus altos
Pro patria intrepide reges affare, decusque
Tutare Italiæ, libertatemque tuorum,
Teque adeo egregijs clarum fer ad æthera factis.
Interea solis agitans in montibus æuum
Infelix ægrum Musis solabor amorem,
Si te absente tamen uenient ad carmina Musæ,
Nec mihi longe abijt tecum irreuocatus Apollo.
Nempe canam semper Medycum facta ampla tuorum
Præclaræ decora alta domus qua sospite nunquam
Italiam amissam, libertatemq; fatebor,
Fata licet semper cœptis ingentibus obstent,
Atque ideo Leo mortales modo liquerit auras
Ereptus medijs (sic Dij uoluere) triumphis.
Inuidit libertatem fors læua ruenti
Italiæ, inuidit partum decus. omnis in illo

S pes pene extincta, & moriens secum omnia uertit.
T u tamen interea tanto Giberte dolori,
T am iusto parce ò gemitu, & mortalia tecum
V ersa animo, cautusque uiæ te crede periclis,
N ec tibi tam uilis uitæ sit facta cupido.
F orsitan & siqua est benefactis gratia, & usquam
P ræmia sunt laudi sua, reges aduena amicos
I nuenies, tua magna quibus notißima uirtus.
N e tamen ò dulcem Ausoniam regionibus ullis
P osthabeas, caram neue obliuiscere Romam.
R umpe moras omnis, & caris reddere amicis.
I pse tuum expectans reditum his in montibus aras
Muneribus cumulo magnis, Nymphasque precatus
O mnibus intacto uoueo de flore coronas.
O' illum mihi si concedant cernere amica
A stra diem, cum tu extremis mihi redditus oris
N arrabis moresq; hominum, diuersa locorumq;
I ngenia, atque exhausta uiæ quæcunque pericla.
S i uero ante tuos reditus me corpore fata
E xoluent isto, fert ut præsaga mihi mens,
D um desyderio, magnoque absentis amore
T abescens longum nequeo perferre dolorem,
T ecum erit hæc anima, & paßim te amica sequetur
P erque niues altas, perque aspera frigora Rheni.
S ic saltem tua me tunc cernere facta iuuabit.
T u demum rediens nostrum si forte sepulcrum
A spicies, præter penitus non immemor ibis.
N on lachrymas (neque enim tanti mea funera) posco.
Mi sat erit, tacito tecum si pectore dices.
E t nostri non est expers hic puluis amoris,
T um mihi terra leuis, placida tum in morte quiescam.

CARMINVM

GELELMI VIDAE ET LEONAE

OSCASALAE

PARENTVM MANIB.

Ic tamen umbrosum nactus nemus, hic loca sola,
b Ne mea quis carpsit nimium lamenta seuerus,
Et nimium teneros fletus irriserit asper,
Mecum indulgebo luctu sub Thusculo alto,
Et lachrymis oculos explebo, et pectora planctu.
Luce querar, noctemq; meis ploratibus addam.
Quod solum reputans præsaga mente uerebar,
Vnde meis posset fortuna illudere rebus,
Accidit. Acta ratis prope iam mea tuta tenebat
Tot pelagi è scopulis uictrix, portuq; subibat.
Non ego Palladias nequicquam industrius artis
Tentaram. abstrusas iam rerum accedere causas,
Iam poteram uarios cœli deprendere motus,
Et liquidos radio mundi describere tractus,
Iamq; canebam animis superans, audaxq; iuuenta,
Quæ nulli cecinere. Leo iam carmina nostra
Ipse libens relegebat. ego illi carus, & auctus
Muneribusq;, opibusq;, & honoribus insignitus.
Omnia erant mihi læta. animo nihil amplius ultra
Optabam. cunctis sat erat factum undique uotis,
Et digito cœli contingere summa uidebar.
Ecce repente autem stridens insibilat Eurus.
Aequora turbantur, portuq; auellor ab ipso.
Ecce repente ruens mihi acerbus uulnerat aures
Nuntius, atq; ambos docet amisisse parentes,
Ante quidem genitorem, ægram subito inde parentem.

F ulmine quo duplici afflatus iaceo. omnis abit mens,
O mnis & exanimi fugit de corpore sensus.
H eu genitor mihi adempte, repens, heu mater adempta.
N on ego uos posthac, non amplius ora uidebo
C ara, semel saltem ah licuisset utrunq; tueri
A nte obitus, uestraq; oculos saturare figura,
C ongressuq; frui, fariq; nouissima uerba.
A h dolor, ah pietas, non flens morientia pressi
L umina. funereum non sum comitatus honorem.
N on potui uestro uobis in tempore adesse
G ratus luce magis, uita iucundior ipsa.
N on potui uobis spectabilis affulsisse,
C um mihi mutato cursu fortuna ueniret
L ætior, & nunquam optatos afferret honores,
Q uos adij uestri tantum memor, haud mihi parcens,
C ui placitam Musis potius traducere uitam
F ixum erat, atq; humilem rerum altas discere causas.
V obis conspicuos unis ingressus honores
S ubdere colla iugo potui male sueta, manusq;
V ictus sponte dedi haud onus auersatus iniquum,
Q uæ mihi cuncta olim (tibi enim commercia diuum)
P rædixti toties uenturi præscia mater.
V os unos agitabam animo, uestraq; fruebar
L ætitia exultans, & gaudia uestra fouebam
Mecum animo uersans, quam uobis illa futura
L æta dies, qua me uestris amplexibus urgens
I rruerem improuisus ad oscula uix bene utrique
A gnitus, insolitis titulis, & honoribus auctus
S cilicet, & longo tandem post tempore uisus,
D um tenuit me R oma, humili uos sede Cremona.
V na erat hæc merces tantorum digna laborum.

Mens erat in gremijs ſtudio iacere omnia ueſtris
Parta meo. & tantum ueſtros exponere in uſus,
Vt fuerat par. uos claras me ſcilicet artis,
Re licet anguſta, potius uoluiſtis adire,
Quàm genere indignis ſtudijs incumbere noſtro.
Atque ideo doctas docilem miſiſtis ad urbes,
Quanuis in noſtris luſiſſet lubrica rebus
Iam pridem fortuna, & opes uertiſſet auitas,
Et res fluxa alias potius reuocaret ad artes.
Quicquid opum hinc, quicquid nobis acceſsit honorum,
Veſtrum eſt iure. fuiſſet ſat mihi cernere coram
Lætos, atque meis gaudere laboribus ambos,
Vt uolucrem perhibent inimicam fontibus hydris,
Eſſe piam, memoremq́; parentibus indulgere,
Inualidisq́; ſuo uenatu tendere uitam.
In tota nihil eſſe domo me dulce fuiſſet,
Et nutus ſeruare, & iuſſa capeſſere ueſtra
Subiectum, ac poſitis famulari faſcibus ultro.
Nil unquam niſi quæ ueſtris placitura fuiſſent
Auribus, effari potuiſſem. ſæpe ego ficto
Triſtia celaſſem mentitus gaudia uultu,
Ne uos afficeret, ſiquid me carperet intus.
Quicquid amarum, in me latuiſſet, quicquid acerbum.
Ad uos arte pia tranſiſſent dulcia tantum.
Tædia me ueſtræ cepiſſent nulla ſenectæ,
Nec quæ multa ſolent uitia, atque incommoda in illa
Eſſe ætate, meos poterant auertere ſenſus.
Cum ſpueret ueſtrum alteruter grauis, exque crearet
Plurimus, & rauca conſpergeret omnia tuſsi,
Nulla horreſcentis uultu aſper ſigna dediſſem
Cuncta ferens, uos ætatis nanq; ante tuliſtis

Plura immunda meæ, cum cultus nescius infans
Fœdarem toties in cunis humida strata.
Siqua autem uobis cassa, atque incondita uerba
Exciderent, quando rerum illa est immemor ætas,
Riderem mecum. omnia pro puerilibus essent
Lusibus illa mihi, ceu uos risistis & ipsi
Ad teneros lusus nati, imperfectaq; uerba,
Cum primas uix inciperem rudis edere uoces.
Et quando mihi relligio sobolem abnuit, ambo
Cara fuissetis mihi pignora, dulcis uterque
Ceu puer, in nostra qui paruus luderet aula.
Cuncta, utcunque forent, mihi dulcia uestra fuissent.
Infelix, caris quicunque parentibus audet
Dura loqui, aut aliud furijs immanius actus
Moliri. extremas in mundi protinus oras
Ferte nefas. nostro nusquam memoretur in orbe,
Quod mare, quæ tellus portentum tale feretis?
Ferte procul nulla unquam relligione piandum.
Scilicet ijs, per quos iucunda luce fruaris,
Lucem adimas ingratus, & almi luminis usum
Eripias, per quos almum tibi lumen obortum est?
Ah mihi ne tantum sit credere. barbara corda
Vix capiunt Graijs per ludum inuenta poetis,
In gnatos cum tantus amor, cum tanta parentum
Sit pietas, quibus ut proferrent fata, subirent
Ipsi mille neces, nec quicquam est dulce peremptis
Pignoribus. mœrent orbi, uitamq; morantur
Inuisam nil debentes cœlestibus auris.
Iccirco, ut duram natis auertere poßint
Pauperiem, miseramq; famem, tot adire labores
Cernimus, & certis ultro se offerre periclis.

N on me adeo fugit quantis pater optime curis
A nxius, aut quanto indulgebas sponte labori,
V t mihi res tenues per tot discrimina rerum
E riperes tantis bellorum fluctibus, ut nil
D etractum, licet irent tempora dura, periret.
T u quoq; sancta parens uarijs exercita curis
P rognato quas non aras, quæ non sacra adibas
T empla? quibus non tunc onerabas æthera uotis,
C aro cuncta timens capiti, bona cuncta precata?
V t mihi ad ingenuas nitenti desuper artis
A uxilium foret, & fauor omnipotentis olympi,
E t fors usque comes crescenti innexa ueniret
V irtuti, quæ nos ad opes efferret auitas.
P ræcipue mihi ne maculæ ob contagia turpes,
A ut animi pestes, commercia ue ulla nocerent.
S ed mihi mens puro foret usq; in corpore pura,
D uctaq; ad extremum inculpata adolesceret ætas,
O mnibus ornatum dum uis excellere rebus.
Q uæ uobis meritis pro tantis mutua contra
P ersoluam infelix? quæ uobis digna rependam?
C um mihi sint & opes, animus quoq;, et ampla uolūtas,
I dque unum affectarem. ast ò mortalia nunquam
G audia plena satis, nunquam secura uoluptas.
A ut aliquid cumulo semper deest. aut reuocat se.
F ors infida repente, oculosq; auertit amicos.
F allaces hominum spes, heu nostra irrita uota.
N il firmum satis, aut stabili munimine tutum.
O mnia in humanis rebus dubia. omnia nutant.
V os mihi, læta forent cum cætera, fata tulerunt,
Q uis sine dulce mihi nihil est, nec amabile quicquam.
A ccipite has saltem lachrymas, hæc carmina mœsta,

Quæ longum nati absentis testentur amorem.
S aluete æternum cari, atq; ualete parentes.
V ida Gelelme uale. uale Oscasala Leona.
S it precor ò uobis requies æterna sepultis.
S it lux, quæ uestris æternum affulgeat umbris.

CLEMENTI VII. PONT. MAX.

C Lemens iniquis temporibus date
T u semper alto pectore maxima
V ersas, & urgeris regendo
S ollicitis super orbe curis.
C lades receptæ nunc etiam tibi
F rustra recursant, nec requiescere
S inunt molestæ, dum peritus
Mente caues uigili in futurum.
Quiesce tandem, & cuncta uidentibus
H æc linque diuis, uiue, nec omnibus
A ngare defraudans querentem
V sque adeo genium diebus.
R es ipse summus cœlicolum arbiter
N ostras profundo numine temperat,
C ausisque causas usque nectit
P erpetua in seriem catena,
Quam nulla posit uis hominum, aut Deum
L oco mouere. hinc dura necessitas
I lla illa non æquos labores,
A ut homini bona fert inempta.
A n tu illa, nostris quæ modo uidimus
B acchata terris, bella, tot urbium
G raues ruinas, tot uirorum
F unera, perpetuasque clades,

Præsente quanuis consilio potens
Solo Latino auertere quiueris?
Deique decretum refringas
Duro adamante tot ante seclis
Incisum? auorum hæc parturijt scelus.
Delicta patrum his nos agitant malis
Nostro & merentes crimine, illi hæc
Semina post obitus relinquunt.
Tu morte peius militiæ sciens
Bellum horruisti semper, & aleam
Periculosam pace certus
Cuncta pati potius manente.
Te bella circum te tamen undique
Venere (ineuitabile erat malum)
Longeque deductæ haud uolentem his
Motibus implicuere causæ.
Peiora multo nunc quoque plurima
Nobis minantur sidera, ni Deus
Ille ipse placatus reflectat
Consilia in melius seuera.
Orandus ille est: ipse potens enim
Vnus morari, quæ properant, mala,
Solusque, quam præfixit olim,
Ipse potest abolere legem.
Nostris rogatus forsitan annuet
Votis. ab alto plurimus æthere
In nostra dilapsus benigno
Pectora numine se refundet.
Sed ante mens est cuique latentibus
Purganda morbis. sunt quoque luridi
Mores retractandi, nec ultra

P arrhasius iuuenis.iamque imperterrita uirgo
C andida facta potens uoti penetrauerat omnes
S edes,atque alacris meta consederat alta.
T um rector iubet afferri sellamq;,tiaramq;
E xtinctæ ornatus,nec non fulgentia sceptra,
D ignaturq; toro meritam,optatisq; hymenæis.
G audet cana cohors,insultatq; eminus atræ.
H aud lachrymas cohibet Maia satus æthera uoce
I ncessens,pictosque à pectore rupit amictus.
N igranti famulæ tantum gradus unus ad ipsam
R estabat metam ab miseræ, sed limite recto
T urritus fera fata Elephas impune minatur
I nsurgens, si supremam contingere sedem
A udeat, & toto castra obsidet ultima tractu,
E t pauidam obseruans extremis sedibus arcet.
I nterea noua regali dignata uirago
C onnubio exultans,toto dat funera campo.
I llam tollit honos nouus, & fortuna tumentem.
F ulminis in morem ruit,atque nigrantia sæuit
C astra per, & sedes,ac sidera territat armis.
H orrescunt faciem inuisam nigra agmina crudæ
V irginis,atque imæ exoptant telluris hiatus.
D iffugiunt trepidi uasto irrumpente fragore
H oste,metuq; omnes acti glomerantur in unum
A ulai in medio iuxta latera ardua regis.
H aud secus alta boues sparsæ per pascua quondam,
V t sensere lupum uenientem,protinus omnes
C onueniunt trepidæ, & fortem facto agmine taurum
D uctorem armenti implorant,ipsiq; propinquant
C ertatim inter se trudentes cornua rauco

Murmure, mugitu longe nemora alta resultant.
A t regina furens trepidos toto agmine uictrix
I mpingens in terga, ipsisque ante omnia regi
F ata parans, pugnas alta ad prætoria miscet,
N unc ruit huc, nunc huc, tunc et, nisi læua fuisset
Mens illi, poterat candentem inuadere sedem
L imite in obliquum quarto, & concludere fauces.
V ltimus ille labor regi, gentique fuisset
N igranti, & fatis Arcas lugeret iniquis.
N empe erat hinc leti facilis uia in ilia regis,
N ec poterat quisquam se tantæ opponere cladi.
S ensit Atlantiades tacitus, dubioque tremebant
C orda metu. accelerare hostem iubet improbus, ictum
N e uideat, uerbisque rapit per inania mentem,
C astigatque moras. adeon iuuat usque morari,
N ec pudor est? quæ tanta animis ignauia? sic nos
I ncrepitas semper cunctantes impiger ipse?
S cilicet expectas dum nox certamina tollat?
H is actus, peditem imprudens dum captat Apollo
P ræterijt fortunam. alacer uocem extulit astris
L ætitia exiliens Cyllenius. inde periclo
R egem ipsum eripiens opponit Amazonis armis
H aud inuitum equitem, qui sæuos arceat ictus.
T um secum meditans candenti letum Elephanti,
Qui meta arcebat famulam, ne regis iniret
C oncessos thalamos curuato perculit arcu.
C oncidit, atque ictu tellurem bellua uasto
P ulsauit moriens, dum regi intentat Apollo
N equicquam exitium. tum metam impune ministra
N igra tenet (nec Phœbus obest) iam regia coniux.

I amque alacres paribus certamina uiribus ambo
R ursum ineunt, nuptasq; ferunt in bella secundas.
T um, quanquam ambiguæ spes sint, incertaq; belli
A lea adhuc, tamen, ac si palmæ certus, & omne
D iscrimen positum sit supra, gaudia ficto
O re puer Malæ simulat, uerbisque superbit
I mprobus insultans, astus genus, & sua creber
V ocibus extollens, albæ premit arma cohortis.
Quem sic deprensa iuuenis Latonius arte
I ncrepitat. nondum extremam dubio ultima bello
I mposuit fortuna manum, & iam uoce superbis.
P roinde mihi insulta, & tumidis reple omnia uerbis,
C erta tuum annuerit tibi cum uictoria Martem.
S ed iam nulla mora est. tua nunc nunc irrita saxo
D icta manu. hæc fatus reginam hortatur in hostes.
C ontinuo exoritur magnum certamen, & ingens
H inc atque hinc rabies, dum fixum uincere utrisque.
A udentes in tela ruunt. stat multus ubique
T error, ubique pauor, mortisque simillima imago.
N ituntur cuncti aduersi, se seque uiro uir
O btulit. inuigilant castris auertere pestem
Quisque suis, hostemque fugant, hostiliaque ipsi
C astra petunt, uariantq; uices, fortunaq; ludit
S pe cupidos, & corda moræ impatientia torquet.
F unera spargebat fuscæ regina cohortis
P er medias animosa acies. non æmula contra
O pposuit se se uirgo, sed calle per hostes
S ecreto interea regis tendebat ad alta
L imina. dein subito captis custodibus arcis
I rruit, atque aditus irrumpens obsidet aulam,

Intentatque necem regi. tum nigra uirago,
Postquam altis uidit canam in penetralibus hostem,
Caede madens strages cito linquit, & imperfecta
Funera, & acta pedem retro exanimata repressit,
Nec timuit medium se certae opponere morti,
Et patriae, & trepido properans succurrere regi.
Hic aliud maius Phoebo, grauiusque dolendum
Obijcitur. nam cornipedem Cyllenius atrum
Huc illuc agitans campo insultabat aperto.
Ardet equus, saltuq; furit. nec destitit ausis,
Donec reginae pariter, regique minatus
Optatam tenuit sedem, exitioq; futurus
Aut huic, aut illi nigrantibus obstitit armis.
Vt uidit, tristi turbatus pectus Apollo
Ingemuit, largusq; genis non defuit humor.
Et iam iam labi, atque retro sublapsa referri
Spes omnis, fluxae uires, auersa deum mens.
Arcas successu exultans, ac munere diuum
Laetus, ouansq;, animum uocemq; ad sidera tollit,
Et tandem rediit uigor in praecordia uicto.
Protinus inclusam feriens sub tartara mittit
Reginam, & spolijs potitur non segnis opimis.
Tantum olli bellator equus cadit ilia fossus
Vltoris ferro regis. nondum tamen expes
Phoebus abit, sed pugnat adhuc, atque agminis albi
Relliquiae pedites duo, & arcu insignis eburno
Martis amor iuuenis nequicquam bella lacessunt.
Audentes facit amissae spes lapsa salutis;
Succurruntque duci labenti in funera. sed non
Talibus auxilijs, nec defensoribus istis.

Tempus eget. toto Maia satus æquore sæuit.
Instat ui multa nigra uirgo, septaque regis
Circuit excidium intentans, hac perfurit, atque hac,
Nec requieuit enim, donec certamine iniquo
Relliquias gentis candentis, & ultima bello
Auxilia absumpsit. medio rex æquore inermis
Constitit amißis socijs, uelut æthere in alto
Expulit ardentes flammas ubi lutea bigis
Luciferis aurora, tuus pulcherrimus ignis
Lucet adhuc Venus, & cœlo mox ultimus exit.
Nulla salus illi superat, spes nulla salutis,
Non tamen excedit uictus, sed claudere se se
Hostiles inter cuneos impune per enses
Actus quet; donec nusquam spatia ulla supersint
Effugijs. nam si nemo illi fata minetur,
Nec superet sedes, quam impune capessere poßit,
Nil tantorum operum impensis foret omnibus actum.
Sed labor effusus frustra, uiresque fuissent,
Nec titulos quisquam, aut uictoris nomen haberet.
Ergo per uacuas sedes, desertaque castra
Nunc huc, rursum illuc incertos implicat orbes
Diffugiens, niger insequitur rex æquore toto,
Atque fugæ semper spatiumq́, abitumq́ relinquit.
Post ubi supremo tendentem limite gressum
Vidit, reginam sedes seruare secundas
Iußit, ab angustis ne se ille abducere posset
Ordinibus, tantumque fugæ misero ultima restat
Linea. tum se se contra niger æmulus infert
Dux gentis propiore gradu, sedes tamen una
Alterum ab alterius contactu summouet usque.

V t uero contra exultantem uictus, & expes
C onstitit inuitus; fortunam nacta uirago
E xtremam insilijt sedem, totoque minatur
L imite, nec misero restat locus amplius usquam.
T andem illum surgens uirgo crudelis in ensem
I mmolat, & finem imposuit sors aspera pugnæ
I ngenti superum plausu, & clamore secundo.
V ictor Atlantiades exultat littore toto
I mprobus, & uicto insultat, ridetque dolentem,
Quem pater omnipotens ad se uocat, & dat habere
F elicem uirgam, qua puras euocet umbras
P allenti Styge, ut infectum scelus eluit ignis,
Quaque erebo damnet sontes, & carcere cæco,
D etque, adimatque oculis somnos, & funere in ipso
L umina lethæo claudat perfusa sopore.
Mox uero gratum ludum mortalibus ipse
O stendit deus, & morem certaminis huius
I taliæ primum docuit celebrare colonos.
N anque olim, ut perhibent, dilectam Scacchida, quæ non
I nter Seriadas præstantior altera Nymphas,
C ompreßit ripa errantem, & nil tale putantem,
D um pascit niueos herbosa ad flumina olores.
T um bicolorem illi buxum dedit, atque pudoris
A mißi pretium uario ordine picturatam
A rgentiq; auriq; grauem tabulam addidit, usumq;
E docuit. Nymphæq; etiam nunc seruat honorem,
E t nomen ludus, celebrat quem maxima Roma,
E xtremæq; hominum diuersa ad littora gentes.
O mnia quæ puero quondam mihi ferre solebant
S eriades, patrij canerem dum ad flumina Serij.

FINIS.

M. HIER. VIDAE CREMONEN.
BVCOLICA.
ECLOGA PRIMA
DAPHNIS
Lycidas, Amyntas

Absentem Daphnim Lycidas, & pulcher Amyntas
Pastores ambo, pueri ambo ad Tybridis undam
Flebant, & querulo mulcebant flumina cantu.
Dicite uos Musæ, & iuuenum memorate querelas,
Dicite. nam motas ipsas ad carmina cautes,
Et requiesse suos perhibent uaga flumina cursus.
Incepit Lycidas. Lycidæ nam cedit Amyntas.
Has ò qui saltem uoces tibi uentus ad aures
Daphni ferat, nostrum Daphni absens nosce dolorem,
Nunc seu te immemorem nostri, pecorisq; relicti
Oblitum patria arua iuuant, & pascua tantum
Tusca tibi cordi Latij pro pinguibus agris
Antiqui Latij, & pro flauo Tyberino
Dilecti ripas formosas accolis Arni,
Seu tibi (quando urgent sic Diuum tristia iussa)
Sæpe animo occurrit quam pinguia liqueris arua,
Dumque acrem frustra quærens lenire dolorem

Secretos lucos solus, secreta pererras
Littora, ad hos cœli conuertis lumina tractus,
Et tacitus tecum dicis. mea gaudia tellus
Illa habet, illa meos longe plaga seruat amores.
Daphni tuos abitus nostris in montibus ursi
Informes gemuere, feræ lustra alta tenentes
Auditæ aereis in uerticibus ululasse.
His passim audiri læta olim carmina in oris
Carminaque, & dulces pastorum semper amores.
Nunc circum silet omnis ager, nunc pascua muta.
Hæc subito liquit tecum omnis rura uoluptas.
Hic aderas, aderant simul & fluuialia Nymphæ
Numina, Nympharumq; timor per littora Fauni.
Hinc abes, hinc absunt simul & fluuialia Nymphæ
Numina, Nympharumq; timor per littora Fauni.
Formosi hi tecum montes, formosaq; prata.
Te sine deformes montes, deformia prata.
Non horti flores apibus, non sidera rorem
Sufficiunt; gelidæ non linquunt arua pruinæ.
Vix paucas æger deserto in littore Amyntas
Ducit oues, paucas deserta in rupe capellas
Horrentiq; rubo, & carice pascit acuta
Ah puer infelix, cui tu dum pascua cara
Commendas, & oues fido, atq; armenta recedens,
Et tristis. dilecte uale, uix inquis, Amynta,
Nil potuit contra præ largo reddere fletu.
Illum, singultus dum non compescere longos,
Aut lachrymas ualet, aprico de colle iuuencæ
Fluminis immemores, & graminis admiratæ
Indigno flentis pueri doluere dolore.

Sic Lycidas. subito sic deinde sequutus Amyntas.
Illa luce & oues fluuios, ac pabula læta
Fugere, & saturis ipsi præsepibus ultro
Abstinuere boues clausi fœnilibus, & uos
Tardius ab miseræ rediistis monte capellæ.
Vt fontes sine aquis, nario ut sine gramine prata,
Vt sine Sole dies, Lunæ ut sine lumine noctes,
Hæc ita mœsta suo squalet sine Daphnide tellus.
Daphni decus ruris, pastorum Daphni uoluptas,
Quæ modo surgebant tuguri tua culmina ad auras
Tybridis in ripa nunc semistructa uidentur.
Ipsa etiam absentem dominum deserta morari.
Illac præteriens subsistit sæpe uiator,
Siue uiam carpit pedibus, seu puppe per undas,
Et secum admirans, quondam hæc felicia tecta,
Felices inquit horti, cum Daphnis adesset.
Nunc infelices horti, infelicia tecta.
Parcite custodes pecoris, cohibete capellas
O' uos, ò cohibete & oues, hœdos ue petulcos,
Ne uites carpant immiti dente nouellas,
Quas posuit modo discedens hinc ordine Daphnis,
Et dixit. tamen ista mei monimenta manebunt.
Crescetis uites. nobiscum consita crescet
Vlmus, & exilii nostri numerabitis annos,
Sic ait, & dulci se se diuellit ab ora
Inuitus, tristisq; tamen subsistit, & hæret
Hic illic, colles & respiciebat amatos,
Optabatq; oculos in cara linquere terra.
Pastores aderant, omnes de collibus illum
Spectabant mœsti procul, ac discedere flebant.

At tu uiue memor saltem pulcherrime nostri,
Viue tui memor ò Lycidæ pulcherrime Daphni.
Forsitan & , siquis cœlo Deus aspicit alto
Pastorum curas, nostri miserebitur olim,
Mitior, & caris reddet te protinus oris.
Sic pueri paribus se dum solantur auenis,
Illorum sera Tybris sub nocte querelas
Miratus flauum uitreis caput extulit antris,
Et uos ex imo gemuistis Naides amne.

ECLOGA SECVNDA

CORYDON

Oc mihi uos etiam Nymphæ concedite carmen
Seriades, uestris ueniens quod nuper ab oris
Cantabat Corydon, grata dum texit in umbra
Fiscellam amissi gregis immemor. ilicet illum
Cantantem nostri densa cinxere corona
Pastores admirati, Faunique secuti,
Et uos uicinis Dryades properastis ab antris.
Nam Satyrum bifores audentem inflare cicutas,
Ipsum dum cantu uocat in certamina Phœbum
Nunc canit, & dempta uiuos cute detegit artus
Cernenti. sparsæ rorabant sanguine siluæ.
Narcissi nunc formosi meditatur amorem.
Ah puer infelix, quis te noua error adegit?
At nihil est quod amas, & fallax ludit imago,
Aut tibi tute ignis, teque ardes nescius ipsum.

Tu tamen hanc tenero male sanus pectore curam
Noctes, atque dies uersas. tibi flamma medullis
Altius insedit, seque oßibus implicat ignis.
Parcite fallaces puero iam parcite lymphæ.
Ipsæ etiam parcunt Nymphæ, quas lusit amantes.
Ipsi etiam parcunt iuuenes, quos torsit amantes
Durus, communis Diuum puer, atque hominum fax.
Illum etiam montesq; feri, desertaq; late
Fleuerunt nemora, umbrosisq; in uallibus amnes,
Dum iacet in ripis, nec fonte recedit amato,
Et moriens cura extremum tabescit inani.
Hæc felix Corydon. dehinc addit Ariona cantu
Insignem. resonant omnes & Ariona saltus,
Et nemora, & montes, atque umbrosæ conualles.
Vos quoque muscosi meministis Arionis amnes.
Quæ uos Nereides tenuit mora? nam properarunt
Aequoris excitum pecus omne, armentaq; Protei,
Et curuam phocæ informes cinxere carinam,
Cum nautæ insidijs sibi fata instantia cernens
Extremum caneret tristis solatia leti,
Qualis Mæandri queritur moriturus ad undam
Canus olor, qualis rauci per stagna Caystri.
Vos tamen ò tandem traxerunt carmina Nymphæ
Nereides, tutam cum per uada salsa secaret
Supposito delphine uiam, in patriamq; rediret
Dulce etiam nunc fila mouens testudinis aureæ.
Quid caneret, nisi cœruleos per cœrula Diuos?
Oceanum in primis, cuius sanctißima ubique
Iura tremunt undæ, tumidique sub æquore fluctus,
A' quo principium deducunt omnia paßim

F lumina sub terram occulto labentia tractu,
Mox eodem longo redeunt exercita cursu.
A ddit ut & coelum, coelique nitentia tecta
C ontemnat; liquidasq; domos praeponat olympo
D etentus blandis amplexibus Amphitrites.
I nterea uitrea auricomus depascitur igni
A rua die, uitreo Sol nocte expectat in antro
H ospitis Oceani mensis exceptus amicis.
I nterea roseis satura ad praesepia glaucae
S ufficiunt & flumen equis, & pabula Nymphae
D iuina ambrosiamque, & Paeoniam panaceam.
C aetera dehinc etiam canit alti numina ponti,
C um Nereo, Glaucoque tridentiferum Neptunum.
A ddit Nereidas centum, centum addit amores
N ereidum. toto responsant aequora ponto.
H uc ades ò Galatea. ades huc Pisaea Arethusa,
N erine Galatea, argentea Neptunine.
R estabat, nautam infandum quae poena sequuta
D icere, quos laqueos tulerit, quos perfidus ignes,
P ergebatque canens Corydon, dum cuncta referret.
S ed non Sicanium non ille oblitus Amyntam,
O mnes quem puerum pastores protinus, omnes
D epereunt Nymphae. Nympharum semper amores
I lle habet, ille ipsas urit saeuo igne Napeas.
H uc ades ò formose puer. tibi carmina amantes
G rata canunt Musae. tibi magno captus amore
I pse suos numeros addit, sua munera Apollo,
E que sua uiridem texit tibi fronde coronam.
H aec Corydon Tyberi nuper mirante canebat.
C aetera pastores meminere ad flumina Mellae.

ECLOGA TERTIA

NICE

Coniugis amißi funus pulcherrima Nice
Flebat, & in solis errabat montibus ægra,
Atq; homines fugiens mœsto solatia amori
Nulla dabat, luctu sed cuncta implebat amaro
Flens noctem flens lucem. ipsi iam funera montes
Lugebant Dauali. Daualum omnia respondebant.
Interea Nymphæ Damon correptus amore,
Vicina ut paucas seruabat rupe capellas,
Omnibus ab demens siluis errabat, & agris,
Atque hæc nequicquam uacuas iactabat ad auras.
O' quis te nostris oculis pulcherrima uirgo
Obiecit deus, & uisam te protinus idem
Eripuit nobis, sæuo ut consumerer igni?
Siue dea es nemorum (certe dea) siue tibi alta
Vndarum dominæ parent maris æquora, & amnes,
Illa meo nunquam facies de pectore abibit.
Illam uos etiam mecum discetis amare
Intonsi montes, uos umbriferæ conualles.
Siue greges inter captabo frigus, & auram,
Flumina seu propter salices in ualle putabo,
Aut agitans instabo aliud quodcunque, tibi ante
Carmina pauca canam, & te pectore suspirabo,
Toto unam te corde. prius delisceet amare
Gramina ouis, nemora alta feræ, uaga flumina pisces,
Quam tua de nostris uellatur cura medullis.

S i nec erunt Fauni si nec mihi Oreades ullæ,
Montibus, & solis dicam mea carmina siluis.
A rdebunt siluæ, montes ardebitis alti.
Quo fugis ah? Daualus non hæc post funera curat.
S iste gradum, atque oculis rursum Dea reddere nostris.
O' tibi si tantum hæ siluæ, si mollia prata
H æc placeant, libeatque his mecum in uallibus esse,
O' has felices siluas, felicia prata,
F ormosas nimium siluas, formosaq; prata,
F ormosas ualles, sed tu formosior illis.
C oniugis hic mecum dum carpent grata capellæ
G ramina, facta canes ingentia, ut hostibus unus
O bstiterit sæpe, & prostratas ceperit urbes,
V tque duces uictos tot magnis ceperit ausis
V na eademque die, tecum omnia quæ modo montes
C antabant ipsi. Daualum omnia respondebant.
A lma suum hic tecum non dedignetur Adonim
F lere Venus, tecumq; suas sociare querelas
I pse autem interea iuxta proiectus in herba
I nsignem calathum tibi iunco, & uimine texam,
E t totum miris pergam uariare figuris.
P rimus erit labor hic, primum hic tamen argumentum
C oniugis extincti funus, miserabile funus,
D um queritur se non bello, non fortibus armis
O ppetere, at lento paulatim cedere morbo.
P allor erit gelido iuuenis morientis in ore,
E t sensim placida claudentur lumina morte.
A ddua aquas iuxta fundet mæstissimus urna,
E t circunfusæ tundent sua pectora Nymphæ.

Spargentes stratis uiolam, mœstumq; Hyacinthum.
Exanimum circunstabunt, regesque, ducesque
Mœrentes, largoque undabunt omnia fletu.
Parte alia heroum multis comitantibus ad Iam
Longum iter ingressam te, si quod numen eunti
Coniugis annueret cari producere fata.
Quos non interea Diuos in uota uocabis?
Quas non muneribus cumulabis grandibus aras?
Omnes sed frustra diuos in uota uocabis.
Muneribus frustra cumulabis grandibus aras.
Ibis multa metu suspensa. è montibus altis
Occurrent Dryades, & Oreades admiratæ,
Nympharumque tibi paßim chorus omnis eunti
Floribus è uarijs, uiridique è fronde coronas
Intexent sæui solatia uana doloris.
Cum uero extinctum Daualum sæuißimus aures
Nuncius implebit, uotis nihil omnibus actum,
Pallentem heu subito faciam, ingentique dolore
Exanimem labi. stabunt circum ilicet omnes
Collapsam famulæ, gelidamq; à flumine lympham
Rorabunt. gelida uix tu reuocabere lympha.
Quos ab dein gemitus, quæ tum lamenta referrem,
Si possent gemitus iunco, aut lamenta referri?
Crudeles diuos, crudelia fata uocares,
Crudelem terram, quod non sponte hisceret, & non
Te subito orantem miserata hauriret hiatu.
Haud aliter tantum finiri posse dolorem.
Etrusci montes, testes uos omnia scitis,
Omnia uos mœstæ lamenta audistis, & ipsi,

D um miseret, celsis de uerticibus ululastis.
N am mihi cuncta senex puero prædixerat olim,
D um moriens teneros commendat Tityrus agnos.
S ic Damon, simul ibat. eum uidere uagantem,
A tque hæc nequicquam sera sub nocte canentem
C armina nimbosis stabulantes montibus ursi
Montibus, & siluis, ac littoribus desertis.
I lla autem prærupta legens, atque inuia saxa
N unc hac nunc illac fugere indeprensa, nec usquam
A pparere freti hiberna surdior unda.
I llam uos amnes, uos ò, genus amnibus unde,
S istite, correptamque domum deducite Nymphæ
S ola dies poterit tantum lenire dolorem.

FINIS.

MARCI HIERONYMI VIDAE CREMONENSIS

SCACCHIA LVDVS

Ludimus effigiem belli, simulataque ueris
Prælia, buxo acies fictas, & ludicra regna.
Vt gemini inter se reges albusque, nigerque
Pro laude oppositi certent bicoloribus armis.
Dicite Seriades Nymphæ certamina tanta
Carminibus prorsus uatum illibata priorum.
Nulla uia est. tamen ire iuuat, quo me rapit ardor,
Inuiaque audaci propero tentare iuuenta.
Vos per inaccessas rupes, & inhospita euntem
Saxa Deæ regite, ac secretum ostendite callem.
Vos huius ludi in primis meminisse necesse est.
Vos primæ studia hæc Italis monstrastis in oris
Scacchidis egregiæ monimentum insigne sororis.
Iuppiter Aethyopum sedes, & Memnonis arua
Iuerat Oceani mensas dignatus amici,
Qui sibi tum optatis iunxit Tellurem Hymenæis.
Affuit una omnis superum chorus. omnia festo
Aequoris immensi resonabant littora plausu.
Vt dapibus compressa fames, mensæque remotæ,
Quo superum mentes ludo mulceret inani,
Oceanus tabulam afferri iubet interpictam.
Sexaginta insunt & quattuor ordine sedes,

O ctono.parte ex omni uia limite quadrat
O rdinibus paribus, necnon forma omnibus una
S edibus, æquale & spatium, sed non color unus.
A lternant semper uariæ, subeuntq; uicißim
A lbentes nigris, testudo picta superne
Qualia deuexo gestat discrimina tergo.
T um superis tacite secum mirantibus inquit.
Marti aptam sedem, ludicraq; castra uidetis.
H oc campo aduersas acies spectare licebit
O ppositis signis belli simulacra ciere,
Quæ quondam sub aquis gaudent spectacla tueri
N ereides, uastique omnis gens accola ponti,
S iquando placidum mare, & humida regna quierunt.
E n uero simulata adsunt qui prælia ludant.
S ic ait, & uersa in tabulam deprompsit ab urna
A rte laboratam buxum, simulataq; nostris
C orpora, torno acies fictas albasq;, nigrasq;,
A gmina bina pari numeroque, & uiribus æquis,
B is niuea cum ueste octo, totidemq; nigranti.
V t uariæ facies, pariter sunt & sua cuique
N omina. diuersum munus, non æqua potestas,
I llic & reges paribus capita alta coronis,
E t regum pariter nuptas in bella paratas
C ernere erat. sunt qui pedibus certamina inire
S ueti, sunt & equis qui malint, quique sagittis,
N ec deest quæ ferat armatas in prælia turres
B ellua. utrinque Indos credas spectare Elephantes.
I amque aciem in uersum statuunt, structæq; cohortes
P rocedunt campo, castrisque locantur utrisque.
L inea principio sublimes ultima reges

Parte utraque capit quartis in sedibus ambos
Tractu eodem aduersos inter se. sex tamen æquis
In medio sedes spatijs hinc inde relictæ.
Sede albus se se nigra tenet, ater in alba.
Proxima reginas capit orbita. regibus ambæ
Hærent quæque suo dextrum latus altera, læuum
Altera lege datis tangunt stationibus, atrumque
Atra tenet campum, spatio stat candida in albo,
Et proprium seruant prima statione colorem.
Inde sagittiferi iuuenes de gente nigranti
Stant gemini, totidem pariter candore niuali,
Nomen Areiphilos *Graij fecere uocantes,*
Quòd Marti ante alios cari fera bella lacessant.
Continuo hos inter rex, necnon regia coniux
Clauduntur medij. duo dehinc utrinque corusci
Auratis equites sagulis, cristisque decori
Cornipedes in aperta parant certamina Martis.
Tum geminæ uelut extremis in cornibus arces
Hinc atque hinc altis stant propugnacula muris,
Quas dorso immanes gestant in bella Elephanti.
Postremo subeunt octo hinc, atque inde secundis
Ordinibus pedites, castrisq; armantur utrisque
Armigeri partim regis, partimque ministræ
Virginis armisonæ, quæ prima pericula belli,
Congressusq; ineant primos, pugnamq; lacessant.
Non aliter campis legio se buxea utrinque
Composuit duplici digestis ordine turmis,
Aduersisque ambæ fulsere coloribus alæ,
Quàm Gallorum acies alpino frigore lactea
Corpora si tendant albis in prælia signis

Aurorae populos contra, & Phaethonte perustos
Insano Aethiopas, & nigri Memnonis alas.
Tum pater Oceanus rursus sic ore locutus.
Coelicolae iam quaenam acies, quae castra uidetis
Discite nunc (neque enim sunt haec sine legibus arma)
Certandi leges, nequeant quas tendere contra.
Principio alterni reges in praelia mittunt
Quem pugnae numero ex omni elegere suorum.
Si niger arma ferens primus processit in aequor,
Continuo aduersum semper se candidus offert,
Nec plures licet ire simul facto agmine in hostem.
Propositum cunctis unum, studium omnibus unum
Obsessos reges inimicae claudere gentis,
Ne quo impune queant fugere, atque instantia fata
Euitare, etenim capiunt ita praelia finem.
Haud tamen interea cuneis obstantibus ultro
Parcunt, sed citius quo regem sternere leto
Desertum ualeant, caedunt ferro obuia paßim
Agmina. rarescunt hic illic funere semper
Vtraque castra nouo, magis ac magis area belli
Picturata patet, sternuntque, caduntque uicißim.
Sed caedentem opus est sublati protinus hostis
Succeßisse loco, & conatus uindicis alae
Sustinuisse semel. mox si uitauerit ictum,
Inde referre licet se in tutum praepete planta.
At pedites prohibent leges certaminis unos,
Cum semel exierint (facilis iactura) reuerti.
Nec uero inceßus cunctis bellantibus idem,
Pugnandi ue modus. pedites in praelia euntes
Eualeant unam tantum transmittere sedem,

Inque hostem tendunt aduersi, & limite recto.
Congressu tamen in primo fas longius ire,
Et duplicare gradus concessum. at comminus hostem
Cum feriunt, ictum obliquant, & uulnera furtim
Intentant semper lateri, cauaque ilia cædunt.
Sed gemini claudunt aciem qui hinc inde Elephanti,
Cum turres in bella gerunt, ac prælia miscent,
Recta fronte ualent dextra, læuaq; retroq;
Ferre aditum contra, campumq; impune per omnem
Proruere, ac totis passim dare funera castris.
Ne tamen obliquis occultent nixibus ictum,
Qui tantum mos concessus pugnantibus arcu
Dilectis Marti ante alios. nam semper uterque
Fertur in obliquum spatijs nigrantibus alter,
Alter candenti semper se limite uersat,
Directisque ineunt ambo fera bella sagittis,
Nec uariare licet, quanuis fas ire per omnem
Hinc atque hinc campū, atque omnes percurrere sedes.
Insultat sonipes ferus, atque repugnat habenis.
Nunquam continuo stipata per agmina ductu
Procurrit. tantum sursum se se arduus effert
Semper, & in gyrum gressus magno impete lunat
Curuatos, duplicemq; datur transmittere sedem.
Si nigrante prius campo expectauerit, album
Mox petere, & sedis semper mutare colorem
Lex iubet, ac certo semper se sistere saltu.
At regina furens animis pars optima belli
In frontem, in terga, ac dextram, læuamq; mouetur,
Itque iter obliquum, sed semper tramite recto
Procedit, neque enim curuato insurgere saltu

Cornipedum de more licet. non terminus olli,
Nec cursus meta ulla datur. quocunque libido
Impulerit, licet ire, modo ne ex agmine quisquam
Hostili ue, suo ue aditus occludat eunti.
Nulli etenim super educto fas agmina saltu
Transiliisse. equiti tantum hæc concessa potestas.
Cautius arma mouent gentis regnator uterque,
In quibus est omnis spes, ac fiducia belli.
Omnibus incolumi rege stat cernere ferro,
Sublato pugna excedunt, & castra relinquunt.
Ille adeo in bello captus secum omnia uertit.
Ergo hærens cunctatur, eum uenerantur, & omnes
Agmine circunstant denso, mediumq; tuentur.
Vtque armis sæpe eripiant, sua corpora bello
Obijciunt, mortemq; optant pro rege pacisci.
Non illi studium feriendi, aut arma ciendi.
Se tegere est satis, atque instantia fata cauere.
Haud tamen obtulerit se quisquam impune propinquum
Obuius, ex omni nam summum parte nocendi
Ius habet. ille quidem haud procurrere longius ausit,
Sed postquam auspitijs primis progressus ab aula
Mutauit sedes proprias, non amplius uno
Vlterius fas ire gradu, seu uulneret hostem,
Seu uim tela ferant nullam, atque innoxius erret.
Hic mos certandi, hæc belli antiquissima iura.
Nunc aciem inter se certantes cernite utranque.
Sic ait. at quoniam, quoties fera bella fatigant
Mortales, superi studijs diuersa fouentes
Ipsi etiam inter se se odijs bellantur iniquis,
Maximaque interdum toto ardent prælia cœlo,

I uppiter omnipotens solio rex fatus ab alto
O mnis abstinuisse iubet mortalibus armis,
A tque minis, ne quem foueant, perterret acerbis.
T um Phœbum uocat intonsum, Atlantisq; nepotem,
Egregium furto peperit quem candida Maia,
I nsignes ambos facie, & florentibus annis.
N ondum Mercurius leuibus talaria plantis
A ddiderat. nondum Titania lumina agebat
P er liquidum curru gemmato Phœbus olympum
T antum humeros pharetra insignis, & crinibus aureis.
H os pater aduersis solos decernere iußit
I nter se studijs, & ludicra bella fouere,
A c partes tutari ambas, quas uellet uterque.
N ec non proposuit uictori præmia digna.
D ij magni sedere. Deum stat turba minorum
C ircunfusa. cauent sed lege, & fœdere pacto,
N e quisquam uoce, aut nutu ludentibus ausit
P reuisos monstrare ictus. quem denique primum
S ors inferre aciem uocet, atque inuadere Martem,
Quæsitum, primumq; locum certaminis albo
D uctori tulit, ut quem uellet primus in hostem
Mitteret. id sane magni referre putabant.
T um tacitus secum uersat quem ducere contra
C onueniat, peditemq; iubet procedere campum
I n medium, qui reginam dirimebat ab hoste.
I lle gradus duplices superat. cui tum arbiter ater
I pse etiam aduersum recto de gente nigranti
T ramite agit peditem, atque iubet subsistere contra
A duenientem hostem, paribusq; occurrere in armis.
S tant ergo aduersis inter se frontibus ambo

In medijs campi spatijs, ac mutua tentant
Vulnera nequicquam. neque enim uis ulla nocendi est
Armigeris, tractu dum miscent prælia eodem.
Subsidio socij dextra, læuaque frequentes
Hinc atque hinc subeunt, late & loca milite complent,
Alternantq; uices. nec dum tamen horrida miscent
Prælia, sed placidus medijs Mars ludit in armis,
Excursusq; breues tentant, tutique tenent se.
Iamque pedes nigri rectoris, qui prior hostem
Contra ijt, obliquum læua clam strinxerat ensem,
Atque album è medijs peditem cito sustulit armis,
Illiusq; locum arripuit præstantibus ausis.
Ah miser. instantem lateri non uiderat hostem.
Ipse etiam cadit, & pugnas in morte relinquit.
Tum cautus fuscæ regnator gentis ab aula
Subduxit se se media, penitusque repostis
Castrorum latebris extrema in fauce recondit,
Et peditum cuneis stipantibus abditus hæsit.
Nec mora surgit eques bellator læuus utrinque,
Et medijs hinc inde insultant cœtibus ambo,
Alternique ruunt, & spargunt fata per hostes.
Sternuntur pedites paßim miseranda iuuentus,
Quod nequeant reuocare gradum. sonat ungula campo
In medio, & totis miscentur funera castris.
Dum uero peditum intentus Latonius heros
Cædibus instat atrox, equitemque per agmina uersat
Vastatorem alæ piceæ, longe Arcada maior
Ardor agit tacitis iandudum inuadere furtis
Magnum aliquid, peditumque ultro sæpe obuia transit
Agmina cornipedem ducens in prælia læuum,

Qui regi insidias tendens huc uertitur, atque huc,
Per mediosque hostes impune infrenis oberrat.
Constitit, optataque diu statione potitus
Letum intentabat pariter regique, Elephantique,
Alæ qui dextro cornu turritus in auras
Attollens caput ingenti se mole tenebat.
Delius ingemuit clauso succurrere regi
Admonitus, nanque indefensum in morte Elephantem
Linquere se uidet, atque ambos non posse periclo
Eripere, & fatis urgeri cernit iniquis.
Cura prior sed enim est trepidum defendere regem,
Quem rapit in dextrum latus, at niger emicat ense
Stricto eques, & magnis Elephantem intercipit ausis,
Damnum ingens, neq; enim est sæuæ post uirginis arma
Bellantum numero ex omni magis utilis alter.
Non tamen impune euades ait acer Apollo,
Et peditum cuneis, densaque indagine cingit.
Ille igitur trepidare metu, certique pericli
Frustra uelle fugam, nam hinc fata minatur Amazon,
Inde obstat conserta phalanx. tandem altius acto
Virginis ense cadit, pulchræ solatia mortis.
Aestuat alba cohors latere heu minus utilis uno,
Et magis, atque magis furit acri accensa dolore.
Sicut ubi dextrum taurus certamine cornu
Amisit, dum se aduerso fert pectore in hostem,
Sæuior in pugnam ruit armos sanguine, & alte
Colla animosa lauans, gemitu omnis silua remugit.
Talis erat facies, cæsi post fata Elephantis,
Candentis turmæ. hinc furijs maioribus ardet
Phœbus, & ultrices hortatur in arma cohortes
In ferrum, & cædes pronus, cupidusque nocendi,

Incautusq; ambas perdit sine lege phalangas.
Dumque hostes pariter cernat procumbere uictos,
Ipse suos morti indefensos obijcit ultro.
Mercurius melior furto cunctatur, & hærens
Usque alium ex alio spectando præuidet ictum.
Sæpe ille ex longo meditatus fata superbæ
Reginæ peditem perdendum comminus offert,
Dissimulatque dolos, mox pœnitet, & trahit alto
Improbus, errorem fingens, suspiria corde.
Iamque sagittiferi è dextro spicula cornu
Virginis in latus albentis tendebat. id hostis
Haud primum sensit, peditemq; trahebat in atram
Læua aciem rerum ignarus. uerum improba cladem
Et tantas Erycina Venus miserata ruinas
Incauto iuueni furtim tacito innuit ore,
Atque oculis (Phœbo nam forte aduersa sedebat)
Nulla mora, ad nutus diuæ tremefactus Apollo
Constitit, atque oculis late agmina circunspexit,
Et subito insidias sensit, peditemq; retraxit,
Quem contra impulerat dextra impiger. atque periclo
Reginam eripuit. tum Maia Atlantide cretus
Littoreum caueæ consessum uocibus implet,
Reginam captam ingeminans. fremit undique turba
Cælicolum studijs uarijs, se seque tuetur
Phœbus & his alto fatur de littore uerbis.
Quæ porro inuidia est dextram ludicra petenti
Præmia corrigere incautam, in meliusq; referre,
Cum nec pacta uetent? Quod si Maia sate post hac
Id sedet omnino prohiberi. lege caueto,
Quique prior fuerit digitis impulsus in hostem,
Siue albus, piceus ue fuat, discrimine nullo

Ille eat, & dubij subeat discrimina Martis.
Dixit & hæc toto placuit sententia circo
Cælicolis. Venerem obtutu clam uersus acerbo
Iuppiter increpuit. nec sensit filius Arcas.
Sed puer ingemuit labefactus corda dolore
Ingenti. uix se tenuit quin ludicra castra,
Iniectisque acies manibus confunderet ambas.
Tum secum statuit furtis certare, dolisque
Omnibus, ac totis fraudes innectere castris.
Iam tum igitur iuuenem pharetratum in prælia ducens
Cornipedis simulare gradus iubet. ocius ille
Emicat, atque albæ reginæ fata minatur.
Non Phœbum latuere doli. subrisit, & ore
Versus ad astantes: quamuis accommoda furtis
Mercurio sit dextra inquit, fraudique, dolisque
Callide Atlantiada inuigiles, haud me tamen ultra
Fallere erit. iamque improbe iniquam corrige dextram.
Spectantum cunei ingenti risere theatro,
Atque Arcas, ueluti deceptus imagine falsa,
Summisit buxum concesso in prælia gressu
Arcum intendentem, uigilat iam cautus Apollo
Fraudesq́;, insidiasq́; timens, occultaq́; furta.
Ille etenim persæpe, manu dum ducit in hostes
Alternam buxum, ius contra, & fœdera pacta
Implicitans celeres digitos duo corpora bello
Obijciat simul, obseruet nisi prouidus hostis.
Iamque equitem contra nigrantem candidus arcum
Intendens se se opposuit pharetratus, & arcet
Reginæ iugulo intentum. tum dexter oberrat
Huc atque huc Elephas, niueisque exultat in armis.
Hæserat in medio, dominæ, regique minatus

A lbus eques ratus impune, & iam ſorte ſuperbus
N equicquam ſpoliorum animum paſcebat amore.
N on tulit hanc ſpeciem iuuenis pharetratus, & arcu
C ontendit calamum, ſe ſeque immittit in hoſtem,
F ata licet pedes intentet, moriturus in armis
I nſigni pro laude, aluo mediæ hæſit arundo
S tridula, & ima chalybs deſcendit in ilia adactus.
V oluitur ille excuſſas humiq́; & calcibus auras
V erberat. in uentos uita indignata receſſit.
I nde ſagittiferum ſternit pedes: hunc pedes alter
H oſtili de plebe necat. pugna aſpera ſurgit.
T urribus occurrunt ingenti mole Elephanti.
S æua pharetrigeri contendunt ſpicula neruis,
Quadrupedumq́; gemit bicolor ſub uerbere campus.
I ncaluere animi parte ex utraque, & in armis
C oncurrunt denſi. ſimul omnis copia gentis
A lbæq́;, piceæq́;, duces, ambæq́; phalanges,
C onfuſæque acies magno certamine totis
D enſentur campis, uirtus, fortunaq́; in unum
C onueniunt. hi nunc uictores agmina uerſa
A equore agunt toto, uerſis referuntur habenis
N unc iidem, uariantq́; uices, & fluctuat omnis
A rea bellorum. uaſti uelut æquoris undæ
S i quando inter ſe recluſo carcere ſæua
B ella cient animoſi Euri, uertuntq́; profundum
I onio in magno, aut undiſono Atlanteo,
A lternos uoluunt procurua ad littora fluctus.
A t me has acies inter crudeſcit Amazon
C andida plena animis, multisq́; in millibus ardet.
N anque ſagittiferum incurſans, rediensq́; Elephantem
N igrantes ſternit. dextra, læuaque per alas

F ulminat, atque manu spargens hastilia saeuit.
B ellanti dant tela locum, retroq; residunt
H inc, atque hinc inimicae acies. per tela, per hostes
I lla ruit pulchram in mortem, simul ultima tentat
C astra fugae fidens, animosq; in bella uiriles
S aeua gerit. penetrat cuneos, aperitque uiam ui.
T andem fusca cohors, nigrantisq; arbiter alae
I pse etiam arma suae trepidus, uiresq;, animosq;
V irginis implorat. nulla est mora, feruida Amazon
E micat, atque ardens, paribus se sistit in armis.
Quem primum hasta, aut quem postremum bellica uirgo
D emetis, aut quot humi candentia corpora linquis?
S emianimes uoluuntur equi niueiq;, nigriq;,
E t peditum cunei, dilectaq; pectora Marti
A ligera iuuenes ineuntes bella sagitta.
Quis cladem fando illius, quis funera pugnae,
P rostratosq; duces speret se aequare canendo?
S ternitur omne solum buxo, atque miserrima caedes
E xoritur. confusa inter se se agmina caedunt,
I mplicitaeque ruunt albae, nigraeque phalanges.
S ternuntur pedites, & corpora quadrupedantum,
N am uersae inter se iactantes mutua tela
F oemineis ambae nituntur Amazones armis
V sque a leo certae non cedere, donec in auras
A ut haec, aut illa effundat cum sanguine multo
S aeuam animam, sola linquentes praelia morte.
I nterea amborum populorum rector uterque
C aptiuos hostes, & uicta cadauera bello
C arcere seruabant castris uicina, cauentes
N e capti semel, aut obita iam morte iacentes
I n uitam reuocati iterum certamina inirent.

At lateri innixus Phœbeo Threicius Mars
Iunctus amicitia puero Arcadi, si quid amico
Fata sinant prodesse, animum per cuncta uolutat,
Obseruatque omnes casus. tum corpora bina
Capta, pharetratum iuuenem, peditemq; nigrantes
Cætibus è functis iam uita, atque æthere caßis
Surripit, & castris rursum clam immittit apertis.
Ergo iterum gemini captiui prælia inibant,
Miscebantque manus animosi, atque arma ferebant.
Haud secus (ut perhibent) cum Colchis nacta cadauer
Aut uirgo Maßylla recens, cantuq; triformem
Sæpe ciens Hecaten, ac magni numina Ditis,
Falsam animam insinuat membris, aurasq; loquaces,
Continuo erigitur corpus, loquiturq;, uidetq;,
Et uiuos inter fruitur cœlestibus auris.
Non tulit indignum facinus Iunonia proles
Mulciber (ille dolum solus deprendit) & ore
Inclamat, Phœbumq; monet. Thrax palluit heros
Deprensus. Phœbo exarsit dolor oßibus ingens.
Tum Marti pater omnipotens iratus iniqua
Præsidia abduci, atque indebita corpora bello
Protinus è castris iubet. atque retexere falsos
Hinc atque inde ictus, & cuncta in pristina reddit.
Iamque duces furijs ambo maioribus instant,
Reginasq; ambas conuersa per agmina mittunt.
Cæde madent illæ toto æquore fata ferentes.
Considunt tandem obuersæ, regesque tuentur,
Quæque suum. ecce autem bellatrix agminis albi
A tergo ferro inuasit, strauitque nigrantem
Ignaram. uerum ipsa etiam cadit icta sagitta
Ah misera, & spolijs haud longum exultat opimis.

Conuertere oculos ambæ hinc, atque inde cohortes,
Atque acies lachrymis, & fœmineo ululatu
Ambas incubuisse putes, dum funera ducunt.
Tum reges mæstos ipsa ad prætoria densi
Agglomerant se se circum. timor omnibus idem
Incumbit. par tempestas. par hausit utrosque
Diluuium populos, & sunt sua funera cuique.
Haud prorsus tamen ambobus defecerat omne
Robur. opes restant, & adhuc intacta iuuentus,
Tres pedites tibi Phœbe, sagittifer alter, & ingens
Bellua turrito dorso. totidemq; tibi Arcas
Excepto Elephante, alta qui nuper in aula
Pace fruens cecidit positis inglorius armis
Eminus aligera percussus arundine pectus.
Sed dexter tibi restat eques imperditus. hausit
Cætera bellantum mars impius agmina, bellique
Alea, florentes & desolauerat aulas.
At Cyllenæo iuueni spes occidit omnis.
Aestuat amissæ gentis memor, & suspirat
Heroas magnos tot fato corpora functa.
Non tamen excedit pugna. fracta agmina bello
Reliquias tenues immitis Apollinis actu
Cautior in pugnam mittit, post funera tanta
Si qua fata sinant gentis sarcire ruinas.
It nigrum campis agmen, stat ubique morari,
Fortunamq; omnem tentare, aditusq; nocendi.
Exultat contra non æquo prælia motu
Cynthius inuadens. facies indigna cohortum,
Heu facies miseranda ducum, raro agmine aperta
Castra patent late, uiduatæ & ciuibus aulæ.

Mœrebant uacuis thalamis regnator uterque
Iandudum exosi sine coniuge tædia lecti.
Primus amor maneat quamuis immotus utrisque,
Sors tamen ad noua coniugia, atque nouos hymenæos
Flectit iniqua: igitur primum rex agminis albi
Reginæ comites olim, fidasque ministras
Regali inuitat thalamo, quæ funera mœstæ
Post fera bellatricis heræ tela irrita bello
Iactabant acies inter, cuneosque nigrantes
Oppetere amissæ dominæ pro cæde paratæ.
Sed prius explorare ausis sedet, atque uiriles
Cunctarum spectare animos, ut digna cubile
Intret. in hostiles sedes, atque ultima castra
Hortaturque, iubetque supremam apprendere metam.
Nulli fas etenim regis sperare cubile
(Pacta uetant) nisi quæ per tela inuecta, per hostes
Transactis spatijs cunctis impune suprema
Attigerit prius aduersi penetralia regis.
Arrexere animos famulæ, pariterque per hostes
Limitibus properant rectis, tamen ocior ante it,
Tertia quam dextro ducebat semita cornu.
Exultatque, agitatque animo connubia regis.
Nam comites spe sublapsa cessere uolentes.
Illa uolat cœptis immanibus, addidit alas
Gloria præpetibus plantis, & plurima merces.
Nulla obstat mora. nec facinus prohibere tyranno
Cura nigro est, nouaque ipse etiam connubia tentat,
Et uacuis thalamis alias inducere nuptas.
Ergo iter alternæ accelerant, famulamque sinistram
Quarto limite agit, saltu sed tardior uno

Parrhasium

Ergo se in faciem subito transformet equinam
Imperat, & pascat qua gramina sueuerat illa
Quaerere, ut ignaram furto aggrediatur opertus.
Nec mora praeceptis. hinnitu Pelion altum
Clausus equo Deus impleuit, uotoq; potitus
Vi tenuit frustra pugnantem, & multa recusantem.
Exin promeritae Veneri pro munere magno
Semina clausa dedit niueo tenuissima linteo,
Et meriti memor his, inquit, pulcherrima texes
Diua tibi insignes tunicas nihil indiga lanae,
Aut lini, quae dona negat tibi iniqua Minerua.
Hinc praecepta dedit, diuinam & prodidit artem,
Quam primus, nati fugeret cum protinus iras,
Deprendit solis meditando in montibus olim.
Insuper admonuit uenturi praescius aeui.
Quondam aliquos, sed enim multo post, affore uates,
Qui totum canerent praeclara inuenta per orbem
Gratum opus Ausonijs, dum uoluent fila, puellis.

MARCI HIERONYMI VIDAE CREMONEN. BOMBYCVM LIBER SECVNDVS.

Vrsus ades Nympha, inceptum iam perfice munus
r *O' decus Italidum, fortunatißima matrum,*
Quæ uastas fessæ Italiæ miserata ruinas
H aud dubias pulchra spes nobis prole tulisti.
T u iam læta tuos natos præstantibus ausis
C œlicolas ipsos suprá se ferre uidebis.
A spice iam quantas ostentet corpore uires,
F edericus puer, ut uultu decora alta parentum
S pondeat, ut ueniant scintillæ ardentis ab ore,
F lagrantesque micent oculi, utque horrentia semper
B ella sonet, puerique agitet se pectore Mauors.
I amque adeo nunc arma placent. iam feruidus acri
G audet equo, indomitusque animi, cupidusque pericli.
H unc iam regna Asiæ metuunt, oriensque subactus,
G angesque, Tigrisque tremunt, atque Indus Hydaspes.
S æpe hunc Euphratæ propter uaga flumina Heoæ
B ellantem aspicient multa inter milia matres,
H orrescentque animis hostem, pariterque timebunt
E gregio iuueni, cæcoque urentur amore
P ræstanti captæ forma, & iuuenilibus annis.
G audia mox trepidæ referet tibi quanta reuertens
V ltus auos Graium, Solymorumque eruta templa?

T unc illum Minci in ripis facta ampla canentes
C arminibus tollent sublimem ad sidera uates.
L anificas nos interea reuocamur ad artes.
F rondosæ inuitant rursus sub tegmine mori
S eriades, grataque legunt è fronde coronam,
Quando nondum ausim laurum sperare superbam,
A ut caput intonsis hederarum innectere ramis.
E rgo age, sarmentis dum se super aurea bombyx
E xercet, nitidumq; edit de pectore filum,
N empe tuæ interea prorsus nihil indiga curæ est,
D um nouies roseus se lauerit æquore Titan,
D isce laboranti pecori non pigra mederi,
T ristibus & morbis occurrere. uos quoque nostri
P aruæ animæ exercent per tot discrimina casus,
V estraque pallentes infestant corpora morbi.
C orrupta siue illa lues cœli influit aura,
S eu uitio infectæ frondis, gens labitur ægra,
E t cœtus subito serpunt contagia in omnes.
I nuadit mors. intereunt data corpora leto,
E t thalamis passim tetro manantia tabo
F usa iacent. perit omne pecus, spes irrita fili.
D ij teneros Dij uos fœtus arcete periclis,
C um nondum morbis præsentes omnibus herbas
Monstrarit natura, hominum ue industria solers
N ondum morborum causas deprenderit omnes.
Multa tamen, longo quæ nos inuenimus usu,
Quæque alij docuere, tibi nunc dicere pergam.
N il adeo tineis fuerit præsentius ægris,
Quàm subito è medio iucundo lumine cassas
T ollere, ne totam perfusa cadauera tabo

Latius inceſtent miſerando funere gentem,
Nec minus inde tibi triſtis contagia cœli
Sit ſtudium uitare. iuuat cum lucidus æther,
Cum noctis gelidum Sol rorem ſuſtulit, & cum
Inter ſe alpinus Boreas, atque humidus Auſter
Pacem agitant, uitro detracto aperire feneſtras,
Quo ue almam lucem aſpiciant, quo ue æthera purum,
Aurarumq; leues animas, & frigora captent.
Nempe intro ueniens Zephyris uariantibus aer
Aera diſpellit pigrum nouus, & graue olentes
Luſtrat, agens ſe ſe, thalamos, uariatq; ſaluber,
Qui niſi mutetur crebro, corrumpitur, hauſtusque
Inducit uarios repentum in corpora morbos.
Ceu puteis pigros latices niſi ſæpius urna
Hauſeris, ut ſubito inde locum nouus occupet humor,
Continuo ſapor immotæ uitiatur aquai,
Oraque potantum triſtis perturbat amaror.
Tum uero ad Solem. blandiq; ad luminis auras
Exultare pecus uideas, & corpora luci
Pandere. non tamen immiſſo ſub Sole iacere
Securum fuit. aſpiciant ſed lumina longe.
Si uero fuerit gelidis Aquilonibus aer
Frigidus, aut nimbos ſpirantibus humidus Auſtris,
Protinus in thalamos inferri profuit ignes.
Ne tamen infeſtet lachrymoſus lumina fumus.
Ipſos occuluere cauis fornacibus ignes,
Vnde aditus fumo ſit nuſquam in tecta, ſed extra
Reſpirans Vulcanus in aera fumet apertum.
At calor interea placidus diffunditur intus
Paulatim, & tepidi calida è fornace uapores.

Sunt etiam, quæ, cum nigrescit fœtibus arbos,
Incipiunt cum mora rubescere, pabula lecta
Retibus imponunt raris, in perque foratis
Pellibus, in gyrumque agitant, iactantque per auras.
Nanque cadunt uelu ti per lata foramina grando
Nigrantes baccæ, uel quicquid inutile mensis,
Et tantum folia ipsa manent, quod soluere mollem
Aluum mora ferunt, tristesque inducere morbos.
Præterea liquido respergi corpora oliuo.
Mors erit extemplo ab miseris, lucemque relinquent.
Ergo ubi nocte gregem famulæ, et stabula alta reuisent,
E dico procul ardentem deponere testam,
In tenebris ubi pingue oleum depascitur ignis,
Ne super incautis gutta stillantis olini
Decidat, ac totos deformet peste penates.
Vsque adeo in Venerem longas exercuit iras
Infensam inuentrix semper frondentis oliuæ.
Exin cum liquor officiat bombycibus omnis,
Præcipue sale qui fuerit uitiatus amaro
Cum semel attigerit, miseris erit acre uenenum.
Protinus elucet languentibus aurea pellis,
Deinde tument, turpisque animis ignauia uenit
Desidibus, tandem rumpuntur, & omnia tetro
Inficiunt tabo. sanies fluit undique membris,
Nec quicquam salso Venerem æquore profuit ortam.
Quædam ideo siluas seruant noctesque, diesque.
Quandoquidem inuentæ salso quæ pabula rore
Inuidia infecere (scelus prohibete nefandum
Dijque, Deæque omnes) cæcum & liquere uenenum
In siluis, quod mox folijs bibit inscia bombyx.

A rce etiam strepitas. cantu caua cornua rauco,
F istulaque horribili procul absit ahenea bombo,
T ympanaque, & uoces ludentis comprime pubis.
I nualidas sæpe exanimat leue murmur alumnas.
S ed neque tum pueri uastantes irrequieta
C uncta manu hic illic, stragemq; impune ferentes,
I amq; has, iamq; illas digitis dum tangere gaudent,
I ntro ducantur, quos longe arcebis, & ultro
A bsistent, ætas si improuida ludificetur.
V erbis falle illos. tineas finge acre uenenum
I nspirare anima, uel spicula linquere caudis,
A tque angues, colubrosq; uoca, dirosue chelydros.
O bseruabis item, ne qui gustauerit allij,
A ut cepæ, aut acris porri illætabile uirus
I ntroeat, ne res pereat tibi funditus omnis.
B ombycem exanimem uidi sæpe ipse iacere
A fflatam famulæ grauiter spirantis odore.
C ontinuo uis illa subit, naresque lacessit,
I ntimaque infestum uenit ad præcordia uirus.
N on igitur cunctis aditus permiseris, illas
S pectatum quicunque adeunt. quis spiritus ollis,
Quis uultus, uocisque sonus, quis euntibus ultro
S it gressus, qui oculi ue, notes. discrimine nullo
L imine anus omnis monstra infelicia longe
P elle. nocent cantu tristes, oculisq; malignis.
I ntro autem tantum iuuenes, pulchræq; puellæ
D ucendæ, quis forma, ætasq; ignara nocendi est.
H ic impune choros agitent, alternaq; læti
I daliæ Veneri, ac Saturno carmina dicant.
Quandoquidem memini Tusci alta in rupe Viterbi

Ipse senem uidisse ferum, cui dira rigebant
Ora, grauesq; oculi suffecti sanguine circum,
Fronsque obscœna situ, hirtique in uertice cani.
Ille truci (scelus) obtutu genus omne necabat
Reptantum, tenuis animas, paruasq; uolantes.
Quin etiam siquando hortos ingressus, ubi annus
Exuit expleto turpem nouus orbe senectam,
Floribus & paßim per agros incanuit arbor,
Ille hortis stragem dedit, arboribusq; ruinam,
Spemque anni agricolæ mœsti fleuere caducam.
Nam quocunq; aciem horribilem intendisset, ibi omnis
Cernere erat subito afflatos languescere flores,
Mox album late nimbum uolitare per auras,
Nec tantum noceat raptor ferus Orithyiæ,
Si quando iratus male tutis incubet hortis.
Nostram igitur si forte domum prætermeet olim
Pestis, & ira deum talis, cum plurima reptans
Compleuit sedes omnis, atque atria circum,
Non illum affari libeat, longumq; morari.
Sed properate fores famulæ, properate fenestras
Claudite, pestiferamq; auertite limine cladem.
Iam promissa dies terris lucem intulit almam.
Iam, licet, ingredere, artificum mirare laborem
Egregium, mirare artes, ut pendula ramis
Omnibus hæserunt uarij glomeramina fili,
Qualiter autumni primo cum frigore in hortis
Arboribus pendent haud uno poma colore.
Sic hærent nitidi uario discrimine ramis
Folliculi. sunt quæ uiridem traxere colorem
E folijs, quæ depasta est Saturnia bombyx,

F ila, auri quædam, electriq; simillima puri.
O mnibus est reliquis color albi uelleris instar.
E rgo ubi per ramos iam perfecisse laborem
C lausas, quanque suum, uigili exploraueris aure,
A tque ubi nec strepitus, nec uim datur amplius ullam
A udiri; sed iam motus requieuerit omnis;
P elle moram, exonera ramos, impone canistris.
C arpe utraque manu, & famulas properare iubeto.
P rimus deinde labos extrema, & inutile quicquid
L anicij detraxe, & luxuriantia circum
V ellera, quæ stuppæ ueluti nodosa puellæ
R uris pensa trahunt torquentes pollice fila,
V nde sibi intexant festis gestanda diebus
T egmina, cum lætas agitant per prata choreas.
H inc triplex delectus erit. meliora Deorum
I mponunt aris. aliqua in spem gentis, & anni
V enturi ad sobolem seruant de more creandam.
C ætera dein uarios deuoluunt uestis in usus.
Quæ uero in generis spem uis seruare caduci,
D eligito ex omni numero. neglecta quotannis
D egenerat proles magis ac magis, atque propago
D eterior tibi semper erit labentibus annis.
S ed non ob sobolem multos seruare necesse est
F olliculos. capitum multorum semina parta
V na dabit mater, centum quæque oua relinquet.
Quos igitur fœturæ habiles prouideris, omnis
C onnectes ducto per acus uestigia filo.
S ed parcens leuiter terebrato, extremaq; tantum
T angito acu tenui, ne inclusa cadauera ferro
A b uioles, & res euertas funditus omnes.

Post hinc consertos ita frigida sub loca conde
Aut Bacchi in cella sub terram, aut sicubi montis
Exesi specus ardenti impenetrabile Phœbo,
Ne calor absumat defuncta cadauera uita,
Fata dabunt quibus ad iucundum surgere lumen
Rursus, & in paruas uolucrum se uertere formas,
Cum primum cœlo stellas Aurora fugarit,
Et decies roseos Sol lauerit æquore currus.
Nam quondam (ut perhibent) cum primos aurea fœtus
Nutriret Venus umbrosis in uallibus Idæ,
Nuda cohors tenerum circum ludebat amorum,
Et nunc hic manibus temere dare pabula blandis,
Nunc illic tractare leui reptantia tactu
Corpora, Acidaliosque toris diffundere flores.
Dum uero incauti nunc huc, nunc protinus illuc
(Forte parens aberat) studijs puerilibus errant,
Impliciti inter se se altis in cratibus urgent.
Fit strepitus, pontes uastam traxere ruinam
Lanifici stabula alta gregis. iacet undique bombyx
Fusa solo, exanimum ingentes (miserabile) acerui.
Quam cladem accepit rediens ubi mater, & omnem
Cæde madere locum uidit procul, & genus omne
Funditus extinctum, totamq; ab origine gentem,
Et famulas nusquam sibi, nusquam occurrere natos,
Qui se se abdiderant siluis, tacitique latebant,
Infelix stetit ingenti perculsa dolore.
Tum furijs acta huc illuc clamore supremum
Idalium impleuit natos, famulasq; requirens.
Nulla quies animo, noctesq;, diesq; uagatur,
Incassumq; gemens solos interrogat agros.

Vna dies dabit exitio, multosque per annos
Sustentata ruet perituri machina mundi,
Attoniti dubijs properant succurrere rebus.
Concubitu indulgent omnes, ut semina gentis
Munere defuncti uitæ post fata relinquant,
Et seruare genus ualeant, stirpemque tueri.
Nec uero, uelut in siluis genus omne ferarum,
Alituumq́, uagos paßim furantur amores,
Sed connubia certa, sed electi hymenæi.
Ille suam tenet, illa suum, dulcique fruuntur
Amplexu caudis ambo per mutua nexis.
Instant, & ualidis iuncti compagibus hærent.
Nec Veneris breuis usus erit, uidere reuincti
Quartam sæpe diem. nec quas legere relinquent,
Donec uterque cadat, neque enim, si uiribus haustus
Mas prior occiderit, longum tamen ipsa superstes
Fœmina erit, sed ubi concepta effuderit oua,
Nulla mora; amplexu nondum diuulsa sequetur.
Idem omni interitus generi, fata omnibus æqua.
Aspicies miserans confusa cadauera paßim
Procubuisse toris genialibus. omnia primum
Sedibus exportato, & tristia funera ducito.
Illis nanque operum est cunctorum finis & æui.
At uero quæ infusa uides mantilibus albis
Semina ceu milij exigui tenuißima coge.
Hæc tibi post annum sobolis spes certa creandæ.
His etenim se se reparat moribunda quotannis
Seminibus, sobolesque uenit noua semper ad auras.
Abde domo. his aptam super omnia delige sedem,
Quo neque sint aditus torrenti æstate calori.

Nec Boreæ bruma in media. contraria uis est
Vtraque seminibus seruandis. frigora dira
Vim genitalem omnem perimunt, frustraque fouebis
Semen inane, calor uero si admissus in oua
Paulatim se se insinuet, parua est mora, proles
Ante diem superas incassum rumpet in auras,
Cum frondes iam consumptæ, cum pabula siluæ
Deficiunt, & tonsa comam Thisbeia nudos
Ostentat ramos populatis frondibus arbor.
Quod si spes generis defecerit omnis ubique,
Seminaque aruerint Iouis implacabilis ira,
Sicut apes, teneri reperantur cæde iuuenci.
Hic super accedit tantum labor. ante iuuencus
Bis denosque dies, bis denasque ordine noctes
Graminis arcendus pastu, prohibendus ab undis.
Interea in stabulis tantum illi pinguia mori
Sufficiunt folia, & lactenti cortice ramos.
Viscera ubi cæsi fuerint liquefacta, uidebis
Bombycem fractis condensam erumpere costis,
Atque globos toto tinearum efferuere tergo,
Et ueluti putres paßim concrescere fungos.
Quod superest moneo generis tibi semina sunto
Annua. degenerant supra annum condita, & inde
Omnis abit uigor, atque intus uitalis hebet uis.
Tum uero lætas exercent fila puellas,
Haud breuis hic labor, exhausti cui nil satis unquam,
Dum redeat moro attonsæ noua uere iuuentus.
Folliculos primum domitant feruentibus undis,
Filaque deuoluunt nigris fumantia ahenis,
Tum currente rota torquent, eademque retorquent,

S tamineq; implicito cura est dissoluere nodos.
H inc uocat extremum tandem textura laborem,
I ntenduntq; nurus discretas pectine telas
Multifido, radijsque sonantibus intertexunt
I actantes dextra, læuaque sequentia fila,
A lternisque suus pedibus labor additus, atque
D esuper acta gemit tereti rota garrula neruo.
N ec mora certantes properant, falluntque laborem
A ut cantu, aut Veneris curæ narrantur inanes.
N ec modus est simplex texendi, nec genus unum
T elarum. nunc rasa uides, & leuia texta,
N unc pexis, leuiterque attonsis mollia uillis.
Q uin etiam uarios tenui subtegmine pingunt
N exilibus flores hederis, siluasque uirentes,
P omaque, graminaq;, & ceruos, capreasque fugaces.
A dde uelut nebulas tenues uelamina textu
R ara, quibus matres crines, & tempora uelant,
I n templisque deum prohibent á puluere uultus.
V idi etiam uarium quæ mutant texta colorem,
E luduntque oculos, ut discolor aura refulsit.
Q uid sequar ulterius ? nil uis humana reliquit
I ntactum. filum tunicis includitur aureis,
I nduteque rigent fuluo subtegmine uestes.
V t quondam Phryxi de finibus Aeeteis
V ecta ouis aurato fulgebat pectora uillo
P ectoraque, & pexo pallentia terga metallo,
E t dubitant matres pinguem serere undique morum.
A ut inter teneras bombycem ferre papillas.
Q uid mirum ? si iam totum diffusa per orbem
S aturni, & Veneris pascunt pecora aurea gentes.

Mollia nec soli nouerunt stamina Seres.
L aniuomum ipsa genus Saturni munere magno
I andudum super Idalium, super alta Cythera
T ranstulit & Venus, & nostras penetrauit ad oras.
Quippe olim (sed fama annis obscura) regebat
F elices Seras læti ditißimus agri
S erius antiquo patriæ de nomine dictus.
Mox acri infelix Phaetusæ incensus amore
I taliam petijt. postquam illam ad flumina magni
A udijt Eridani correptum fulmine fratrem
F lere diem, noctemq́; Iouis fera tela querentem.
S ed uix Ausonios fines, Oenotriaque arua
A ttigerat, nouus ecce illi cum perculit aures
R umor, uirgineam formam amisisse puellam,
P rotinus & longos ad cœlum tendere ramos
P ro manibus, duroque includi pectora libro:
A h miseram: subito stetit acri corda dolore
S aucius, insignemq́; à pectore rupit amictum
P ictus acu molles tunicas opera aurea Serum.
T um uiridi in ripa, caræ sub uirginis umbra
I mpleuit cœlum questu, dilectaque frustra
R obora complexus tereti dabat oscula ligno,
E t tenero ereptos in cortice flebat amores
I nfelix. non sceptra animum, non regna parentum
A lta mouere queunt, nec opimæ copia gazæ.
I n patriam negat ire. placet tantum Itala tellus.
N ec procul Eridani ripis absistit, & omnem
V itam agit in lachrymis. bis senos ordine menses
I llum adeo perhibent solos fleuisse per agros,
E t tandem superos extrema uoce precatum,

N eue oculis lachrymæ, neu deesset luctibus humor
P erpetuus, superis quæ uota audita repente.
P erstat in incœpto, gemitu nemora omnia complet.
N on oculis lachrymæ, non desit luctibus humor.
S oluunt se in lachrymas artus, & corpore toto
L iquitur humor, abitque omnis conuersus in undas.
F it fluuius, cursuque breuissimus exit in alueum
A ddua magne tuum, & tecum in uada soluitur alti
E ridani, atque pedes Phaethusæ humectat amatæ
F lumine turrigeræ radens sata culta Cremonæ.
Mansit amor, ueteres amni mansere calores.
S æpe illum fama est clausam sub cortice Nympham
T entasse, optatum mox ascendisse cubile.
T andem iuncta Dryas fluuio est, licitisq; hymenæis
E gressam rupta Diuam Deus arbore duxit,
C ui picturatas uario subtegmine uestes,
I llusasque auro tunicas, & tenuia læta
T exta dedit missa à patrijs sibi munera terris.
P aucaque præterea bombycis semina donis
A ddidit, ostendens huius quis muneris usus.
I psa eadem egregias longo post tempore natas
S eriadas docuit patris de nomine dictas.
Mox illæ Ausonias passim sparsere per urbes,
E t morum umbrosam latos seuere per agros,
V nde sacri uiridem uates petiere coronam,
E t meritis gratas sibi deuinxere puellas.

FINIS.

MARCI HIERONYMI VIDAE

CREMONENSIS

BOMBYCVM LIB. II

AD ISABELLAM ESTENSEM

MARCHIONISSAM

MANTVAE

MARCI HIERONYMI VIDAE CREMONEN. BOMBYCVM LBER PRIMVS

Vos mores,quas aut paruis reptantibus artes
Iuppiter addiderit,quae fila tenacia Serum
Ore uomunt saturae, uos mecum euoluite Nymphae
Seriades.uos lanifici gregis aurea nostis
Munera,quae pater Italiae prior intulit olim
Serius huc patrijs Serum deuectus ab oris.
Tuque ades,& nostro succurre Isabella labori
Nympha Padi in ripa magnis è regibus orta
Quae gentem pulchra auxisti pulcherrima prole
Gonsagam,exiguis ades huc non aspera coeptis.
Et uos ò placidae properate,ubi quaeque,puellae.
Vestrum opus hoc,uestros faciles hic discite cultus.
Id tineae in siluis multis uoluentibus annis
Gentibus ignotum uixit genus.aurea frustra
Edebant opera umbriferis pendentia ramis.
Nam pluuiae,lateque immites omnia uenti
Vastabant,tenui nec honos,nec gloria filo
Vlla erat,in siluis ceu quondam more ferarum
Degebant homines antiquo robore nati.
Nondum urbes,nondum certos gens dura penates
Nouerat,aut ullas uitam excoluisse per artis.
Verum postquam homini diuini est muneris usus

Vitalis superat uis in radicibus imis,
Et trunco exciso noua uere repullulat arbos.
Non secus extinctis bombycibus annuus ortus.
Usque noua in regnis proles succedit auitis.
Ne uero ante diem, sed tempestiua creata
Sit soboles. ueto ne reuoces in luminis oras
Progeniem extinctam, attonsis cum gramina campis
Nondum ulla, aut frondes apparent arbore nullæ.
Ante noua incipiat morus reuirescere silua,
Ne ue fames teneris, ne ue obsint frigora alumnis.
Ipsi etiam morum agricolæ, ne tempora fallant,
Obseruare solent, nam cum se se illa uirentem
Induit in frondem, nostris tum protinus oris
Excesisse hyemem, & manes abijsse sub imos
Nil dubitant, nec sæua ultra pecori ue, satis ue
Frigora ue, glaciem ue timent, canam ue pruinam.
Præterea tibi Lunai gelidæ incrementa
Sunt seruanda. senescentis fuge tempora læua.
Nec tum etiam liquidis cum se se nuper ab undis
Extulit Oceani, pallentesque humida uultus
Ostendit gracili incedens per inania cornu,
Utile erit teneros ouis excludere fœtus.
Expecta cum plena animis, cum lumine largo
Solis ab igne tumens, altumq; per æthera uecta
Carpit iter, fratremque audet se attollere contra.
Tum fas fœturæ, tum iustum incumbere tempus,
Quandoquidem ualidas crescenti à lumine uires
Semina concipiunt genitalia. tum fauet æther,
Maioremque trahunt nascentia membra uigorem.
Quo foueas autem pacto. mos ipse fouendi

H aud ſimplex. ſunt quæ calido ſub Sole relinquunt
O ua, recens donec fœtus in luminis auras
P rodierit. tu conde ſinu uelamine tecta,
N ec pudeat roſeas inter fouiſſe papillas,
S i te tangit honos, & flaui gloria fili.
C umque dies, alterque dies proceſſerit, ecce
C ernere erit formis animantia feruere miris.
A nte opus omne tamen pete matutina Deorum
L imina, ferque preces ſupplex, Diuisq; litato
A uſpicibus cunctorum operum, cum mane ſacerdos
S yncerам Cererem, & Lenæum libat honorem.
N ec non lanicij florem uelamina prima
S uſpendes templis. auertunt omnia fœtu
M unere placati ſuperi mala, frigora, & æſtus,
E t quæ multa ſolent bombyci inſtare pericla.
I nterea populis ſedes, & tecta futuris
I pſa nouare iube, tabulataq; uicta ſenecta.
N on aptæ ſine ſole domus, ſine luce penates.
S ed duplices recta lumen regione feneſtræ
A dmittant, quarum ſurgentes altera Phœbi
S pectet æquos, feſſos contra altera, iamque cadentes,
T um uitri pellucentes opponere quadras
H inc atque hinc iubeo, lini aut firmiſsima texta,
V t neque concutiant uenti, neque nubila nimbis
C onſpergant, obſitque intus penetrabile frigus.
N ec poſtrema fuit cautis prætendere cura
R etia rara. auium inſidias, & callida furta
A uerte, illudit paſſer cuſtodibus olim
I mprobus, illudit cortis criſtata uolucris,
D ant ſtragem paſsim roſtris immitibus, implentq;

Ingluuiem, ac uiuo uiua abdunt corpora busto.
Nec, quibus est tineæ felicis copia multa,
Parietibus sedem affigunt. sed quattuor æquis
Tectorum in medio erectis hinc inde columnis
Plurima suspendunt tabulata, aulæque per altos
Surgunt mille gradus, digestæque ordine sedes.
Tuque etiam, uariæ ut nequeant irrepere pestes,
Parietis antiqui uitium ne neglige segnis.
Sed calce, aut creta linito, atque angusta uiarum
Quæque time. mus sæpe cauis se se abdidit imis
Luce latens, at cum in tenebris cinis occulit ignem
Sopitum, indulgetque graui custodia somno,
Improbus egreditur tutis ad furta latebris,
Et cum irreptat tabulis, sæuitque per omnes
Cæde madens aulas, prædamque auertit ab altis
Porticibus satur, atque cauis epulatur in antris.
Molire insidias, deceptum carcere claude,
Ignarusque doli ipse sibimet uincula nectat,
Dum petit ostensam confidentissimus escam.
Quædam etiam trabibus, quibus omnis machina rectis
Nititur, auxiliantur, & imas sentibus armant
Sentibus, & tribulis, ac iuniperi hirsutæ
Vulnificos addunt gladios, circum undique ut hostis
Indeprensus eat saltem per uulnera mille,
Nec referat captam multo nisi sanguine prædam.
Verum age uix tenebras pepulit lux tertia rebus,
Ecce sinu incipiunt tepido calefacta moueri
Semina, iam uisenda nouis animalia formis
Irrepunt, passimq; albis mantilibus errant.
Ne uero iam tum hæc thalamis sublimibus infer.

Exiguus primum capiet sobolem locus omnem.
Corpora deinde auctæ cunabula prima relinquent.
Tum cunctam in populos, in uicos diuide gentem,
Diuisasque dabis sedes, secretaque regna.
Nec satis hoc semel. at quoties his arcta uidebis
Esse domus spacia, augentur dum corpora cuique,
Has toties legere, inque nouas diducere sedes
Ne dubita, donec tabulas impleueris omnes.
Nec tamen interea paruas non pascere oportet.
Ut primum hauserunt cœli auras, pabula poscunt,
Assuescunt iam tum dapibus, mensasque requirunt.
Sed prodest, nondum thalamos experta puella
Prima manu tenera teneras si pascat alumnas.
Primam autem mori pubem, atque tenerrima semper
Quæque legunt, dum grex tener est, atque inscius æui.
Continuo ueterum ueluti memor ille parentum
Agnoscit uescas frondis, ipsasque recentes
Deposcit. nam si plenis seruentur in horreis
Hesternæ, dulcis succi corrumpitur aura,
Et sapor ingratus subit, atque inamabilis haustu.
Mane petunt igitur siluas, & quaque reportant
Pabula lecta die famulæ, gratumq; laborem
Sortitæ inter se folia illibata canistris
Expediunt, legit illa, domum fert altera lecta,
Instaurant aliæ mensas, epulasque ministrant.
Pabula larga superiaciunt pecus omne tegentes.
Protinus emergunt tineæ, folioque iacenti
Uictrices super assistunt, omnisq; iuuentus
Uescitur, atque auidæ dapibus implentur opimis.
Fit strepitus, longe qualem olim sæpe solemus

Cum pluit, in tecto clausis audire fenestris.
Nec mora nec requies, properant, & grandia morsu
Attondent folia emensæ, redeuntque, iterumque
Incumbunt, longam nequeunt explerier aluum,
Dum superant frondes, & plenæ pabula mensæ.
Tuque ideo parcis epulas moderare canistris,
Terque die tantum pasces, nam prodiga cunctam
Si frondem simul effundas, sine more, dapesque
Accumules, mensasque oneres, auertitur ultro
Ingratam saturum morum pecus, atque repente
Ipsa parit largi fastidia copia uictus.
Paulatim inuita, metuant sibi pabula semper
Deficere, expectentque dapes. prius inijce ludens
Frondem unam, ac certare sine, illæ protinus omnes
Arrexere animos cupidæ, prædamque capessunt
Certatim, pariterque ingens subit ardor edendi.
Tum demum solitas epulas effunde canistris,
Dum dapis optatæ fuerit compressa libido.
Sed ne longa fames noceat tamen aspice prudens,
Dum nimium differs epulas, & gaudia mensæ.
Nam soliti impastis si desit copia uictus,
Nulla mora est, miseras macies deformat iniqua,
Pabula deinde parum exhaustis duplicare iuuabit,
Et uix longa dies lapsas in pristina reddet.
Dira fames adeo nocet, ac penuria edendi.
Quin etiam haud parui mutari pabula refert.
Est bicolor morus, bombyx uescetur utraque,
Vtraque grata illi, cui uero assuerit, eandem,
Nigra, albens ue fuat, nullo discrimine amabit,
Quanuis Ausonijs laudetur nigra puellis.

F orte etiam si deficiant folia omnia mori,
E t subito siluæ (Di talem auertite casum)
T hisbææ arescant nimio æstu, aut frigore, quæris
Quasnam tum, pereant ne res tibi funditus omnes,
B ombyci iubeam legere, & summittere frondes.
O randi superi eueniant ne talia nobis,
S i tamen urgeris, conscendat robora pastor
V lmea per siluas, & summa cacumina carpat.
H is etenim arboribus multum est affinis origo,
I amque ideo agricolæ morum didicere per agros
I nserere umbrosæ ramis ingentibus ulmi,
E t steriles siluæ nunc dant bicoloria mora.
S unt aliæ, quæ, si fœtus sibi nascitur ante
Quàm Thisbæa nouis adolescat frondibus arbos,
V rticamq; rubosq; legunt, dum plurimus humor
V ere subest. at tu teneris tunc parce puellis
C rura, manusq; arment facito, nec robora dura
A scendat permitte in siluis innuba uirgo.
V erum operum patiens anus, & cui durior annis
S it cutis (ingratæ facilis iactura senectæ)
Munere fungatur tali, ne forte quis altis
E gressus siluis Satyrorum è gente procaci
S uspiciat, teneræq; pudor notet ora puellæ.
I lla quoque in primis cura est ut pabula semper
S icca legant, nullaq; fluant aspergine siluæ
A ut pluuiæ, aut roris nocturni. quippe uenenum
S æpe fuit quamuis tenuis bombycibus humor.
N unquam igitur, cum nox horis silet intempestis,
A ccedant siluam. expectent dum gurgite beoæ
T ethyos exierit, sursumq; eduxerit omnem

Collectum noctis humorem purpureus Sol,
Etiam tris scandens supera alta peregerit horas.
Quod si forte etiam fuerit tunc humida silua,
Vt potes, è folijs stillantem decute rorem.
Profuit &, siquando matutina pruina
Perstrinxit teneras frondes, ostendere Soli
Cratibus impositas, & frigora uincere flammis.
Cumque tibi fuerint suspecti denique nimbi,
Appropera, calathos cape, moros scande, ministras
Voce uoca, mitte in siluas, sine lege legunto
Obuia quæque, penum folijs, atque horrea comple,
Ne, dum sæuit hyems, perdant ieiunia pubem
Laniuomam, at parta securæ fronde fruantur.
Quod si adeo subitum cito non præuideris imbrem,
Ne turpi rigeat, macieque, fameque senescat
Omne pecus, ualidos in siluas mitte colonos,
Qui tibi utraque manu nunc huc, nunc robora & illuc
Crebra agitent; frondem patulis tu impone canistris
Rorantem, quando satis urgemur acerbis.
At labor interea famulas exerceat alter.
Cura sit hesternæ semesas tollere mensæ
Relliquias, tabulisq; immundam auertere uentris
Proluuiem, mane ante, pecus quàm pabula gustet,
Tergendæ sedes, & gramine peruerrendæ.
Tum Bacchi irrorant gratum bene olentis odorem,
Purgatisq; abigunt tabulis tristem omnibus auram.
Hinc leuiter digito medicatis sedibus omnes
Traducunt cœtus lætos melioribus auris,
Nec super extremas errare licentius oras
Permittunt. semper media ad penetralia cogunt,

P racipitesque timent lapsus, altasque ruinas.
H uic generi facilis leti uia. protinus ægras
D elapsæ effundunt animas, lucemque relinquunt.
S iqua tamen superest, & cœli uescitur aura
P ost casum, inspicito. nam si pars corporis ulla est
L æsa tibi deprensa, aliarum sedibus ultro
P roijce, nec frustra libeat tibi pascere inertem.
N ullam operam omnino, nullum expectabis ab illa
C erta opus. ignauum deducet inutilis æuum,
E t comitum egregias tantum mirabitur artis.
S æpe etiam impastas auerti pabula cernes,
S opitasque graui ueluti torpere ueterno
I n tabulis. hic parce metu, ne corpora morbus
F orte aliquis, gentemque lues inuaserit ægram.
H unc illis morem, natura hunc ipsa soporem
A ddidit, indulgent somno, stratisq; quiescunt,
S opitisque dies alter transibit, & alter.
C um uero expulerit noctem lux tertia rebus,
C onsurgent, lætæque ad pabula nota redibunt.
E rgo illas tumidas iubeo obseruare. nec ingens
N osse labor, ne improuisus sopor occupet. ultro
S igna dabunt ipsæ. cœlo capita ardua tollent
A rrectæ, spernentque dapes. tum pigra notabis
C orda, animos resides, insueta silentia mensis.
N on tamen adueniet somnus simul omnibus idem.
I nsomnes aliquæ uigilant, dum turba quiescit
C ætera, nondum aptæ, teneros quibus alliget artus
I rrepens sopor. aduenient sua tempora & illis,
A tque omnes tandem demittent lumina somno.
C ura sit interea insomnes legere, atque uagantes,

Secretasque alijs aliam cita transfer in aulam,
Sopitæ stabulent simul. his par omnibus ætas.
Vna operi incumbent, & eodem tempore se se
Artubus exoluent supera ad conuexa uolantes.
Dumque Deus stratis, thalamisue silentibus ales
Regnat lethæo perfundens corpora rore,
Pabula subtrahito solita, frondemque negato.
Nam tumidæ interea renouant torpentia alumnæ
Corpora, & exuuias ueteres, ac tegmina ponunt,
Et nitidam induitur pubes renouata iuuentam.
Ceu, fodere domos serpentum ubi lubrica turba
Sub terram ueniente hyeme, stant frigore inertes,
Dum redeat terris tepidi clementia ueris.
Tum demum egreßi, ad Solem squalentia terga
Conuoluunt posita turpi cum pelle senecta.
Annuus hic illis mos, at bombycibus ipsis
Ter pigra, dum uiuent, renouabit corpora somnus.
Iamque age, iam grandes fœtus, iam ducitur ætas
Vltima, turgenti filum tralucet in aluo
Omnibus, accingunt alacres, operiq; parant se.
Pabula iam saturæ fugiunt. noua quærere regna
Ardor agit. tollunt oculos, arrectaq; terga.
Omnia uestigant late loca, sicubi rami
Arbutei, per quos sua poßint tendere fila,
Atque nouis priscos cupiunt mutare penates,
Et tabulæ extremis pendentes sedibus hærent.
Tum famulæ properare, omnes prouisa parare
Sarmenta, & steriles tectis inferre genistas.
Iamque illæ antiquas sedes, supera ardua linquant,
Atque noua hoſpitia inuadant per uimina lenta

D emissæ, nisi succurrat nuruum ocius omnis
H inc atque inde manus durum miserata laborem.
I psæ nam manibus secernunt grandia natu
C orpora iam matura operi, iamque apta labori,
P er ramosq; locant arentes agmina densa.
S ummotas alias arcent, dum funditus omnes
C orporeæ excedant labes, ac temporis orbe
P erfecto sua cuique dies exemerit omnem
A lui insynceræ illuuiem, purumque relinquat
L anicium, & fili tralucens simplicis aurum.
S ic ubi mitescunt pendentes uitibus uuæ,
P aulatim liquor ille intus rarescit, & aureus
A ccedit color, elucent purißima musta.
T um demum tabulis paßim sarmenta relictis
C omplerunt omnes, perque atria uirgea lætæ
E xercentur, & effundunt quæsita per æuum
S tamina ditis opes uteri, suspensaque densos
F ila regunt inter ramos, atque ordine ducunt.
Mille legunt, releguntque uias, atque orbibus orbes
A gglomerant, cæco donec se carcere claudant
S ponte sua. tanta est edendi gloria fili.
Mox autem clausæ interius circum undique lecta
S tamina condensant, teretisque oui instar opus fit.
N ullæ operum immunes. est omnis cernere paßim
N octes atque dies niti præstante labore,
E t quasi de palma summas contendere uires.
A spicias quasdam incipere, primumq; laborem
T endere adhuc, quasdam obscuro iam carcere clausas.
A st aliæ uelut in nebula, fumoque nigranti
N unc etiam apparent properantes intus; & omnes

Fas oculis spectare uias, uariumque laborem.
Quin & nonnullæ paribus communia curis
Associant opera, & nebula clauduntur eadem.
Quædam adeo (uisu miserabile) sæpe repertæ,
Dum tendunt superare alias, instantq; labori,
Vitam opere in medio clausæ sub nocte dedisse
Ante diem ab miseræ. iacuit labor interruptus.
Parua mora est tamen: ut se aliæ inclusere latebris,
Extremoque manum summam imposuere labori,
Exhaustæ intereunt omnes, terrasque relinquunt.
Ite animæ egregiæ, fortunatæque laborum
Vltro in fata alacres: uobis nempe altera fato
Corpora debentur, uobis miserata priorem
Eripiet formam Venus, atque ad dulcia reddet
Lumina, & aereas rursum reuocabit in auras.
Prima Venus docuit bombycem in tecta referre
Eductam siluis, atque hanc impendere curam.
Ante homines nati durum genus ilice rupta
In siluis nudi degebant more ferarum.
Nec dum ullus lini, nec dum ullus uelleris usus.
Verum dura hyemis pellebant frigora, noctisque
Humorem fruticum se frondibus inuoluentes,
Et liquidos imbres uitabant arbore tecti,
Per noctemque cauis latitabant rupibus hirti.
Hic illic mixti latos impune per agros
Cum nudis nudi iuuenes errare puellis.
Ast ubi crescenti paulatim cognitus orbi
Irrepsit pudor, exuuijs cœpere ferarum
Aut tergo bouis, aut uillosi pelle leonis
Se tegere, & corijs inuoluere mollibus artus.

I psi etiam nudi degebant æthere in alto
C œlicolæ, cœliq; nurus discrimine nullo.
P rima Deum Pallas docuit committere campo
E nodis lini segetem, & tondere bidentem
L anigeram, ac tenui telas intendere filo.
I lla quidem primum uario se ornauit amictu
E gregiam picto pallam circundata limbo.
Mox alias etiam texit ditissima diuas.
N ec mora, deinde nouam ostendit mortalibus artem.
T antum nuda Venus mœrebat muneris expers
E gregij, ob formam textrici inuisa Mineruæ,
A tque irrisa diu super Idalium frondosum
S e, natosque suos in siluis condidit atris,
C ui post optanti Fors & Deus attulit olim
A uxilium. nam Peliacis te in montibus altis
P hyllira Nympharum pulcherrima montanarum
S aturnus captus forma, & florentibus annis
V iderat errantemq;, & gramina certa legentem.
A h quoties precibus Nympham Deus aspernantem
T entauit supplex, ingrataq; munera uerbis
A ddidit? ah quoties nimbosis montibus errans
Matutinus iter tulit, & monstrauit in agris
P ræsentes morbis herbas, usumque medendi?
I lla auersa Deum semper fugiebat amantem.
Quid faceret? Venerem supplex adit ipse, rogatque
A uxilium, & meriti promittit præmia tanti.
D iua monet duræ frustra præcordia Nymphæ
T entari, nulli pectus penetrabile amori,
N ec precibus, nec muneribus mutarier ullis,
F allendamq; dolis tantum, furtisque domandam.

Ergo

Quid sequar ulterius, quanta dulcedine captas
Detineant aures, uocem cum rursus eandem
Ingeminant, modo non uerborum cogat egestas?
Pan etiam Arcadia neget hoc si iudice præsens,
Pan etiam Arcadia dicam te iudice uanum.
Hæc adeo cum sint, cum fas audere poetis
Multa modis multis, tamen obseruare memento
Siquando haud proprijs rem mauis dicere uerbis,
Translatisque aliunde notis, longeque petitis,
Ne nimiam ostendas, quærendo talia, curam.
Nanque aliqui exercent uim duram, & rebus iniqui
Natiuam eripiunt formam indignantibus ipsis,
Inuitasque iubent alienos sumere uultus.
Haud magis imprudens mihi erit, & luminis expers
Qui puero ingentes habitus det ferre gigantis,
Quàm si quis stabula alta, lares appellet equinos,
Aut crines magnæ genitricis gramina dicat.
Præstiterit uero faciem, spolia & sua cuique
Linquere, & interdum proprijs rem prodere uerbis,
Indicijsque suis, ea sint modo digna Camœnis.
Res etiam poteris rebus conferre uicißim,
Nominibusque ambas uerisque, suisque uocare.
Quod faciens, fuge uerborum dispendia, paucisque
Includas numeris, unde illa simillima imago
Ducitur, & breuiter confer, ne forte priorum
Oblitus sermonum alio traducere mentem,
Inque alia ex alijs uideare exordia labi
Iamque age uerborum qui sit delectus habendus,
Quæ ratio, nam nec sunt omnia uersibus apta.

Omnia nec pariter tibi sunt uno ordine habenda.
Versibus ipsa etiam diuisa, & carmina quantum
Carminibus distant, tantum distantia uerba
Sunt etiam inter se, quanuis communia multa
Interdum inuenies uersus diffusa per omnes.
Multa decent scenam, quae sunt fugienda canenti
Aut Diuum laudes, aut Heroum inclyta facta.
Ergo alte uestiga oculis, aciemque uoluta
Verborum silua in magna, tum accommoda Musis
Elige, & insignes uocum depascere honores,
Vt nitidus puro uersus tibi fulgeat auro.
Reijce degenerem turbam nil lucis habentem,
Indecoresque notas, ne sit non digna supellex.
Quo fieri id poßit, ueterum te semita uatum
Obseruata docebit, adi monimenta priorum
Crebra oculis, animoque legens, & multa uoluta.
Tum quanuis, longe si quis supereminet omnes,
Virtutem ex illo, ac rationem discere fandi
Te iubeam, cui contendas te reddere semper
Aßimilem, atque habitus, gressusq; effingere euntis,
Quantum fata sinunt, & non auersus Apollo,
Haud tamen interea reliquum explorare labores
Abstiteris uatum moneo, suspectaque dicta
Sublegere, & uariam ex cunctis abducere gazam,
Nec dubitem uersus hirsuti saepe poetae
Suspensus lustrare, & uestigare legendo,
Sicubi se quaedam forte inter commoda uersu
Dicta meo ostendant, quae mox melioribus ipse
Auspicijs proprios poßim mihi uertere in usus

D etersa prorsus prisca rubigine scabra.
F lumina sæpe uides immundo turbida limo.
H aurit aquam tamen inde frequens concursus, & altis
I mportant puteis ad pocula. desuper illa
O ccultis diffusa canalibus influit, omnemque
I llabens bibulas labem exuit inter arenas.
N il adeo incultum, quod non splendescere poßit,
P ræcipue si cura uigil non desit, & usque
Mente premas, multumq; animo tecum ipse uolutes.
A tque ideo ex priscis semper quo more loquamur
D iscendum, quorum depascimur aurea dicta,
P ræcipuumque auidi rerum populamus honorem.
A spice ut exuuias, ueterumq; insignia nobis
A ptemus. rerum accipimus nunc clara reperta,
N unc seriem, atq; animum uerborum, uerba quoq; ipsa,
N ec pudet interdum alterius nos ore loquutos.
C um uero cultis moliris furta poetis,
C autius ingredere, & raptus memor occule uersis
V erborum indicijs, atque ordine falle legentes
Mutato. noua sit facies, noua prorsus imago.
Munere (nec longum tempus) uix ipse peracto
D icta recognosces ueteris mutata poetæ.
S æpe palam quidam rapiunt, cupiuntque uideri
O mnibus intrepidi, ac furto lætantur in ipso
D eprensi, seu cum dictis nihil ordine uerso
L onge alios ijsdem sensus mira arte dedere,
E xueruntque animos uerborum impune priores.
S eu cum certandi priscis succensa libido,
E t possessi diu sed enim male condita uictis

E xtorquere manu iuuat, in meliusq; referre.
C eu fata, mutatoq; solo felicius olim
C ernimus ad cœlum translatas surgere plantas.
P oma quoque utilius succos oblita priores
P roueniunt, sic regna Asiæ, Troiæque penates
T ranstulit, auspicijs Phrygius melioribus heros
I n Latium, quanuis (nam Diuum fata uocabant)
I nuitus Phœnissa tuo de littore cesßit,
N ec connubia læta, nec incepti Hymenæi
F lexerunt immitem animum. tu uicta dolore
O ccidis, & curæ uix ipsa in morte relinquunt.
N unquam ò Dardaniæ tetigissent uestra carinæ
L ittora, fors nulli poteras succumbere culpæ.
E rgo agite ò mecum securi accingite furtis
V na omnes pueri, paßimque auertite prædam.
I nfelix autem (quidam nam sæpe reperti)
V iribus ipse suis temere qui fisus, & arti,
E xternæ quasi opis nihil indigus abnegat audax
F ida sequi ueterum uestigia, dum sibi præda
T emperat heu nimium, atque alienis parcere creuit,
V ana superstitio, Phœbi sine numine cura.
H aud longum tales ideo lætantur, & ipsi
S æpe suis superant monimentis, illaudatique
E xtremum ante diem fœtus fleuere caducos,
V iuentesq; suæ uiderunt funera famæ.
Quàm cuperent uano potius caruisse labore,
E que suis alias didicisse parentibus artis?
S æpe mihi placet antiquis alludere dictis,
A tque aliud longe uerbis proferre sub ijsdem.

N ec mea tam sapiens per se se prodita quisquam
F urta redarguerit, quæ mox manifesta probabunt
E t nati natorum, & qui nascentur ab illis.
T antum absit, pœnæ metuens infamis ut ipse
F urta uelim tegere, atque meas celare rapinas.
N on tamen omnia te priscis fas fidere, qui non
O mnia sufficient. quærenti pauca labore
A ttentanda tuo nondum ulli audita supersunt.
N os etiam quædam iccirco noua condere nulla
R elligio uetat, indictasque effundere uoces.
N e uero hæc penitus fuerint ignota, suumque
A gnoscant genus, & cognatam ostendere gentem
P ossint, ac stirpis nitantur origine certæ.
V sque adeo patriæ tibi si penuria uocis
O bstabit, fas Graiugenum felicibus oris
D euehere informem massam, quam incude Latina
I nformans patrium iubeas dediscere morem.
S ic quondam Ausoniæ succreuit copia linguæ.
S ic auctum Latium, quo plurima transtulit Argis
V sus, & exhaustis Itali potiuntur Athenis.
N onne uides medijs ut multa erepta Mycenis
G rata genus fulgent nostris immixta, nec ullum
A pparet discrimen. eunt insignibus æquis
V ndique per Latios & ciuis, & aduena tractus.
I am dudum nostri cessit sermonis egestas.
R aro uber patriæ, tibi raro opulentia deerit.
I pse suis Cicero thesauris omnia promet,
A uctoresq; alij nati felicibus annis
O mnia sufficient, nec solis crede poetis.

Saepe etiam uidi ueterum inter carmina uatum
Barbarico uersus cultu, gazaq; superbos,
Belgicaque immisit trans alpes esseda Gallus
In Latium, & longae Macedum uenere sarissae.
Et metuam ne deficiat me larga supellex
Verborum, angustiq; premat sermonis egestas?
Quin & uicta situ, si me penuria adaxit,
Verba licet renouare, licet tua sancta uetustas
Vatibus indugredi sacraria. saepius olli
Aetatis gaudent insignibus antiquai,
Et ueterum ornatus induti incedere auorum.
Non tamen ille ueter squalor fuat undiq;, & ater
Verborum situs. his modus adsit denique, quando
Copia non desit, quorum nunc peruius usus.
Tum quoque si deerunt rebus sua nomina certa,
Fas illas apta uerborum ambire corona,
Et late circunfusis comprendere dictis.
Verba etiam tum bina iuuat coniungere in unum
Molliter inter se uinclo sociata iugali.
Verum plura nefas uulgo congesta coire,
Ipsaque quadrifidis subniti carmina membris.
Itala nec passim fert monstra tricorpora tellus.
Horresco diros sonitus, ac leuia fundo
Inuitus perterricrepas per carmina uoces.
Argolici quos ista decet concessa libido,
Talia connubia, & tales celebrent Hymenaeos,
Tergeminas immane struant ad sidera moles
Pelion addentes ossae, & Pelio Olympum.
At uerbis etiam partes ingentia in ambas

Verba interpositis proscindere, seque parare,
Deterere interdum licet, atque abstraxe secando
Exiguam partem, & strinxisse fluentia membra.
Iccirco siquando ducum referenda, uirumque
Nomina dura nimis dictu, atque asperrima cultu,
Illa aliqui, nunc addentes, nunc inde putantes
Pauca minutatim, leuant, ac mollia reddunt,
Sichæumque uocant mutata parte Sicarbam.
Hinc mihi Titanum pugnas, & seua gigantum
Bella magis libeat canere, Enceladiq; tumultus,
Quàm populos Itala quondam uirtute subactos,
Atque triumphatas diuerso à littore gentes.
Sed neque uerborum causa uis ulla canentem,
Consilium præter, cogat res addere inanes,
Nomina sed rebus semper seruire iubeto
Omnia perpendens uersus resonantia membra.
Verba etenim quædam ignarum te fallere possunt,
Ni uigiles, mandatum & munus obire recusent,
Furenturq; operi clam se se, & inertia cessent,
Cætera dum labor exercet concordia iussus
Quæque suus tantum illa dabunt numerumq;, sonumq;
Atque ideo quid ferre queant, quid quæque recusent
Explorare prius labor esto, & munera iusta
Mandato, ac proprium cunctis partire laborem.
Obscuros aliter crepitus, & murmura uana
Miscebis, ludesq; sonis fallacibus aures.
Nec tamen interdum uacuas, animoq; carentes
Addubitem ipse uolens incassum fundere uoces,
Verbaque, quæ nullo fungantur munere sensus,

Diues ut egregio tantum, & conspectus amictu
Versus eat, dulcique sono demulceat aures.
Atque adeo quæ sint ne uero quære profecto
Illa, tibi se sponte dabunt per se obuia paßim.
Sæpe autem ruptis uinclis exempta uolutes
Membra, & compactum quæsitor disijce uersum,
Post iterum refice, & partes in pristina redde
Partibus auulsas. nunquam te libera uinclis
Incautum fallent resoluto carmine uerba.
Huc ades. hic penitus tibi totum Helicona recludam.
Te Musæ puer hic faciles penetralibus imis
Admittunt, sacrisque adytis inuitat Apollo.
Principio quoniam magni commercia cœli
Numina concessere homini, cui carmina curæ,
Ipse Deum genitor diuinam noluit artem
Omnibus expositam uulgo, immeritisque patere.
Atque ideo, turbam quo longe arceret inertem
Angustam esse uiam uoluit, paucisque licere.
Multa adeo incumbunt doctis uigilanda poetis.
Haud satis est illis utcunque claudere uersum,
Et res uerborum propria ui reddere claras.
Omnia sed numeris uocum concordibus aptant,
Atque sono quæcunque canunt imitantur, & apta
Verborum facie, & quæsito carminis ore.
Nam diuersa opus est ueluti dare uersibus ora,
Diuersosque habitus, ne qualis primus, & alter,
Talis & inde alter, uultuq; incedat eodem.
Hic melior motuq; pedum, & pernicibus alis
Molle uiam tacito lapsu per leuia radit.

Ille autem membris, ac mole ignauius ingens
Incedit tardo molimine subsidendo.
Ecce aliquis subit egregio pulcherimus ore,
Cui lætum membris Venus omnibus afflat honorem.
Contra alius rudis informes ostendit & artus,
Hirsutumq; supercilium, ac caudam sinuosam
Ingratus uisu, sonitu illætabilis ipso.
Nec uero hæ sine lege datæ, sine mente figuræ,
Sed facies sua pro meritis, habitusque, sonusque
Cunctis, cuique suus, uocum discrimine certo.
Ergo ubi iam nautæ spumas salis ære ruentes
Incubuere mari, uideas spumare reductis
Conuulsum remis, rostrisq; tridentibus æquor.
Tunc longe sale saxa sonant, tunc & freta uentis
Incipiunt agitata tumescere, littore fluctus
Illidunt rauco, atque refracta remurmurat unda
Ad scopulos, cumulo insequitur præruptus aquæ mons.
Nec mora, Trinacriam cernas procul intremere omnem
Funditus, & montes concurrere montibus altos.
Cum uero ex alto speculatus cœrula Nereus
Leniit in morem stagni, placidæq; paludis,
Labitur uncta uadis abies, natat uncta carina.
Hinc etiam solers mirabere sæpe legendo,
Sicubi Vulcanus siluis incendia misit,
Aut agro, stipulas flamma crepitante cremari.
Nec minus exultant latices, cum teda sonore
Virgea suggeritur costis undantis aheni.
Carmine nec leui dicenda est scabra crepido.
Tum, si læta canunt, hilari quoque carmina uultu

Incedunt, lætumq; sonant haud segnia uerba,
Seu cum uere nouo rident prata humida. seu cum
Panditur interea domus omnipotentis olympi.
Contra autem se se tristes inamabile carmen
Induit in uultus, si forte inuisa uolucris
Nocte sedens serum canit importuna per umbras,
Vt quondam in bustis, aut culminibus desertis.
Verba etiam res exiguas angusta sequuntur,
Ingentesque iuuant ingentia, cuncta gigantem
Vasta decent, uultus immanes, pectora lata,
Et magni membrorum artus, magna ossa, lacertiq;.
Atque ideo, si quid geritur molimine magno,
Adde moram, & pariter tecum quoq; uerba laborent
Segnia, seu quando ui multa gleba coactis
Aeternum frangenda bidentibus, æquore seu cum
Cornua uelatarum obuertimus antemnarum.
At mora si fuerit damno, properare iubebo.
Si se forte caua extulerit mala uipera terra,
Tolle moras. cape saxa manu, cape robora pastor.
Ferte citi flammas, date tela. repellite pestem.
Ipse etiam uersus ruat, in precepsq; feratur,
Immenso cum præcipitans ruit Oceano nox,
Aut cum perculsus grauiter procumbit humi bos.
Cumque etiam requies rebus datur, ipsa quoque ultro
Carmina paulisper cursu cessare uidebis
In medio interrupta. quierunt cum freta ponti,
Postquam auræ posuere, quiescere protinus ipsum
Cernere erit, medijsq; inceptis sistere uersum.
Quid dicam, senior cum telum imbelle sine ictu

I nualidus iacit, & defectis uiribus æger?
N am quoque tum uersus segni pariter pede languet.
S anguis hebet, frigent effœtæ in corpore uires.
F ortem autem iuuenem deceat prorumpere in arces,
E uertisse domos, præfractaque quadrupedantum
P ectora pectoribus perrumpere, sternere turres
I ngentes, totoq; ferum dare funera campo.
N ulla adeo natum maior prudentia, quàm se
A ut premere, aut rerum pro maiestate canendo
T ollere. nunc illos animum summittere cernas
V erborum parcos, humilique obrepere gressu,
T extaque uix gracili deducere carmina filo.
N unc illos uerbis opulentos, diuite uena
C ernere erit fluere, ac laxis decurrere habenis
F luxosq;, ingentesq;. redundat copia læta
V. berè felici, uerborumque ingruit agmen
H ibernarum instar niuium, cum Iuppiter alpes
F. rigidus aereas, atque alta cacumina uestit.
I nterdum uero cohibent undantia lora.
N on humiles, non sublimes media inter utrunque
L ittus arant ueluti spatia, & confinia radunt.
S ic demum portu læti conduntur in alto.
Quod superest, quæ postremo peragenda poetæ
E xpediam, postquam casus euaserit omnes,
S ignaque perpetuum deduxit ad ultima carmen,
E xultans animo uictor, lætusque laborum
N on totam subito præceps secura per urbem
C armina uulgabit, ah ne sit gloria tanti,
E t dulcis famæ quondam malesuada cupido.

At patiens operum semper, metuensq; pericli
Expectet, donec sedata mente calorem
Paulatim exuerit, fœtusq; aboleverit amorem
Ipse sui, curamq; alio traduxerit omnem.
Interea fidos adit haud securus amicos,
Utque uelint inimicum animum, frontisq; seuerae
Dura supercilia induere, & non parcere culpae
Hos iterum atque iterum rogat, admonitusq; latentis
Grates laetus agit uitij, & peccata fatetur
Sponte sua, quamuis etiam damnetur iniquo
Iudicio, & falsum queat ore refellere crimen.
Tum demum redit, & post longa obliuia per se
Incipit hic illic ueterem explorare laborem.
Ecce autem ante oculos noua se fert undique imago,
Longe alia heu facies rerum, mutataq; ab illis
Carmina, quae tantum ante recens confecta placebant.
Miratur tacitus, nec se cognoscit in illis
Immemor, atque operum piget, ac se se increpat ultro.
Tum retractat opus commissa piacula doctae
Palladis arte luens, nunc haec, nunc reijcit illa
Omnia tuta timens, melioraq; sufficit illis,
Attondetque comas stringens, siluamq; fluentem,
Luxuriemque minutatim depascit inanem
Exercens durum imperium, dum funditus omnem
Nocturnis instans operis, operisque diurnis
Versibus eluerit labem, & commissa piarit.
Arduus hic labor. hic autem durate poetae,
Gloria quos mouet aeternae pulcherrima famae.
Tum siqua est etiam pars imperfecta relicta,

Olim dum properat furor, ingeniíque morari
Tempestas renuit, suppletq́; & uersibus affert
Inualidis miseratus opem, claudisque medetur.
Nec semel attrectare satis, uerum omne quotannis
Terque quaterque opus euoluendum, uerbaque uersis
Aeternum immutanda coloribus, omne frequenti
Saepe reuisendum studio per singula carmen.
Quod non una dies, fors afferet altera, & ultro
Nullo olim studio, nulla olim in carmine cura
Deprensae per se prodentur tempore culpae,
Quaeque latent uariae densa inter nubila pestes.
Quin etiam doctum multum iuuet ille laborem,
Qui uarias coeli creber, mutauerit oras.
Nanque etiam mutant animi, genioque locorum
Diuersas species, diuersos pectora motus
Concipiunt, nostrisque nouae se mentibus offert
Vltro aliquid semper lucis, tenebraeq́; recedunt,
Atque nouos operi semper fas addere flores.
Verum esto hic etiam modus. huic imponere curae
Nesciuere aliqui finem, medicasque secandis
Morbis abstinuisse manus, & parcere tandem
Immites, donec macie confectus, & aeger
Aruit exhausto uelut omnis sanguine foetus,
Natiuumque decus posuit, dum plurima ubique
Deformat sectos artus inhonesta cicatrix.
Tuque ideo uitae usque memor breuioris, ubi annos
Post aliquot (neque enim numerum, neq; tempora pono
Certa tibi) addideris decoris satis, atque nitoris,
Rumpe moras, opus ingentem dimitte per orbem,

Perque manus, perque ora uirum permitte uagari.
Continuò læto te dulces undique amici
Gratantes plausu excipient. tua gloria cœlo
Succedet, nomenq; tuum sinus ultimus orbis
Audiet, ac nullo diffusum abolebitur æuo.
Et dubitamus opes animo contemnere auari,
Nec potius sequimur dulces ante omnia Musas.
O' fortunati, quibus olim hæc numina dextra
Annuerint præcepta sequi, quæ ue ipse canendo
Iussa dedi plenus Phœbo, attonitusque furore.
Quando non artes satis ullæ, hominumque labores,
Et mea dicta parum prosint, ni desuper adsit
Auxilium, ac præsens fauor omnipotentis olympi.
Ipse uiam tantum potui docuisse repertam
Aonas ad montes, longeque ostendere Musas
Plaudentes celsæ choreas in uertice rupis,
Quo me haud ire sinunt unquam fata inuida, & usque
Absterrentq;, arcentq; procul, nec summa iugi unquam
Fas prensare manu fastigia. sat mihi, siquem
Siquem olim longe aspiciam mea fida sequutum
Indicia exuperasse uiam, summoque receptum
Vertice, & hærentes socios iuga ad alta uocantem.
Sed non nulla tamen nostri quoque gratia facti
Forsan erit. me fida olim præcepta canentem
Stipabunt iuuenes denso circum agmine fusi,
Et uocem excipient intenti sensibus omnes.
Tum uitæ si iusta meæ procedere lustra
Fata sinent, nec me uiridi succiderit æuo
Impia mors, olli gelida tardante senecta

Languentem, & sera defessum ætate magistrum
Certatim prensa super alta cacumina dextra
Sæpe trahent, ultroq; ferent per amœna locorum,
Et summi inualidum sistent ad limina Phœbi
Cantantem Musas, uatumq; inuenta piorum.
Virgilij ante omnes læti hic super astra feremus
Carminibus patrijs laudes. decus unde Latinum,
Vnde mihi uires, animus mihi ducitur unde.
Primus ut Aonijs Musas deduxerit oris
Argolicum resonans Romana per oppida carmen,
Vt iuuenis Siculas siluis inflarit auenas,
Vtque idem Ausonios animi miseratus agrestes
Extulerit sacros ruris super æthera honores
Triptolemi inuectus uolucri per sidera curru,
Res demum ingressus Romanæ laudis ad arma
Excierit Latium omne, Phrygumq; instruxerit alas
Verba Deo similis. decus à te principe nostrum
Omne pater. tibi Graiugenum de gente trophæa
Suspendant Itali uates tua signa sequuti.
Omnis in Elysiis unum te Græcia campis
Miraturque, auditque ultro, assurgitque canenti.
Te sine nil nobis pulchrum. omnes ora Latini
In te, oculosque ferunt uersi. tua maxima uirtus
Omnibus auxilio est. tua libant carmina passim
Assidui, primis & te uenerantur ab annis.
Ne tibi quis uatum certauerit. omnia cedant
Secla, nec inuideant primos tibi laudis honores.
Fortunate operum, tua præstans gloria fama,
Quo quenquam aspirare nefas, sese extulit alis.

N il adeo mortale sonas. tibi captus amore
I pse suos animos, sua munera lætus Apollo
A ddidit, ac multa præstantem insignijt arte.
Quodcunque hoc opis, atque artis, nostrique reperti
V ni grata tibi debet præclara iuuentus,
Quam docui, & rupis sacræ super ardua duxi,
D um tua fida lego uestigia, te sequor unum
O' decus Italiæ, lux ò clarißima uatum.
T e colimus. tibi serta damus, tibi thura, tibi aras,
E t tibi rite sacrum semper dicemus honorem
C arminibus memores. salue sanctißime uates.
L audibus augeri tua gloria nil potis ultra,
E t nostræ nil uocis eget. nos aspice præsens,
P ectoribusq; tuos castis infunde calores
A ueniens pater, atque animis te te insere nostris.

FINIS.

Quem pueri læto pascentem pinguia in agro
Ordea stipitibus duris detrudere tendunt
Instantes, quatiuntque sudes per terga, per armos.
Ille autem campo uix cedere, & intereundum
Sæpe hic atque illic auidis insistere malis.
Omnia conueniunt, rerumq; simillima imago est,
Credo equidem, sed turpe pecus, nec Turnus asellum
Turnus auis, atauisq; potens dignabitur heros.
Aptius hanc speciem referet leo, quem neque terga
Ira dare, aut uirtus patitur, neque sufficit unus
Tendere tot contra, telisque obstare sequentum.
Hoc quoque non studijs nobis leuioribus instat
Curandum, ut, quando non semper uera profamur
Fingentes, saltem sint illa simillima ueris.
Vidi aliquos, qui, cum Glauco medio æquore belli
Tydides ferus occurrit, uix credere possunt
Tot traxisse moras longis sermonibus usos
Inter sese ambos, dum feruent omnia cæde.
Alter enim diri narrat fera fata Lycurgi,
Crimine damnati falso alter Bellerophontis
Facta refert, magna domitam uirtute Chimæram,
Et uictos pariter Solymos, & Amazonas armis.
Nam quæ multa canunt ficta, & non credita uates,
Dulcia quo uacuas teneant mendacia mentes,
Illis nulla fides, quam nec sibi denique aperti
Exposcunt, nec dissimulant, licet omnia obumbrent
Relligione Deum, quæ non credenda profantur.
Idcirco solis perhibent armenta locuta
Mortua, & in ueribus Vulcano tosta colurnis,
Vt minus acris equos itidem miremur Achillis,

Verbaque uelíferas roſtris fudiſſe carinas,
Omnia quæ porta ueniunt inſomnia eburna.
Diſce etiam, pulchri tibi ſi cura ordinis ulla eſt,
Res tantum ſemel effari. repetita bis aures
Ferre negant, ſubeunt feſſas faſtidia mentes.
Quanquam etiam hic noſtris cernes differre Pelasgos,
Nam tibi non referent ſemel illi ſomnia Atridæ,
Nec ſat erit ſi rettulerint quid fortis Achilles
Mente dolens Danaum ſe ſe ſubduxerit armis,
Ipſe iterum Aeacides niſi ſolo in littore ponti
Flens eadem æquoreæ narrauerit omnia matri.
Quin etiam reges cum dant mandata ferenda,
Cuncta canunt prius ipſi, eadem mox carmine eodem
Miſsi oratores repetunt nihil ordine uerſo,
Non ſic Auſonius Venulus, legatus ab Arpis
Cum redit Aetoli referens reſponſa tyranni.
Altum alijs aſſurgat opus. tu nocte, dieque
Exiguum meditator, ubi ſint omnia culta,
Et uiſenda nouis iterumque, iterumque figuris.
Quod ſi longarum cordi magis ampla uiarum
Sunt ſpatia, anguſtis cum res tibi finibus arcta,
In longum trahito arte. uiæ tibi mille trahendi,
Mille modi. nam ficta potes multa addere ueris,
Et petere hinc illinc uariarum ſemina rerum.
Nonne uides, ut noſtra Deos in prælia ducant,
Hos Teucris, alios Danais ſocia arma ferentes,
Certantesque inter ſe odijs, donec pater ipſe,
Concilium uocet, atque ingentes molliat iras?
Cum ſecura tamen penitus natura Deorum
Degat, & aſpectu noſtro ſummota quieſcat.

Addunt infernasque domos regna inuia uiuis,
Tartareosq; lacus, Ditemque, & Erinnyas atras.
Tum uolucrum captant cantus, atque omina pennæ.
Sæpe etiam hospitibus conuiuia læta receptis,
Regalesque canunt epulas, ubi multa repostis
Narrantur dapibus uario sermone uicißim,
Nunc ludos celebrant magnorum ad busta uirorum,
Annua nunc patrijs peragunt Dijs sacra periclo
Seruati quondam, laudesq; ad sidera tollunt
Aut Phœbi, monstro ingenti Pythone perempto,
Aut magni Alcidæ, Cacum ut uidere iacentem.
Rege sub Eurystheo tulerit quos ille labores
Alterni repetunt cantu. super omnia Caci
Speluncam adijciunt, spirantemq; ignibus ipsum.
An memorem, quandoque omnes intendere neruos
Cum libuit, uerbisque ipsam rem æquare canendo,
Seu dicenda feri tempestas horrida ponti,
Ventorum & rabies, fractæque ad saxa carinæ
Aut siculo angusto, aut impacato Euxino?
Siue coorta repente lues, cum multa ferarum,
Corpora multa hominum leto data, siue Sicana
Dicendum quantis terra tonet Aetna ruinis
Prorumpens atram cœli usque ad sidera nubem
Turbine fumantem piceo, & candente fauilla.
Vidisti cum bella canunt horrentia, & arma
Arma fremunt, miscentq; equitum, peditumq; ruinas.
Ante oculos Martis se se offert tristis imago,
Non tantum ut dici uideantur, sed fieri res,
Vnde ipsis nomen Graij fecere poetis.
Armorum fragor audiri, gemitusq; cadentum,

Caedentumque ictus, & inania uota precantum.
Quis quoque, cum captas euoluunt hostibus urbes,
Temperet à lachrymis? tectorum ad culmina saeuas
Ire faces, paßimq; domos inuoluere flammas
Cernere erit, trepidosq; senes, puerosq; parentes
Amplexos, flentesq; ipsas ad sidera matres
Tollentes clamorem hostes interque, suosque,
Abstractasque nurus adytis, arisque Deorum
Et crinem laniare, & pectora tundere palmis,
Hos fugere, ast illos ingentem abducere praedam,
Perque domos, perque alta ruunt delubra Deorum,
Atque huc, atque illuc tota discurritur urbe.
Quid cum animis sacer est furor additus, atq; potẽs uis?
Nam uariant species animorum, & pectora nostra
Nunc hos, nunc illos multo discrimine motus
Concipiunt, seu quod coeli mutatur in horas
Tempestas, hominumque simul quoque pectora mutant,
Seu quia non ijdem respondent saepe labore
Sensus effoeti, atque animus cum corpore languet,
Seu quia curarum interdum, uacuique doloris,
Interdum tristes caeco intus tundimur aestu.
Dij potius nostris ardorem hunc mentibus addunt
Dij potius, felixque ideo qui tempora quiuit,
Aduentumq; Dei, & sacrum expectare calorem,
Paulisperque operi posito subducere mentem,
Mutati donec redeat clementia coeli.
Sponte sua ueniet iustum (ne accersite) tempus.
Interdum & sliuis frondes, & fontibus humor
Desunt, nec uictis semper caua flumina ripis
Plena fluunt, nec semper agros uer pingit apricos.

Sors eadem incertis contingit sæpe poetis.
Interdum exhaustæ languent ad carmina uires,
Absumptusq; uigor, studiorumq; immemor est mens.
Torpescunt sensus, circum præcordia sanguis
Stat gelidus. credas penitus migrasse camœnas.
Notaq; nunquam ipsum rediturum in pectora Phœbum.
Nil adeo Musæ nil subuenit auctor Apollo.
Ah quoties aliquis frustra consueta retentat
Munera, nec cernit cœlum se tendere contra,
Aduersosque Deos, atque implacabile numen?
Quidam autem inuentus, qui sæpe reduceret auras
Optatas ueterum cantando carmina uatum,
Paulatimq; animo blandum inuitaret amorem,
Donec collectæ uires, animique refecti,
Et rediјt uigor ille, uelut post nubila, & imbres
Sol micat æthereus. unde hæc tam clara repente
Tempestas? Deus ecce Deus iam corda fatigat,
Altius insinuat uenis, penitusque per artus
Diditur, atque faces sæuas sub pectore uersat.
Nec se iam capit acer agens calor, igneaq; intus
Vis sæuit, totoque agitat se corpore numen.
Ille autem exultans iactat iam non sua uerba,
Oblitusque hominem, mirum sonat. haud potis ignem
Excutere. inuitum miratur se ire, rapique
Præcipitem te Phœbe uocans, te Phœbe prementem
Vociferans, plenusque Deo, stimulisque subactus
Haud placidis. non ille dapum, non ille quietis,
Aut somni memor hanc potis est deponere curam.
Sæpe etiam in somnis memores Phœbeia uersant
Munera, & inuenti quidam qui sæpe sopore

In medio Musis cecinere, & Apolline digna.
Tantus amor famæ, præsentis tanta Dei uis.
Ne tamen ab nimium puer ô ne fide calori.
Non te fortuna semper permittimus uti,
Præsentique aura, sæuum dum pectore numen
Insidet. at potius ratioque, & cura resistat,
Freno siste furentem animum, & sub signa uocato,
Et premere, & laxas scito dare cautus habenas.
Atque ideo semper tunc expectare iubemus.
Dum fuerint placati animi, compressus, & omnis
Impetus. hic recolens sedato corde reuise
Omnia, quæ cæcus menti subiecerit ardor.
Præterea haud lateat te nil conarier artem,
Naturam nisi ut aßimulet, propiusque sequatur.
Hanc unam uates sibi proposuere magistram,
Quicquid agunt, huius semper uestigia seruant.
Hinc uarios moresq; hominum, moresq; animantum,
Aut studia imparibus diuisa ætatibus apta
Effingunt facie uerborum, & imagine reddunt
Quæ tardosque senes deceant, iuuenesque uirentes,
Fœmineumque genus, quantum quoque rura colenti,
Aut famulo distet regum alto è sanguine cretus.
Nam mihi non placeat, teneros si sit grauis annos
Telemachus supra, senior si Nestor inani
Gaudeat & ludo, & canibus, pictis ue pharetris.
Et quoniam in nostro multi persæpe loquuntur
Carmine, uerba illis pro conditione uirorum,
Aut rerum damus, & proprij tribuuntur honores,
Cuique suus, seu mas, seu fœmina, siue Deus sit.
Semper enim summus diuum pater, atque hominum rex

Ipse in concilio fatur, si forte coorta
Seditio, paucis. at non Venus aurea contra
Pauca refert Teucrum indignos miserata labores.
Ingreditur furijs, atque alta silentia rumpit
Acta furore graui Iuno, ac foeta usque querelis.
Cunque etiam iuueni gliscat uiolentia maior,
Ardens cui uirtus, animusq; in pectore praesens,
Nulla mora in Turno, nec dicta animosa retractat.
Stat conferre manum, & certamine prouocat hostem
Desertorem Asiæ, uerum quantum ille feroci
Virtute exuperat, tanto est impensius æquum
Et pietate grauem, & sedato corde Latinum
Consulere, atque omnes metuentem expendere casus.
Multum etiam intererit, Dido ne irata loquatur,
An pacato animo. Libycas si linquere terras
Troianus paret, & desertum fallere amorem,
Sæuiet, ac tota paßim bacchabitur urbe.
Mentis inops, immanis, atrox uerba aspera rumpet,
Confusasque dabit uoces incertaque, & anceps
Quæ quibus ante ferat. quantum ab distabit ab illa
Didone, excepit Teucros quæ nuper egentes
Soluere corde metum, atque iubens secludere curas,
Inuitansque suis uellent considere regnis?
Nec te oratores pigeat, artisque magistros
Consuluisse, si non Phrygios quo fallere poßit
Arte dolis quocunque animos impellere doctus,
Quo ue tenere queat Graios fandi auctor Vlysses
Stantę domum Troia tandem discedere certos.
Quid tibi nunc dulcem præ cunctis Nestora dicam,
Qui toties inter primores Argiuorum

Ingentes potuit uerbis componere lites,
Et mulcere animos, & mollia fingere corda?
Artibus his certe Cytherea instructa, dolisq;
Arma rogat nato genitrix, & adultera læsum
Vulcanum alloquitur, dictisque aspirat amorem.
Nam causas petit ex alto indeprensa, uirique
Circuit occulta uerborum indagine mentem.
Discitur hinc etenim sensus, mentesque legentum
Flectere, diuersosq; animis motus dare, ut illis
Imperet arte potens (dictu mirabile) uates.
Nam semper seu læta canat, seu tristia mœrens,
Affectas implet tacita dulcedine mentes.
Quem non Threicij quondam sors aspera uatis
Molliat, amissam dum solo in littore secum
Eurydice solans ægrum testudine amorem
Te ueniente die, te decedente uocaret?
Quid? puer Euryalus cum pulchros uoluitur artus,
Ah dolor, inque humeros lapsa ceruice recumbens
Languescit moriens, ceu flos succisus aratro.
Ardet adire animus lectori, & currere in ipsum
Volscentem, puerîq; manum supponere mento
Labenti, ac largum frustra prohibere cruorem
Purpureo niueum signantem flumine pectus.
Postremo, tibi siqua instant dicenda, ruborem
Quæ tenerum incuterent Musis adaperta, chorisq;
Virgineis, molli uel præterlabere tactu
Dißimulans, uel uerte alio, & rem suffice fictam.
Si pater omnipotens tonitru cœlum omne ciebit,
Speluncam Dido, dux & Troianus eandem
Deueniant, pudor ulterius nihil addere curet.

Nam sat erit, tellus si prima, & conscius æther
Connubij dent signum, ululentq; in uertice Nymphæ.
Ne ue alijs impar nimium ne Troilus armis
Ah puer infelix facito concurrat Achilli,
Quam quibus in Libyco conspexit littore pictum
Illum Anchisiades heros, dum uictus Anhelis
Fertur equis, curruque hæret resupinus inani,
Nec pueri ueros congressus dicere cures.
Quid deceat, quid non, tibi nostri ostendere possunt.
Inuenta ex alijs disce, & te plurima Achiuos
Consulere hortamur ueteres, Argiuaque regna
Explorare oculis, & opimam auertere gazam
In Latium, atque domum lætum spolia ampla referre.
Haud minor est adeo uirtus, si te audit Apollo,
Inuenta Argiuum in patriam conuertere uocem,
Quàm si tute aliquid intactum inueneris ante.
Aspice ut insignis peregrino incedat in auro
Fatidicæ Mantus, & Minci filius amnis,
Fulgeat ut magni exuuias indutus Homeri,
Nec pudet. egregias artis ostenderit esto
Græcia, tradiderit Latio præclara reperta,
Dum post in melius aliunde accepta Latini
Omnia retulerint, dum longe maxima Roma
Vt belli studijs, ita doctis artibus omnes,
Quod Sol cunque uidet terrarum, anteiuerit urbes.
Dij Romæ indigetes, Troiæ tuque auctor Apollo,
Vnde genus nostrum cœli se tollit ad astra,
Hanc saltem auferri laudem prohibete Latinis.
Artibus emineat semper, studijsque Mineruæ
Italia, & gentes doceat pulcherrima Roma,

Quandoquidem armorum penitus fortuna recessit,
T anta Italos inter creuit discordia reges.
I psi nos inter saeuos distringimus enses,
N ec patriam pudet externis aperire tyrannis.
S pes tamen Italiae prostratae affulserat ingens
N uper, & egregijs animos erexerat ausis
H eu frustra. inuidit laudi fors laeua Latinae,
N ec dum fata malis Italum exaturata quierunt.
I am gentes longe positae trepidare, ducesque
E xterni. iam diues Arabs, iam Nilus, & Indus
A udierant longe Tusci decora alta Leonis,
A udierant Medycumq; genus, stirpemq; Deorum.
I am tum ille egregias curas accinxerat ardens
P ro patriae decore, pro libertate sepulta
A ntiquae Ausoniae germano fretus Iulo,
Qui cum partitus curarum ingentia semper
P ondera commissas rerum tractabat habenas
I dem regnatorq; hominum, diuumq; sacerdos.
I amque illum Europae reges, gensque omnis in unum
C onuersique oculos, conuersique ora tenebant.
I amque duces animis illum concordibus omnes
V elle sequi trepidos in Turcas arma parantem.
I llum quadriiugo inuectum per moenia curru
R oma triumphato uidisses protinus orbe.
I llum Thybri pater laetanti spumeus alueo
E xciperes Tuscus Tuscum, ueheresque per undas
Miratus habitusque nouos, hominumque figuras.
I ssent post currus capti longo ordine reges,
O blitusque minas minor iret barbarus hostis,
Qui uictis Solymis nunc, atque oriente subacto

Exultat fidens, orbisque affectat habenas
Efferus, atque Italæ iam iam (scelus) imminet oræ.
Visendi studio paßim Romana iuuentus
Per fora, perque uias festa discurreret urbe.
Ipse suos solio fulgens pater aureus alto
Aspiceret ciues longo post tempore uisos,
Barbaricumque aurum, prædæque iuberet aceruos
Sacratis adytis, penitusque alta arce reponi.
Verum heu (Dij uestrum crimen) spes tanta repente
Italiæ absumpta, ac penitus fiducia ceßit.
Egregius moriens heros secum omnia uertit.

MARCI HIERONYMI VIDAE CREMONEN. POETICORVM LIBER TERTIVS.

n Vnc autem linguæ studium, moremq́; loquendi,
Quem uates, Musæque probent, atq; auctor Apollo,
Expediam, curam extremam, finemq́; laborum.
Discendum indicia, & uerborum lumina quæ sint
Munere Pieridum lustrandis addita rebus.
Ne te opere incœpto deterreat ardua meta,
Audendum puer, atque inuicto pectore agendum.
Iam te Pierides summa en de rupe propinquum
Voce uocant, uiridiq; ostentant fronde coronam
Victori, atque animo stimulos hortatibus addunt.
Iamq; rosas calathis spargunt per nubila plenis
Desuper, & florum placido te plurima nimbo
Tempestas operit, gratumq; effusus odorem
Ambrosiæ liquor aspirat diuina uoluptas.
Verborum in primis tenebras fuge, nubilaq; atra.
Nam neque (si tantum fas credere) defuit olim
Qui lumen iucundum ultro, lucemq; perosus
Obscuro nebulæ se circunfudit amictu.
Tantus amor noctis, latebræ tam dira cupido.
Ille ego sim, cui Pierides dent carmina Musæ
Lumine clara suo, externæ nihil indiga lucis.
Nec tamen id uotis optandum denique magnis.

Ipse uolens per te poteris, uis dædala fandi
Tot se adeo in facies, tot se conuertit in ora
Mille trahens uaria secum ratione colores.
Mille modis aperire datur mentisq; latebras,
Quique latent tacito arcani sub pectore motus.
Si tibi, dum trepidas, non hac successerit, & lux
Non datur hinc, te uerte alio, lumenque require
Nunc hac, nunc illac, donec diffulserit ultro,
Claraq; tempestas cœlo radiarit aperto.
Quin, etiam angustis si non urgebere rebus,
Cum fandi tibi mille uiæ, tibi mille figuræ
Occurrent, tu mille uias, tu mille figuras
Nunc hanc, nunc aliam ingredere, & mutare memento
Iamque hos, iamque alios haud segnis sumere uultus.
Nempe inde illectas aures immensa uoluptas
Detinet, & dulci pertentat pectora motu.
Ergo omnem curam impendunt, ut cernere nusquam
Sit formas similes naturæ exempla sequuti,
Dissimili quod sint facie quæcunque sub astris
Vitales carpunt auras, genus omne ferarum,
Atque hominum, pictæ uolucres, mutæq; natantes.
Nonne uides uerbis ut ueris sæpe relictis
Accersant simulata, aliundeque nomina porro
Transportent, aptentque alijs ea rebus, ut ipsæ
Exuuiasque nouas, res, insolitosque colores
Indutæ sæpe externi mirentur amictus
Vnde illi, lætæque aliena luce fruantur,
Mutatoque habitu, nec iam sua nomina mallent?
Sæpe ideo cum bella canunt, incendia credas
Cernere, diluuiumq; ingens surgentibus undis.

C ontra etiam Martis pugnas imitabitur ignis,
C um furit accensis acies Vulcania campis.
N ec turbato oritur quondam minor æquore pugna.
C onfligunt animosi Euri certamine uasto
I nter se, pugnantq; aduersis molibus undæ.
V sque a leo paßim sua res insignia læte
P ermutantque, iuuantque uiciβim, & mutua se se
A ltera in alterius transformat protinus ora.
T um specie capti gaudent spectare legentes:
N am diuersa simul datur è re cernere eadem
Multarum simulacra animo subeuntia rerum.
C eu cum forte olim placidi liquidißima ponti
A equora uicina spectat de rupe uiator.
T antum illi subiecta oculis est mobilis unda.
I lle tamen siluas, interque uirentia prata
I nspiciens miratur, aquæ quæ purior humor
C uncta refert, captosque eludit imagine uisus.
N on aliter uates nunc huc traducere mentes
N unc illuc, animisque legentum apponere gaudet
D iuersas rerum species, dum tædia uitat.
R es humiles ille interea non secius effert
S plendore illustrans alieno, & lumine uestit,
V erborumque simul uitat dispendia parcus.
H unc fandi morem (si uera audiuimus) ipsi
C œlicolæ exercent cœli in penetralibus altis,
P ieridum chorus in terras quem detulit olim,
A tque homines docuere, Deum præclara reperta.
I llæ etenim Iouis ætherea dicuntur in aula
I mmixtæ superis festas agitare choreas,
E t semper canere alternæ, Phœbique fruuntur.

Colloquio, uatumque inspirant pectora ab alto.
Nec tamen haud solis fugit hæc me nota poetis,
Verum etiam auctores alij experiuntur, & audent,
Præcipue orantes causas, fandique magistri,
Seu sontes tendant legum compescere habenis,
Seu caros cupiant atris è mortis amicos
Faucibus eripere, & defletos reddere luci.
Quin etiam agricolas ea fandi nota uoluptas
Exercet, dum læta seges, dum trudere gemmas
Incipiunt uites, sitientiaque ætheris imbrem
Prata bibunt, ridentque satis surgentibus agri.
Hanc uulgo speciem propriæ penuria uocis
Intulit, indictisque urgens in rebus egestas.
Quippe ubi se uera ostendebant nomina nusquam,
Fas erat hinc, atque hinc transferre simillima ueris.
Paulatim accreuere artes, hominumque libido,
Quodque olim usus inops reperit, nunc ipsa uoluptas
Postulat hunc addens uerborum rebus honorem.
Sic homines primum uenti uis aspera adegit,
Vitandique imbres stipulis horrentia tecta
Ponere, & informi sedem arctam claudere limo.
Nunc altæ æratis trabibus, Parijsque columnis
Regifico surgunt ædes ad sidera luxu.
Parcius ista tamen delibant, & minus audent
Artifices alij, nec tanta licentia fandi
Cuique datur solis uulgo concessa poetis.
Nempe pedum hi duris cohibentur legibus, & se
Sponte sua spatijs angusti temporis arctant.
Liberius fas campum alijs decurrere apertum.
Sacri igitur uates facta, atque infecta canentes

Libertate palam gaudent maiore loquendi,
Quæsitique decent cultus magis, atque colores
Insoliti, nec erit tanto ars deprensa pudori.
Crebrius hi fando gaudent super æthera miris
Tollere res (nec sit fas tantum credere) dictis.
It cœlo clamor, tremit omnis murmure olympus.
Nec mora, bis uocem ingeminant, urbisque ruinas,
Fataque, præliaque, & sortem execrantur iniquam,
O pater, ò patria, ò Priami domus inclyta quondam,
Clamantes, cecidit prò Iuppiter Ilion ingens.
Quid cum Neptunum dicunt mare, uina Lyæum,
Et Cererem frumenta, patrumq; è nomine natos
Significant, memorantque urbes pro ciuibus ipsis?
Atque ideo timor attonitos cum inuaserit Afros,
Africa terribili tremet horrida terra tumultu.
Nec deerit, tibi pro fluuijs, proque omnibus undis
Pocula qui presis Acheloia misceat uuis.
Ecce autem subitis conuersi uocibus ultro
Sæpe aliquem longe absentem, desertaque, & antra,
Et solos montis affantur. sæpe salutant
Siluasque, fluuiosque, & agros, sensuq; carentes
Speluncas, uelut hæc sint responsura uocata,
Et uos ò uacui compellant nomine saltus.
Præterea uerbis inimicos addere sensus
Oppositis, dum dißimulant, aliudque uidebis
Sæpe loqui, atque aliud simulata condere mente.
Egregia interea coniux ita nocte suprema
Deiphobo fidum capiti subduxerat ensem.
Nec minus insignis Drances, cum stragis aceruos
Tot dedit, & claris insignijt arua trophæis.

Quid

Quin aliquid uatum sacrorum è fontibus almis
H *auferis, ac dulcem labris admoueris amnem.*
S *ed tibi præsertim princeps tunc hæreat illa*
C *ura animo, noctem atque diem te te excitet una,*
O *mnem quam propter libuit perferre laborem.*
N *on hic te quibus aut pedibus, spatijs ue monebo*
T *endantur ducti uersus. labor iste regentum*
P *ostulat haud multum curæ, qui sæpe morando*
I *psa minutatim metiri carmina sectis*
I *n partes membris, & tempora certa docebunt.*
C *ontinuo edico iam tunc animosus alumnus*
I *n numerum incipiat sub leges cogere uerba.*
I *am tunc summissa meditetur carmina uoce*
S *ermonum memor, antiquis quos uatibus hausit.*
T *um uotis sibi centum aures, tum lumina centum*
E *xoptat dubius rerum, metuensq; pericli,*
D *iuidit huc illuc animum, cunctamq; pererrat*
N *aturam rerum, uersatque per omnia mentem*
Quis rebus dexter modus, aut quæ mollia fandi
T *empora. uertuntur species in pectore mille.*
N *ec mora nec requies, dubio sententia surgit*
Multa animo, uariatque. omnes conuertitur anceps
I *n facies, nescitque etiam notißima, & hæret*
A *ttonitus. nunc multa animum, nunc consulit aures*
S *ecum mente agitans si qua olim audita recursent*
S *ponte sua, & memorem mẽtem excitat, atque repostas*
T *hesauris depromit opes, lætusque laboris*
I *pse sui parto fruitur. multa ecce repente*
F *ors inopina aperit cunctanti, aliudque putanti.*

I amque hæc iamque illa attentat, texitq́;, retexitq́;,
E t uarijs indefessus conatibus instat.
S æpe etenim occurrunt haud dictu mollia, ubi hæret
C ura diu, multoque exercita corda labore.
N unc hos nunc illos aditus uestigat, & omnia
A ttentans scopulo longum luctatur iniquo,
D um se qua ostendat facilis uia, denique multa
A ut ui, aut cœli, & fortunæ munere uictor
E xultat, domitoque animis it ad æthera monstro.
A st ubi nulla uiam nec uis, nec dextra aperit fors,
N ec prodest uires fessas renouare, nec aptum
N unc hic, nunc illic captare ad carmina tempus,
I nuitus cura absistit, tristisq́; relinquit
C œpta infecta, pedem referens, ceu forte uiator
S iquis tendat iter campis, cui se amnis abundans
E cce uiæ in medio obijciat, spumisq́; fragosos
P ost imbrem uoluens montis de uertice fluctus.
H orrescit, ripaque moratus obambulat anceps.
T um demum metuens retro redit æger, iterque
A ut alia tenet, aut, cedant dum flumina differt.
S ed neque inexpertus rerum iam texere longas
A udeat Iliadas. paulatim assuescat, & ante
I ncipiat graciles pastorum inflare cicutas.
I am poterit culicis numeris fera dicere fata,
A ut quanta ediderit certamine fulmineus mus
F unera in argutas, & amantes humida turmas,
O rdiri ue dolos, & retia tenuis aranei.
C onsilijs etiam hic nostris, uobisque docentes
E st monitis opus, ingenijs nam parcere multa

Fas teneris, donec paulatim attollere se se
Incipiant animi, uideantq́; in carmine labem
Per se ipsi, & tacito rubeant ultro ora pudore.
Nam maculas si forte omnes per carmina monstret
Quæstor ferus, abijciant spem protinus omnem,
Atque alias animo potius uertantur ad artis.
Nostrum igitur si forte adeat puer indole limen
Egregia, ut consulta petat parere paratus,
Quique uelit se se arbitrio supponere nostro,
Excipiam placidus. nec me iuuenile pigebit
Ad cœlum uultu simulato extollere carmen
Laudibus, & stimulos acres sub pectore figam.
Post tamen ut multa spe mentem arrexerit ardens,
Siquis forte inter ueluti de uulnere claudus
Tardus eat uersus, quem non uidet inscius ipse,
Delususq́; sonis teneras fallacibus aures,
Haud medicas afferre manus, ægroq́; mederi
Addubitem, & semper meliora ostendere pergam.
Quod superest, etiam moneo, creberque monebo,
Ne quisquam nisi curarum, liberque laborum
Inchoet egregium quicquam, uerum procul urbis
Attonitæ fugiat strepitus, & amœna silentis
Accedat loca ruris, ubi Dryadesque puellæ,
Panesque, Faunique, & montiuagi Syluani.
Hic læti haud magnis opibus, non diuite cultu
Vitam agitant uates. procul est sceleratus habendi
Hinc amor, insanæ spes longe, atque impia uota,
Et nunquam diræ subeunt ea limina curæ,
Dulcis, & alma quies, ac paucis nota uoluptas.

At nimium trux ille, ferisq; è cautibus ortus,
Qui sanctos, genus innocuum, populumq; deorum
Aut armis audet uates, aut lædere dictis.
Vidi ego qui ad summos Musarum munere honores
Euecti, mox ingratos contemnere Musas,
Nec uates saltem alloquio dignarier ipsos.
Parcite mortales sacros uexare poetas.
Vltores sperate Deos, sub numine quorum
Semper uita fuit uatum defensa piorum.
Illi omnes sibi fortunas posuere uolentes
Sub pedibus, regumq; & opes, & sceptra superba
Ingenti uincunt animo, ac mortalia rident.
Non illis usquam scelerum mens conscia cæcos
Horrescit cœli crepitus, ignem ue coruscum,
Cum pater omnipotens præruptas fulmine turres
Ingeminans quatit, ac montes diuerberat altos.
Securi terrorum hilares ad sidera mentes
Arrexere, Deumq; agitant sine crimine uitam.
Dona Deum Musæ. uulgus procul este profanum.
Has magni natas Iouis olim duxit ab astris
Callidus in terras insigni fraude Prometheus,
Cum liquidos etiam mortalibus attulit ignes.
Quippe rudes hominum mentes, & pectora dura
Ipse sagax animo miseratus, ubi astra per aurea
Ire datum, ac superum lætis accumbere mensis,
Miratus sonitum circunuoluentis olympi
Ingentem, magnique argutos ætheris orbes,
Quos, sua quenque, cient uario discrimine Musæ.
Continuo utilius ratus est mortalibus addi

Post ignem nil posse, animumque ad callida mouit
Furta uigil. Dij mox cœlestia dona uolentes
Concessere, doli licet audentißimus ipse
Auctor Caucaseo sæuas det uertice pœnas.
Quo terrore nisi multo post tempore inertes
Non ausi dias homines accersere Musas.
Sed uentura prius pandebant carmine soli
Cœlicolæ, dubijsque dabant oracula rebus.
Ipse pater diuum Dodonæ carmina primus
Et Libycis cecinit lucis, mox Phocidis antro
Insonuit Themis alma, suos quoque pulcher Apollo
Responsis monuit Delphos, nec defuit olim
Antiquis Faunus caneret qui fata Latinis.
Tum Solymum prisci uates, tum sacra Sibyllæ
Nomina diuinas cœli in penetralia mentes
Arripuere, Deumque animis hausere furentes.
Nec mora, quæ primum Fauni, uatesq; canebant,
Carmina mortales paßim didicere per urbes
Post epulas laudes heroum, & facta canentes.
Quid mirandum homini cœlo diuinitus æque
Concessum? mortale genus tua numina sentit
Quisquis es ille, Deus certe, qui pectora uatum
Incolis, afflatasque rapis super æthera mentes.
Te sine nil nobis lætum, nec amabile quicquam.
Ipsæ etiam uolucres uario tua numina cantu
Testantur, pecudesque feræ, mutæque natantes
Ad tua iussa citæ properant. tua munera saxa
Dura mouent, siluasq; trahunt hinc inde sequentes.
Te quoque senserunt olim impia Tartara, & umbræ

Pallentes ſtupuere. minas tibi ianitor orci
Oblitus, ſæuas poſuere & Erinnyes iras.
Tu Iouis ambroſijs das nos accumbere menſis,
Tu nos Dijs æquas ſuperis. tu blanda laborum
Sufficis, & duræ præſens ſolatia uitæ.
Salue hominum dulcis requies, diuumq; uoluptas.
Ipſe tuæ egregios audax nunc laudis honores.
Ingredior uates idem, ſuperumque ſacerdos,
Sacraque dona fero teneris comitatus alumnis.

MARCI HIERONYMI VIDAE CREMONEN. POETICORVM LIBER SECVNDVS

P Ergite Pierides natæ Iouis. en mihi totum
Nunc fas uenturis Helicona recludere seclis.
Inspirate animum. templa ipse in uestra sacerdos
Sacra ferens iuuenes florentes mollibus annis
Duco audens durum per iter. uos mollia Diuæ
Siqua latent, uobis tantum diuortia nota,
Præsentes monstrate, nouosque ostendite calles
Quos teneam. Vos en omnis, uos Itala pubes,
Quæ iuga sub nostris nunc tendit ad ardua signis,
Supplicibus poscit uotis, facilesque precatur.
Nam mihi nunc reperire apta, atq; reperta docendum
Digerere, atque suo quæque ordine rite locare.
Durus uterque labor. sed quos Deus aspicit æquus,
Sæpe suis subito inuenient accommoda uotis,
Altera nempe arti tantum est obnoxia cura,
Vnde solent laudem in primis optare poetæ.
Vestibulum ante ipsum, primoque in limine semper
Prudentes leuiter rerum fastigia summa
Libant, & parcis attingunt omnia dictis,
Quæ canere statuere, simul cœlestia Diuum
Auxilia implorant proprijs nil uiribus ausi.
Quos ores autem non magni denique refert,

Rem tempus narrare, loco ut diſpoſta decenti
Omnia ſint opere in toto, nec meta laborum
Vſquam diſsideat ingreſsibus ultima primis.
Principio inuigilant non expectata legenti
Promere, ſuſpenſosq; animos nouitate tenere,
Atque per ambages ſeriem deducere rerum.
Nec, quacunque uiam ſuadet res geſta, ſequuntur.
Plerunque à medijs arrepto tempore fari
Incipiunt, ubi facta uident iam carmine digna.
Inde minutatim geſtarum ad limina rerum
Tendentes prima repetunt ab origine factum.
Hoc faciunt, operum primo ne in limine lector
Hæreat ignarusq; uiæ, incertusq; laborum.
Nanque ubi eum metam iam tum ſtatuere ſub ipſam,
Lætior ingreditur ſpe mentem arrectus inani,
Dum putat exigui finem prope adeſſe laboris.
Sed portus, quos ante oculos habet uſque propinquos
Approperans, iam iamque tenet, ſimilisq; tenenti eſt.
Longa procul longo uia diuidit inuia tractu.
Flectendi retro curſus, uia plurima eunti
Reſtat adhuc, multumq; illi maris æquor arandum.
Haud ſapiens quiſquam, annales ceu congerat, Ilij
Inchoet excidium ueteri paſtoris ab uſque
Iudicio memorans ex ordine ſingula, quicquid
Ad Troiam Argolicis ceſſatum eſt Hectore duro.
Conueniet potius prope finem prælia tanta
Ordiri, atque graues iras de uirgine rapta
Auerſi Aeacidæ præmittere, tum fera bella
Conſurgunt, tum pleni amnes Danaumq;, Phrygumq;
Xanthusq;, Simoisq;, & inundant ſanguine foſſæ.

H and tamen interea quæ præcessere flendum,
A ulide iurantes Danaos, uectasque per æquor
Mille rates, raptusq; Helenes, & coniugis iras,
Quæque nouem Troia est annos perpessa priores.
A tque etiam in patriam siquis deducere adortus
E rrantem Laertiaden post Pergama capta,
N on illum Idæo soluentem è littore classem
C um socijs primum memoret, Ciconesq; subactos,
S ed iam tum Ogygiam delatum sistat ad alta
V irginis amißis socijs Atlantidos antra.
E xin post uarios Phæacum in regna labores
I nferat. hic positis demum ipse miserrima mensis
E rroresque suos narret, casusque suorum
A nte tamen si gesta canunt, ab origine causas,
E xpediunt, quis debinc status, aut quæ tempora rerum.
P rimus at ille labor uersu tenuisse legentem
S uspensum, incertumque diu, qui denique rerum
E uentus maneant, quo tandem durus Achilles
Munere placatus regi rursum induat arma
I n Teucros, cuius ue Dei Laertius heros
A uxilio Polypheme tuis euadat ab antris,
L ectores cupidi expectant, durantq; uolentes,
N ec perferre negant superest quodcunque laborum,
I nde licet fessos somnus grauis auocet artus,
A ut epulis placanda fames, Cererisq; libido.
H oc studium, hanc operam sero dimittimus ægri.
N onne uides ut sæpe aliquis nimis arte superbit
I mprobus, & captis animis illudere gaudet,
E t nunc huc, deinde huc mentes deducit biantes,
S uspenditque diu miseros, torquetque legentes?

I lle quidem si te magnum certamen Atridæ,
E t Paridis multo promissum carmine nuper
E xpectare auidum, sæuaq; cupidine captum
S enserit, usque moras trahet ultro, & differet arma,
D um celsa Priamo, patribusq; è turre Lacæna
N omine quenque suo reges ostendit Achiuos.
I psa procos etiam ut iußit certare sagittis
P enelope optatas promittens callida tedas
V ictori, per quanta moræ dispendia mentes
S uspensas trahet ante, uiri quàm proferet arcum
T hesauris clausum antiquis, penitusq; repostum?
H aud tamen omnino incertum metam usque sub ipsam
E xactorum operum lectorem in nube relinquunt.
S ed rerum euentus nonnullis sæpe canendo
I ndicijs porro ostendunt in luce maligna,
S ublustrique aliquid dant cernere noctis in umbra.
H inc pater Aeneam, multique instantia uates
F ata docent Latio bella, horrida bella manere,
A tque alium partum Troianis rebus Achillem.
S pem tamen incendunt animo, firmantq; labantem
S pondentes meliora, & res in fine quietas.
I pse quoque agnouit per se, cum in limine belli
N auibus egressus turmas inuasit agrestes,
A tque (omen pugnæ) prostrauit marte Latinos
O cciso, ante alios qui se se obiecerat, hoste.
F ata Menœtiades etiam prædixerat olim
V ictori moriens maiori instare sub hoste,
Quamuis haud fuerit res credita. tu quoque Turne
P reuidisse tuos poteras heu perdite casus
L onge ante exitium, cum crebro obscœna uolucris

Per clypeum, perque ora uolans stridentibus alis
Omine turbauit mentem, admonuitq; futuri.
Hinc tibi tempus erit, magno cum optaueris emptum
Intactum Pallanta, & cum spolia aurea baltei
Oderis, atque tibi haud stabit uictoria paruo.
Nam iuuat hæc ipsos inter præsciſſe legentes,
Quanuis sint & adhuc confusa, & nubila porro.
Haud aliter longinqua petit qui forte uiator
Mœnia, si positas altis in collibus arces
Nunc etiam dubias oculis uidet, incipit ultro
Lætior ire uiam, placidumq; urgere laborem.
Quàm cum nusquam ullæ cernuntur quas adit arces,
Obscurum sed iter tendit conuallibus imis.
Tuque ideo nisi mente prius, nisi pectore toto
Crebra agites quodcunque canis, tecumq; premendo
Totum opus ædifices, iterumq;, iterumq; retractes,
Laudatum alterius frustra mirabere carmen.
Nec te fors inopina regat, casusq; labantem.
Omnia consilijs prouisa, animoq; uolenti
Certus age, ac semper nutu rationis eant res.
Quandoquidem sæpe incerti huc, illucque uagamur,
Inque alia ex alijs inuiti illabimur orsa,
Dum multa ac uarians animis sententia surgit.
Sæpe uides primis ut quidam longius orsis
Digrediuntur, & obliti quasi cœpta priora
Longe alijs hærent nulla sermonibus arte,
Et longos peragrant tractus aliena canentes.
Ac uelut in patriam peregrina siquis ab ora
Ire cupit post exilium, durosque labores,
Ille tamen recto non qua uia tramite ducit,

Carpit iter, sed nunc uagus hac, nunc errat & illac,
Vndique dum studio fontes inuisit inani,
Fontesq́;, fluuiosq́;, & amœnos frigore lucos.
Nam quid opus gemmis armatos pingere currus,
Multa superq́; rotas, super axes multa morari
Tunc, cum bella manus poscūt, atq; arma fremit Mars?
Nec si quem indecoremque animi, pugnasque perosum
Egregios inter memoras heroas in armis
Castra sequi, cupidi expectant audire legentes
Qua facie, quibus ille humeris, qualiue capillo
Incedat, captus ne oculo, an pes claudicet alter,
Aut longo uertex ductu consurgat acutus,
Ordine cuncta, aliud quasi nil tibi restet agendum.
Aptior Ausonius Drances, cui frigida bello
Dextra quidem, sed consilijs non futilis auctor,
Diues opum, pollens lingua, & popularibus auris.
Multa tamen Graiæ fert indulgentia linguæ,
Quæ nostros minus addeceant grauiora sequentes.
Quid tibi nonnullas artis, studiumque minorum
Indignum referam? sunt qui ut se plurima nosse
Ostentent, pateatque suarum opulentia rerum,
Quicquid opum congesserunt, sine more, sine arte
Irrisi effundunt, & uersibus omnia aceruant,
Præcipue siquid summotum, siquid opertum,
Atque parum uulgi notum auribus, aut radiantis
De cœli arcana ratione, Deumue remota
Natura, aut animæ obscuro impenetrabilis ortu.
Sæpe etiam accumulant antiqua exempla uirorum
(Carminis ingratum genus) hinc atque inde petita,
Quamuis sæpe illis tempusque, locusque repugnet.

P rosequitur uarias oras, moresq; locorum
Medosq;, Aethiopasq;, & dites arboris Indos,
I mmemor ille nimis patriæ, oblitus ue suorum,
S i non Italiæ laudes æquauerit astris,
C ui neque Medorum siluæ, neque Bactra, neque Indi,
T otaque thuriferis Panchaia certet arenis.
Quare etiam egregij uates ego carmina uestra
H aud equidem arguerim, qui pectora fessa legentum
I nterdum, atque aures recreatis carmine dulci.
N on ego post Celei crates, post tribula dicta,
R astraq;, plaustraq;, & inflexo cum uomere aratra
A ddubitem flere extincti miserabile funus
R omani ducis, aut ruris laudare quietem
P ost uites dictas Bacchi, & siluestria dona.
V idi etiam qui iam perfecto munere longam
S ubiecere moram extremo sub fine uagantes
E xactorum operum, uacua dum carmina musa
I n longum traherent, cuius dulcedine mira
F eßi animi cuperent iterumque iterumque redire.
Me nulla iccirco quiret uis sistere, quin post
N aturas & apum dictas, & liquida mella
T ristis Aristæi questus, monitusque parentis
P rosequerer dulci sermone, & Protea uinctum,
A ddam Threicij carmen miserabile uatis
Qualis populea queritur Philomela sub umbra,
V t Rhodope, ut Pangæa fleant, Rhesi ut domus alta
A tque Getæ, atque Hebrus, & Actias Orithyia.
N on aliam ob causam reges qui in prælia euntes
D inumerant, populosque, moram traxere canentes
A ut Ligurum regi ob casum Phaetontis amati

Dum gemit, & mœstum musa solatur amorem,
In sluis cano natas in corpore plumas,
Aut rursum Hippolytum *superas uenisse sub auras*
Pæonijs reuocatum herbis, & amore Dianæ.
Nec uero interea quæ cuique insignia, quæ arma
Prætereunt, pingunt clypeos, atque Hercule *pulchro*
Pulcher Auentinus *satus olim insigne paternum*
Centum angues, cinctamq; gerit serpentibus Hydram.
Sæpe etiam loca amœna canunt, & frigida Tempe.
Nunc uarijs pingunt cum floribus auricomum uer,
Nunc uirides liquidis inducunt fontibus umbras,
Crebraque fluuiorum in ripis spatiantur opacis
Aut Veneti Eridani, *aut* Aetoli Acheloi.
Addunt & Panas, Faunos, Dryadasq; *puellas,*
Et centum æquoreas Nereo *genitore sorores.*
Sæpe tamen memorandum inter ludicra memento
Permiscere aliquid, breuiter mortalia corda
Quod moueat, tangens humanæ commoda uitæ,
Quodque olim iubeant natos meminisse parentes.
At non exiguis etiam te insistere rebus
Abnuerim, si magna uoles componere paruis,
Aut apibus Tyrios, *aut* Troia *ex urbe profectos*
Formicis, Libycum *properant dum linquere littus.*
Sed non Ausonij *recte fœdissima musca*
Militis æquarit numerum, cum plurima mulctram
Peruolitat, neque enim in Latio *magno ore sonantem*
Arma, ducesq; decet tam uiles decidere in res.
Nec dictis erit ullus honos, si cum actus ab urbe
Daunius *hostili* Teucris *urgentibus heros*
Vix pugna absistit, similis dicetur Asello,
Quem